

Rijswijk

Groenbeleidsplan 2010-2020

BomeNatuurRecreatie

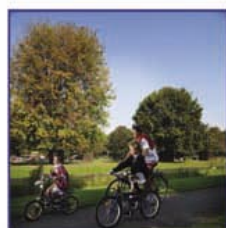
Groenbeleidsplan 2010-2020

Vastgesteld door de gemeenteraad op 16 februari 2010

INHOUD

1 INLEIDING.....	1
2 GROENE WAARDEN, WET & REGELGEVING.....	3
2.1 Waardevolle functie van groen.....	3
2.2 Groene wet- en regelgeving.....	4
3 VISIE.....	10
3.1 Hoofdgroenstructuur.....	10
3.2 Bomen en boomstructuur.....	13
3.3 Natuur en natuurstructuur.....	19
3.4 Recreatie en recreatiestructuur.....	25
3.5 Rijswijkse Hoofd Groenstructuur.....	31
4 DEELGEBIEDEN.....	33
Deelgebied A Landgoederenzone.....	38
Deelgebied B Stadsparkzone.....	44
Deelgebied C Striip.....	50
Deelgebied D Presidentenbuurt, Ministersbuurt.....	54
Deelgebied E Artiestenbuurt, Stationskwartier.....	58
Deelgebied F Kleurenbuurt, Huis te Lande.....	62
Deelgebied G Te Werve-west.....	66
Deelgebied H Oud Rijswijk, Welgelegen, Rembrandtkwartier, Bomenbuurt, Havenkwartier.....	70
Deelgebied I Cromvliet, Leeuwendaal.....	74
Deelgebied K Broekpolder, Hoornwijk.....	78
Deelgebied L Plaspoelpolder.....	82
Deelgebied M Muziekbuur.....	86
Deelgebied N Stervoorde, Hoekpolder.....	90
Deelgebied O Eikelenburg.....	94
Deelgebied P Sion, 't Haantje, Pasgeld.....	98
Deelgebied Q Vrijenban.....	102
5 SLOT.....	107
5.1 Vervolgstappen.....	107
5.2 Financiering.....	109
5.3 Rijswijk in groene feiten en cijfers.....	110

Begrippenlijst
Literatuurlijst

1 INLEIDING

Voor u ligt het groenbeleidsplan 2010 – 2020 'BomeNatuurRecreatie', de opvolger van het groenbeleidsplan 'per blad wijzer' uit 1993. Waarom dit groenbeleidsplan? Omdat de gemeente Rijswijk groen belangrijk vindt, maar dat groen bij (her) ontwikkeling en versterking van het stedelijke gebied (woonwijken, bedrijventerreinen, verkeersroutes) te vaak op het 2de plan komt. Met dit Groenbeleidsplan geeft de gemeente Rijswijk het groen weer de plek die het op de kaart van Rijswijk verdient.

Rijswijk heeft een groen imago en is een groene woon- en werkstad midden in Haaglanden. Een stad met twee belangrijke parkgebieden, de landgoederenzone in het noorden en de stadsparkzone in het zuiden. Gebieden met een eigen groene identiteit die door hun omvang ook belangrijk zijn in de regionale groenstructuur. Door de bebouwde kom van Rijswijk lopen meerdere groene aders, die in vorm, omvang en uiterlijk sterk van elkaar verschillen. Het zijn de bomenlanen, oude buitenplaatsen, wijkparken, buurtgroen, begraafplaatsen, verbindingzones, binnentuinen, losse groenelementen en monumentale bomen. Groene aders die de landgoederenzone en de stadsparkzone met elkaar en met de stad verbinden. Dat groen in Rijswijk is belangrijk, want door groen krijgt de stad een prettige leef-, woon- en werkomgeving en het zorgt voor een gezond klimaat in de stad.

De groenstructuur van Rijswijk is de groene basis en dus het fundament van dit groenbeleidsplan. Die groenstructuur bestaat uit de boomstructuur, natuurstructuur en recreatiestructuur en duurzaam, verbinden en beleven zijn de sturende principes.

Met een duurzame groenstructuur wordt nu en in de toekomst een stevige groene basis aan de stad geboden. Een groenstructuur die zorgt voor een goede balans tussen rood en groen. Dit wordt bereikt door de hoeveelheid groen te behouden, de identiteit en kwaliteit van het groen te versterken en te zorgen voor groen dat in de omgeving past. Een duurzame groenstructuur bestaat uit groene onderdelen die met elkaar samenhangen. Die samenhang ontstaat door de realisatie van groene verbindingen in de stad en groene verbindingen naar de omgeving. Groene verbindingen waardoor bomen, natuur en recreatiegroen onderling en met elkaar verbonden zijn. Een duurzame groenstructuur met goede verbindingen vergroot de mogelijkheden om het groen in de stad op een aangename manier te

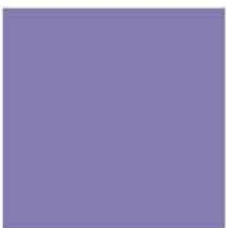
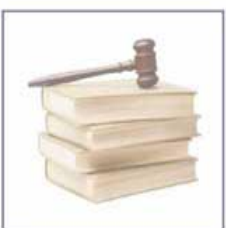
beleven. Groen met belevingswaarde is: groen met verschillende gebruiksmogelijkheden, groen dat de zintuigen prikkelt en groen dat mensen uitnodigt om naar buiten te gaan. Sierwaarde, wisseling van seizoenen, variatie en diversiteit maken dat mensen het groen in de stad beleven.

Dit groenbeleidsplan is een visie, die de groene ambities van de gemeente Rijswijk tot uitdrukking brengt. Om de groene visie te kunnen realiseren en te zorgen voor het stevige groene fundament onder het Rijswijkse groen, zal in die groenstructuur via inrichting en beheer geïnvesteerd moeten worden. Hoewel het beeld overheerst dat groen vooral geld kost, vergeet men dat groen juist ook geld oplevert. Dat komt door alle bijkomende positieve effecten op bijvoorbeeld economie, gezondheid en milieu. Daarom is een investering in het groen van de stad een investering in de stad als geheel.

Voor de realisatie van de ambities uit dit groenbeleidsplan is communicatie ook belangrijk. Communicatie waarin het denken over groen, hoe het eruit ziet en welke waarden het toevoegt aan de stad centraal staan.

Dit groenbeleidsplan is samengesteld uit vier delen. Het eerste deel geeft informatie over de velen functies die het groen voor de stad vervult en bevat informatie over de belangrijkste groen wet- en regelgeving die voor Rijswijk van toepassing zijn. In het tweede gedeelte bevat de visie en vormt daarom het hart van dit groenbeleidsplan. In het derde deel is de visie doorvertaald en uitgewerkt in kansen en aandachtspunten voor zestien deelgebieden. In het slotdeel wordt tenslotte nog geschetst wat er zoal nodig is om deze gemeentelijk groene ambitie verder gestalte te geven. De in dit plan gehanteerde uitgangspunten zijn in overeenstemming met en sluiten goed aan op het landelijke, provinciale en regionale groenbeleid.

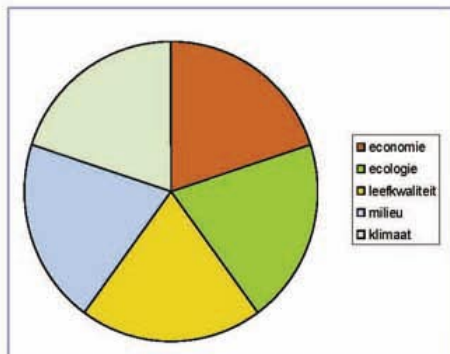
Na vaststelling fungeert dit groenbeleidsplan als de groene input en het groene toetsingskader voor alle (nieuwe) ontwikkelingen in Rijswijk. Ook geeft het richting aan: het denken over groen, prioritering bij uitvoering en keuzes in groenbeheer.

2 GROENE WAARDEN, WET & REGELGEVING

2.1. De waardevolle functie van groen

Het groen in de stad vervult veel functies die kunnen worden onderverdeeld in vijf hoofdcategorieën, namelijk: economie, ecologie, leefkwaliteit, milieu en klimaat. Hetzelfde groen kan meerdere van deze functies vervullen. Functies die allemaal relevant zijn voor een goed woon- en leefklimaat in de stad. Een groen ingerichte openbare ruimte is een effectieve en efficiënte manier om zowel maatschappelijke doelen als verbeteringen in ons woon- en leefklimaat te bereiken. Groen blijkt zelfs hightech, want de prestaties die het kan leveren zijn soms beter dan technische innovaties.

Functies van groen in de stad

Economie

Een groene stad is aantrekkelijk voor wonen, toerisme en recreatie. Een groene omgeving trekt ook bedrijven aan. Het economische voordeel van groen is terug te vinden in de waarde(stijging) van onroerend goed. Onderzoeken wijzen uit dat de waarde van woningen die uitkijken op groen tot wel 14% hoger ligt dan vergelijkbare woningen zonder uitzicht op groen. Dit is van invloed op de gemeentelijke inkomsten, omdat de huizenprijs indirect samenhangt met de WOZ-waarde. Belangrijk voor de waardevermeerdering is de ligging ten opzichte van het groen. Het effect van groen op de huizenprijs is het grootst bij woningen die op groen uitkijken. Maar ook groen op een loopafstand van maximaal 400 meter en regionaal groen met een parkachtige uitstraling op 5 minuten fietsen of 20 minuten wandelen leiden tot hogere huizenprijzen. Volwassen groen heeft een groter effect op de huizenprijs dan nog jonge aanplant. Andere economische voordelen van een groene stad komen door de opbrengsten uit recreatie en toerisme, het terugdringen van energieverbruik en het positieve effect op bewoners en werknemers.

Ecologie

Groen in de stad is belangrijk voor plant, dier en mens en levert een bijdrage aan de biodiversiteit. De stad kent een eigen ecosysteem met eigen stadsnatuur. De stenen omgeving heeft een hogere omgevingstemperatuur dan het landelijke gebied. In de stad ontstaat daardoor een grote diversiteit aan biotopen, waardoor een grote variatie aan flora en fauna mogelijk is. Het groen biedt overlevingskansen en vestigingsmogelijkheden voor planten- en diersoorten. Naast het openbaar groen leveren groene bedrijventerreinen en particuliere tuinen hieraan een belangrijke bijdrage. Groen ingerichte bedrijventerreinen kunnen bijvoorbeeld tot 50% meer dagvlinders in de omliggende woonwijken opleveren, mits daar voldoende en geschikt groen aanwezig is. De betekenis van de particuliere tuinen zit vooral in hun variatie in inrichting en beheer. Bewuster omgaan met stadsecologie uit zich al in het plaatsen van diverse typen nestkasten en het aanleggen van groene daken op bedrijventerreinen. Soortenrijkdom geeft de stad een extra dimensie, het verrijkt de woon- en werkomgeving en de mogelijkheden van natuurbeleving dicht bij huis.

Leefkwaliteit

Een groene stad betekent een prettige leef-omgeving om in te wonen en te werken en draagt bij aan een gezondere stadsbevolking. Door de aanwezigheid van groen kan de sociale samenhang in een stad verbeteren. Groene plekken in stad en wijk zijn ontmoetingsplaatsen voor buurtbewoners, waardoor het onderling contact tussen buurtbewoners sterk kan verbeteren. Groen heeft meerdere positieve effecten op de gezondheid. Groen filtert en zorgt voor schonere lucht. Groen in de wijken nodigt uit tot bewegen. Groen biedt een plek voor ontspanning en heeft een positieve invloed op het herstellen van stress. Uit onderzoek blijkt dat de gezondheid van mensen in groene wijken beter is dan van mensen in vergelijkbare wijken zonder groen. Met iedere 10% meer groen neemt het aantal gezondheidsklachten met 0,15% af. Kinderen in een groen omgeving spelen vaker buiten, wat leidt tot 15% minder overgewicht.

Milieu

Hoewel het onderzoek naar de effecten van groen op milieuaspecten nog in volle gang is, is de verwachting dat de aanwezigheid van groen positieve effecten heeft door geluiddemping, filtering van lucht en opvang, vasthouden en zuiveren van water. Het toevoegen van groen aan geluidsschermen kan een geluidreducerend effect hebben. Met de inzet van beplanting, als windsturend middel, kan het geluid met 4 tot 10 dB(A) extra afnemen ten opzicht van

een traditioneel geluidsscherm. Groen zuivert via verschillende natuurlijke mechanismen de lucht. Bomen zijn wezenlijk voor een effectieve verwijdering van verontreiniging (uitlaatgassen) uit de lucht. Voor het verwijdering van fijn stof kunnen naast bladeren ook de stammen, takken en twijgen van bomen en struiken belangrijk zijn. Zo vangt een gemiddelde stadsboom 100 gram fijn stof per jaar af (dit corrigeert de uitstoot van 3333 autokilometers per jaar). Burgers die achter een 'groene barrière' wonen, die de overheersende windrichting breekt en een barrière vormt voor fijn stof en uitlaatgassen, hebben naar schatting 15 à 20% schonere lucht. Groen heeft met zijn bufferende werking een positief effect op de waterhuishouding. Tijdens (piek) buien kan de neerslag de grond in trekken. Het water wordt vervolgens door de bodem langzaam afgegeven, waardoor het watersysteem in de stad wordt ontlast. Groen kan water ook zuiveren. Riet en verschillende bomen, kunnen namelijk verontreiniging (zoals metalen, pesticiden en olieachtige stoffen) uit het water opnemen.

Klimaat

Groen kan het macro- en microklimaat in de stad positief beïnvloeden en kan zorgen voor energiebesparing. Verstandig omgaan met groen in de stad biedt voordeel bij warmte, koude, droogte en vochtigheid. Op een zomerse dag is de temperatuur in de stad 2 tot 6°C hoger dan buiten de stad. De stenen omgeving fungeert als hitte eiland waar piekbuien worden gevormd. Doordat groen water verdampt, daalt de temperatuur in de directe omgeving en wordt de temperatuur in de stad gedempt. Dit verbetert het stadsklimaat en vermindert het aantal piekbuien. Groen kan het energiegebruik van gebouwen tot 10% verminderen. Beplanting bij gebouwen reduceert de windsnelheid en leidt luchtstromen weg, waardoor de lokale temperatuur wordt verhoogd en de afstraling en lucht infiltratie door kieren wordt vermindert. In de zomer zorgt natuurlijke schaduwwerking van de beplanting

voor koeling (goedkoper dan airconditioning). Dit principe wordt al eeuwen toegepast bij boerderijen waar de aanplant van bomen en groen zorgt dat in en rond de boerderij een aangename klimaat ontstaat. Goede toepassing van energiehuizen rond wijken (bomenrijen zo geplaatst dat er een luwe zone ontstaat) betekenen in de winter 10% minder energiegebruik en in de zomer een aangename klimaat. Groene daken en gevels zorgen door betere isolatie van gebouwen voor vermindering van het energieverbruik. Groene daken hebben door het substraat tevens een bufferende werking bij piekbuien.

2.2. Groene wet- en regelgeving

De natuurwetgeving in Nederland zorgt ervoor dat bestaande natuur wordt beschermd, goed wordt onderhouden en dat er nieuwe natuur wordt gerealiseerd. Voor wordt gestart met het uitvoeren van ingrepen in het groen is het belangrijk te weten welke groene wet- en regelgeving er gelden. De Flora- en faunawet, Ecologische Hoofdstructuur en Boswet zijn voor Rijswijk van toepassing. De Flora- en faunawet is in alle situaties van toepassing en de Ecologische Hoofdstructuur en Boswet zijn van toepassing op specifieke locaties.

Flora- en faunawet

In het wild levende planten- en diersoorten zijn in Nederland beschermd (Flora- en faunawet, Ff-wet). Beschermden soorten zoals uilen en vleermuizen komen niet alleen in het landelijk, maar ook in stedelijk gebied voor. Activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten zijn in principe verboden, maar er kan onder voorwaarden van worden afgeweken. Bij ruimtelijke ontwikkelingen en beheer moet daarom altijd in beeld worden gebracht of in het plangebied beschermde soorten aanwezig zijn en zo ja, wat de effecten van de ingreep op deze soorten zijn. De beschermde soorten zijn onderverdeeld in drie beschermingsregimes.

Voor het verstoren van licht beschermde soorten (tabel 1 van de Ff-wet) geldt een automatische vrijstelling. Voor verstoring van streng beschermde soorten (tabel 2 en 3 van de Ff-wet) is een ontheffing vereist. In een aantal gevallen is ontheffing niet vereist als gewerkt wordt volgens een door het Ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode.

Bij beheerwerkzaamheden, ruimtelijke ontwikkeling en ruimtelijke inrichting in de openbare ruimte in Rijswijk is de flora en faunawet van toepassing. Daarom moet altijd worden nagegaan of op de plek waar men aan het werk wil beschermde planten of dieren voorkomen. Hierdoor kan worden bepaald of ontheffing moet worden aangevraagd (en compensatiemaatregelen nodig zijn), of kan worden gewerkt met een gedragscode of dat er een vrijstelling geldt. Omdat de onderzoeken naar de aanwezigheid van planten- en diersoorten gebonden zijn aan bepaalde periodes, is het belangrijk om in een vroeg stadium in de planvorming de consequenties vanuit de Flora- en faunawet in beeld te brengen.

Verder is altijd de algemene zorgplicht uit de Flora- en faunawet van toepassing. Dat houdt onder andere in, dat individuele planten en dieren niet onnodig verstoort, beschadigd of vernietigd mogen worden. Dit geldt ook voor (zeer algemene) soorten zonder bijzondere beschermingsstatus.

Ecologische Hoofdstructuur

Door waardevolle gebieden te beschermen hebben zeldzame planten en dieren meer kans om te overleven. In Nederland is zo het natuurschoon ook voor toekomstige generaties gewaarborgd. De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is een landelijk netwerk van gebieden en verbindingzones door Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat natuurgebieden hun waarde verliezen en dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven.

De EHS is door de provincie Zuid-Holland uitgewerkt in de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS). De PEHS ligt grotendeels in het buitengebied, enkele binnenstedelijke gebieden uitgezonderd. Enkele gebieden in Rijswijk maken onderdeel uit van die PEHS. De buitenplaatsen Te Werve (in de landgoederenzone) en Vredenoord-Hoornbrug (in de Vlietzone) behoren tot de PEHS en hebben de status natuurgebied. Het zwethzonetracé vanaf Schipluiden tot aan de A4 in Rijswijk behoort tot de PEHS en heeft de status "ecologische verbindingzone", mogelijk krijgt ook het laatste deel door Rijswijk op den duur die status.

In de EHS geldt een 'nee, tenzij' principe. Ontwikkelingen in deze gebieden mogen niet worden uitgevoerd, tenzij er geen alternatieven zijn en er sprake is van groot openbaar belang. De effecten van de ingreep moeten worden gecompenseerd.

In het stedelijk gebied kunnen natuurwaarden beter worden beschermd, door op gemeentelijk niveau een ecologische structuur (of natuurstructuur) vast te stellen. Daarom is in dit beleidsplan de natuurstructuur van Rijswijk opgenomen.

Natuurgebieden

Boswet

Om de bossen in Nederland te beschermen, is de boswet ingevoerd (1961, laatste herziening in 1998). Uitgangspunt van de boswet is: wat bos is, moet bos blijven. Door de invoering van de boswet is in heel Nederland de oppervlakte bos toegenomen. In Zuid-Holland is de oppervlakte bos met name toegenomen door de aanleg van diverse recreatiegebieden. Onder de Boswet vallen de boombeplantingen groter dan 10 are en rijbeplantingen van meer dan 20 bomen langs wegen buiten de bebouwde kom EN alle percelen gelegen buiten de bebouwde komgrens van de boswet (voor de boswet kan de bebouwde komgrens afwijken van de gebruikelijke grens). De gemeenteraad stelt de grens bij besluit vast en Gedeputeerde Staten keuren dat besluit goed. In 1968 is de grens van de bebouwde kom voor de boswet voor Rijswijk vastgesteld en goedgekeurd. Sindsdien vallen de Landgoederenzone, de Stadsparkzone, maar ook Eikelenburg, Sion, 't Haantje, TNO-locatie, Broekpolder en Hoornwijk onder de werking van de boswet.

Overwogen kan worden om in overleg met de provincie te bezien of Broekpolder en Hoornwijk (uitgezonderd Vredenoord-Hoornbrug) en de nieuwbouwlocaties Eikelenburg, Sion,t Haantje en eventueel de TNO-locatie binnen de bebouwde komgrens van de boswet gebracht mogen worden. Voor zo'n grenswijziging geldt dezelfde procedure als voor vaststelling. Gedeputeerde Staten zijn zeer terughoudend in het goedkeuren van grenswijzigingen waarbij onbebouwd gebied (met recreatie of natuurfunctie) dat onder de boswet valt buiten de werking van boswet wordt gebracht.

Boswetgebieden in de bebouwde kom

In gebieden die onder de boswet vallen mogen bomen niet anders dan voor dunning worden gekapt. Bij dunning moet altijd minimaal 60% van de grond bezet blijven. Indien er sprake is van kap is men verplicht minstens één maand maar niet langer dan één jaar voor de kapwerkzaamheden dit bij de minister van LNV te melden en heeft men voor dezelfde locatie binnen drie jaar een herplantplicht. De provincie voert de feitelijke beoordeling van de kapmelding en het toezicht op de herplantplicht uit. Wanneer herplant niet op dezelfde plek kan plaatsvinden, kan naar herplant op een andere plek worden gekeken. Dit wordt compensatie genoemd. Compensatie dient te gebeuren binnen het grondgebied waar de geveld houtopstand zich bevond.

De houtopstanden die onder de meldingsplicht van de boswet vallen zijn alle boomvormende soorten, maar ook de struikbeplantingen en spontane bosopslag langs sloten, op natuur-terreinen en braakliggende terreinen (ouder dan vijf jaar en

met een bedekkingspercentage van 60%). Niet onder de Boswet vallen: linde, paardekastanje, Italiaanse populier, treurwilg, éénjarige beplantingen van populier en wilg langs landbouwgronden, boomgaarden en kwekerijen van kerstbomen of bosplantsoen.

De boswet zorgt voor instandhouding van "bestaand bosareaal" en zorgt voor kwantitatieve bescherming van houtopstanden. De mogelijkheden voor kwalitatieve bescherming van waardevolle bomen en houtopstanden zijn in de Boswet beperkt, maar in de Algemene Plaatselijke Verordening kunnen daarvoor voorschriften worden opgenomen.

APV / Omgevingsvergunning (voorheen kapvergunning)

Om waardevolle bomen en houtopstanden in de gemeente te beschermen kunnen in de Algemene Plaatselijke Verordening voorschriften worden opgenomen.

In Rijswijk is een omgevingsvergunning vereist voor:

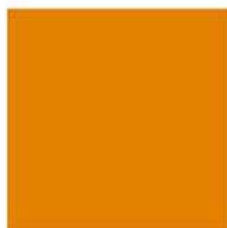
- het verwijderen, rooien of verplanten van een boom of struik met een diameter van meer dan 15 centimeter in (grote) voor- en achtertuinen (gemeten op 1,30 meter hoogte);
- het verwijderen, rooien of verplanten van aaneengesloten begroeiingen van bomen of struiken;
- kandelaberen (= afzagen van alle takken tot een stam en takstompen overblijven) van een boom/bomen;
- grootschalig snoeien (= de kroon met meer dan 25% innemen) van een boom/bomen.

In de omgevingsvergunning kunnen voorwaarden worden opgenomen over herplant.

BOMEN

RECREATIE

NATUUR

3 VISIE

Rijswijk heeft het imago van een groene woon- en werkstad in Haaglanden. Dat groene imago wordt vooral bepaald door de twee grote (regionale) parkgebieden, de bomenrijke lanen en de combinatie van wijk-/buurtgroen en binnentuinen. Ook bewoners ervaren Rijswijk als een groene gemeente. De bosrijke parken, plantsoenen, groenstroken en oude buitenplaatsen die meestal op loop- of fietsafstand van de huizen bereikbaar zijn, versterken dat gevoel.

Er is een goede balans tussen groen en rood in een gemeente wanneer, bij een gegarandeerde basiskwaliteit, aan de behoefte van groen van burgers wordt voldaan. Voor die behoefte aan groen is het landelijke richtgetal vastgesteld van minimaal 75 m² openbaar groen per woning op een afstand van minder dan 500 meter. Uit landelijk onderzoek blijkt dat gemeenten buiten de randstad beter scoren bij het halen van deze norm dan gemeenten in de randstad. Buiten de randstad scoren gemeenten rond deze norm tot royaal boven de norm, bijvoorbeeld Tilburg met 74 m² per woning, Groningen met 93 m² per woning en Heerlen met 160 m² per woning. In de randstad ligt de score onder de norm tot rond de norm, bijvoorbeeld Haarlem met 41 m² per woning, Leiden met 53 m² per woning en Rotterdam met 74 m² per woning. Rijswijk heeft met 77 m² groen per woning voor de randstad een goede score. Om de rood-groen balans in Rijswijk ook in de toekomst intact te houden, dient bij alle nieuwbouw in Rijswijk dus minimaal 77 m² openbaar groen per woning te worden gerealiseerd.

Bomen zijn belangrijk in de groenstructuur van een stad, omdat bomen in grote mate bijdragen aan een aantrekkelijk en gezond leefklimaat. Het aantal bomen blijkt per gemeente sterk te verschillen. Het landelijke gemiddelde is 1,2 boom per inwoner. Gemeente met bosrijke parkgebieden scoren erg goed. Arnhem heeft 7 bomen per inwoner, Gouda 1 boom per inwoner, Rotterdam 0,8 boom per inwoner, Amsterdam 0,6 boom per inwoner en Dronten 0,5 boom per inwoner. Rijswijk heeft veel bomen in straten en parken, door de bomeninventarisatie van 2009 staat de teller op dit moment op 32.500 (29.500 straat- en laanbomen en 3000 geïnventariseerde bomen in parkgebieden). De inschatting is dat Rijswijk 0,7 tot 0,85 boom per inwoner heeft. Rijswijk heeft de ambitie om in de toekomst naar één boom per inwoner te groeien.

Landelijk richtgetal rood-groen balans	Minimaal 75 m ² openbaar groen per woning
Haarlem	41 m ² per woning
Leiden	53 m ² per woning
Tilburg	74 m ² per woning
Rotterdam	74 m ² per woning
Rijswijk	77 m ² per woning
Groningen	93 m ² per woning
Heerlen	160 m ² per woning

Cijfers

3.1 Hoofdgroenstructuur

Bomen, natuur en recreatie zijn de hoofdingrediënten van het Rijswijkse groen. De "boomstructuur", "natuurstructuur" en "recreatiestructuur" van de stad vormen tezamen de groene hoofdstructuur van Rijswijk. Die hoofdgroenstructuur is kort samen te vatten als de twee grote groengebieden plus het bomenraster plus een groene dooradering van de stad.

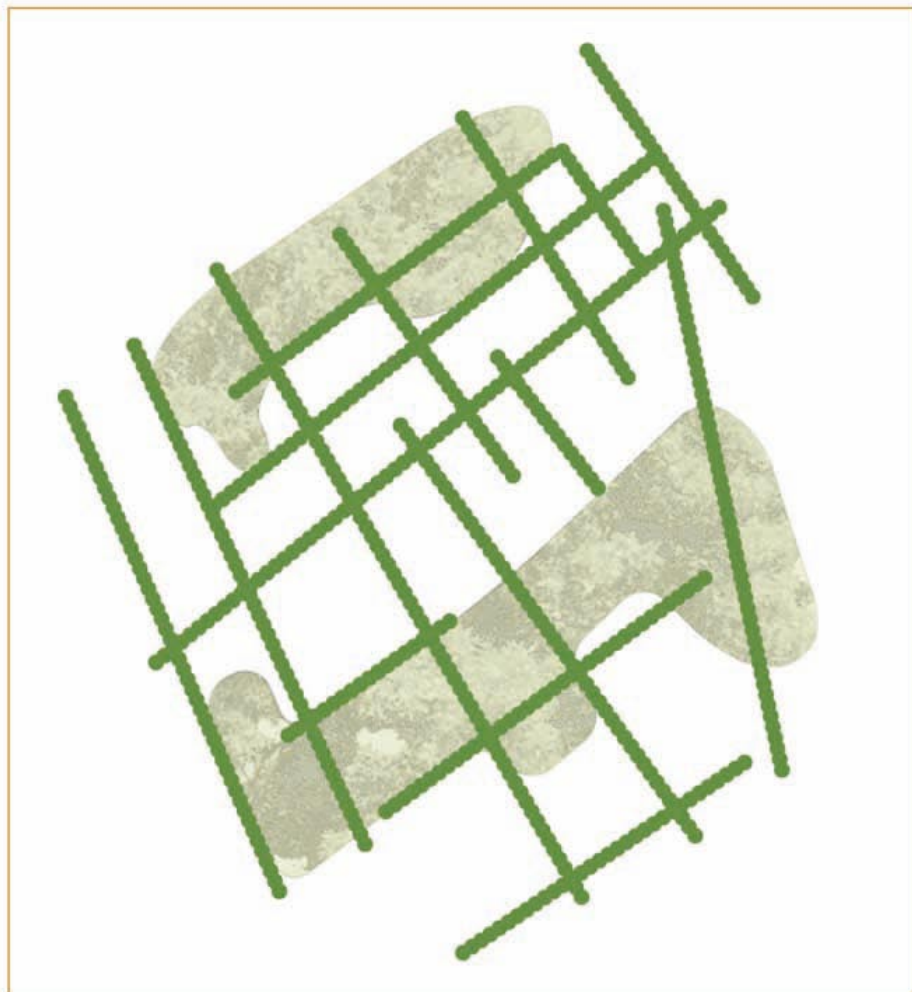
In Rijswijk liggen twee grote groengebieden, de landgoederenzone in het noorden en de stadsparkzone in het zuiden van de stad. Twee grote gebieden die door hun omvang ook onderdeel zijn van de regionale groenstructuur. Beide gebieden hebben een eigen identiteit en onderscheiden zich van elkaar door ligging, ontstaansgeschiedenis en inrichting. De landgoederenzone is een cluster van buitenplaatsen, ontstaan op de strandwal aan de Van Vredenburgweg en is onderdeel van de landgoederen langs de Hollandse kust. Kenmerkende elementen zijn de cultuurhistorische gebouwen, landschapsparken en de eiken-beukenbeplanting, dit tezamen geeft het gebied zijn identiteit. De stadsparkzone is vanaf de jaren zeventig als parkencluster na een periode van zandwinning en puinstort aangelegd. Het is onderdeel van de Randstadgroenstructuur die als groene bufferzone in de Vlietranden is gerealiseerd. Kenmerkende elementen zijn de heuvels, grote waterpartijen, oude verkavelingspatronen en wilgen-elzenbeplanting, dit tezamen geeft het gebied zijn identiteit. De landgoederenzone en de stadsparkzone zijn onderdeel van de boomstructuur, de natuurstructuur en de recreatiestructuur.

De bomenlanen in rasterstructuur zijn kenmerkend voor Rijswijk en een deel van Rijswijks groene identiteit. Deze rasterstructuur is vanaf 1950 ontstaan, toen bij de uitbreiding van Rijswijk is gekozen voor een rechthoekige verkaveling en lijnenstelsel. Als een groen net ligt het bomenraster over heel Rijswijk. Het oude centrum wijkt in het raster iets af door een fijner patroon met soms diagonale lijnen. Verder is de Vliet als oud landschappelijk element een opvallende diagonale lijn in de rasterstructuur. De bomen in het raster zijn onderdeel van de boomstructuur en soms ook van de natuur- en recreatiestructuur.

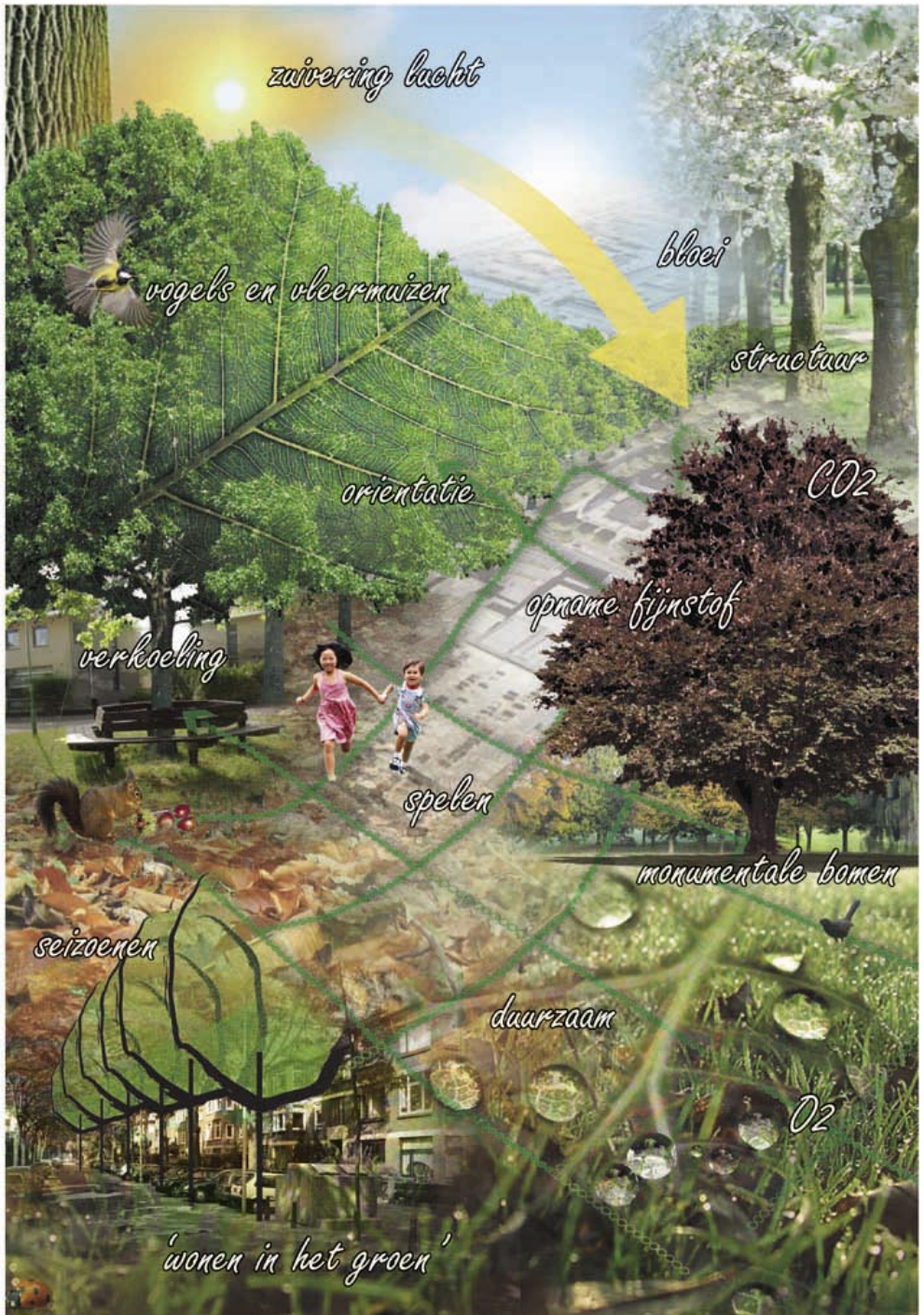
De groene dooradering van de bebouwde kom van Rijswijk wordt gevormd door een netwerk van wijkparken en groene verbindingen in combinatie met de rasterstructuur van de bomenlanen. De dooradering zorgt voor wisselwerking tussen het groen en de woon- en werkomgeving en biedt de mogelijkheid om dichtbij huis of werk te kunnen recreëren. Verder worden de landgoederenzone en de stadsparkzone door deze dooradering met elkaar en met de stad verbonden. Dat is essentieel voor het goed functioneren van de groenstructuur in de stad. De wijkparken en groene verbindingzones zijn onderdeel van de boomstructuur, recreatiestructuur en/of natuurstructuur.

In de volgende paragrafen zijn boom-, natuur- en recreatiestructuur per onderwerp uitgewerkt.

Schematische groenstructuur

3.2 BOMEN EN BOOMSTRUCTUUR

3.2.1 De bomen

In Rijswijk zijn veel bomen en bomenlanen aanwezig. Die bomen zorgen voor een aangenaam leefklimaat in de stad door temperatuurregulatie, opname van CO₂ en het filteren van de lucht. Bij de juiste situering zorgen bomen voor windbreking en temperatuurverlaging. Ononderbroken bomenlanen vormen visuele verbindingen door de stad die zowel dieren als mensen helpen om zich te oriënteren of de weg te vinden. Bomen zorgen voor geleiding van verkeersstromen en zijn voor vogels en vleermuizen belangrijk als vliegroutes en leefgebied. Bomen en bomenlanen verhogen de belevingswaarde in de stad. Forse en monumentale bomen hebben een hoge esthetische waarde en verbeteren de rood-groen balans in de directe omgeving. Bomen maken de wisseling van seizoenen in de stad beleefbaar door: kale bomen in de winter, uitlopend blad en bloei in het voorjaar, een royaal bladerdek in de zomer en de bladverkleuring en bladval in de herfst. Bomen zijn een belangrijk onderdeel in de hoofd-groenstructuur van Rijswijk. Met een duurzaam bomenbestand kan grootschalige uitval van bomen worden voorkomen. Een duurzaam bomenbestand wordt verkregen door te zorgen voor diversiteit in soorten en groeifasen en de juiste boom op de juiste plaats.

Er staan veel bomen in Rijswijk. Deze bomen staan in bossen, lanen, groepen of solitair. Het grootste deel van de bomen is aanwezig in woonstraten, langs ontsluitingswegen en fiets- en voetpaden. Het bomenbestand van Rijswijk bestaat uit meerdere boomsoorten onder te verdelen in ongeveer vijftig hoofdsoorten. De linde is de meest voorkomende soort, gevolgd door eik, es en esdoorn.

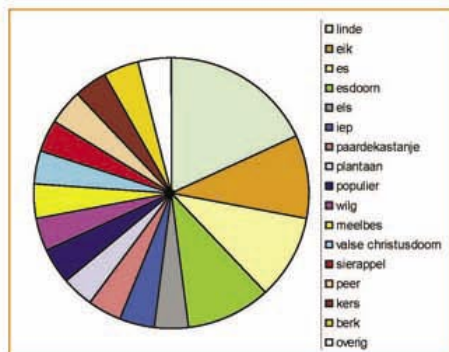
Daarnaast zijn onder andere soorten als wilg, populier, els, berk, iep en plataan aanwezig. Enkele zeldzame soorten die in Rijswijk voorkomen zijn doodsbeenderenboom, balsempopulier en prielleiep. Kenmerkend en opvallend zijn de lindes in Oud-Rijswijk, de getopte sierkersen in Steenvoorde-Zuid en de treurbomen langs de singels. In de landgoederenzone staan voornamelijk beuk en eik, andere boomsoorten die er voorkomen zijn populier, esdoorn, es, berk, iep en els. In de stadsparkzone komen voornamelijk els, wilg, eik en populier voor. Kenmerkend voor Rijswijk zijn twee tot vier en soms zes of meer bomenrijen langs ontsluitingswegen.

De verscheidenheid aan soorten in het Rijswijkse bomenbestand is positief. Dit verkleint het risico op grootschalige uitval door ziektes zoals iepenziekte of kastanjebloedingsziekte of grote overlast door insectenplagen zoals de eikenprocessierups. Ook draagt het bij aan de herkenbaarheid en identiteit van de omgeving. De meerderheid van de Rijswijkse bomen verkeert in de halfwas- of volwassenfase en heeft een redelijke tot goede conditie. Daardoor is het bomenbestand op dit moment gezond te noemen.

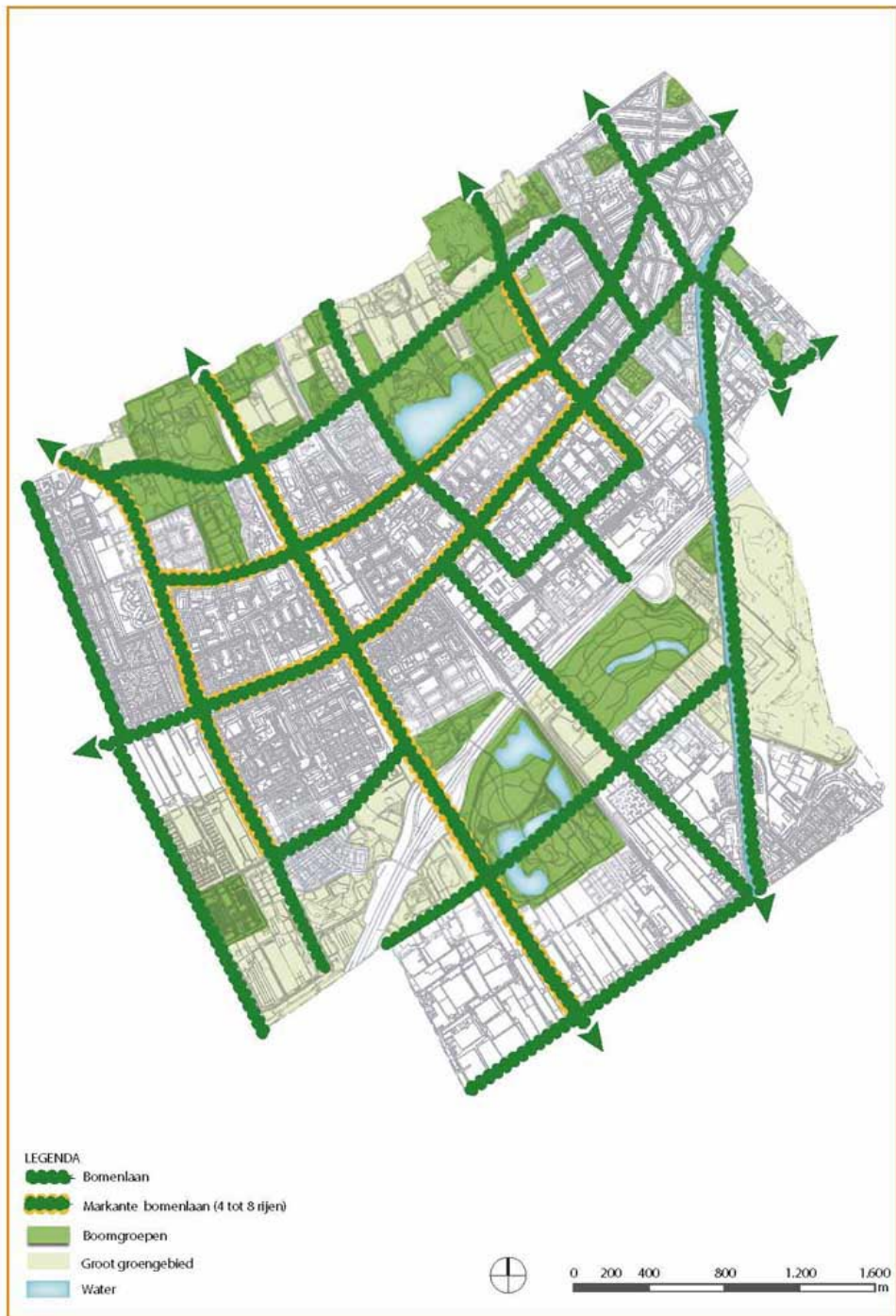

Maar de verdeling van de groeifasen (voornamelijk halfwasfase) vormt voor de toekomst (bij het bereiken van de eindfase) een verhoogd risico op grootschalige uitval van bomen in de stad.

In totaal zijn in Rijswijk ruim duizend bomen geknot of gekandelaberd. Dit is voor een deel het gevolg van ruimtegebrek en overlast op de standplaats. Zo zijn in delen van Oud-Rijswijk bijvoorbeeld lindes gekandelaberd vanwege de te smalle straten voor dit type bomen. Andere bomen zijn geknot omdat het past in de sfeer van de omgeving. Zo passen knotwilgen prima langs het Julialaantje van de landgoederenzone en in het Hoekpolderpark van de stadsparkzone. In de stedelijke omgeving verdient het echter de voorkeur om bij beperkte ruimte voor boomsoorten te kiezen die gewoon tot volwassen exemplaar kunnen uitgroeien, zonder extreme snoei vorm.

Boomsoorten in Rijswijk

Hoofd boomstructuur

In Rijswijk staan 500 zeer forse bomen met een diameter van meer dan 75 centimeter. Het betreft zomereiken en beuken in Overvoorde, wilgen langs het water bij de Sir Winston Churchillaan en populieren langs de Lange Kleiweg.

De gemeente heeft zelf nog geen monumentale bomenlijst opgesteld. Wel zijn bij de Bomenstichting 9 bomen in Rijswijk als monumentale boom aangemeld. Het gaat om 1 gemeentelijke boom (bij het Rijswijks museum) en 8 particuliere bomen (in de landgoederenzone en in Eikelenburg). Deze bomen zijn oud (de oudste is uit 1820/1830 en de jongste uit 1910/1920) en beeldbepalend.

3.2.2 De boomstructuur

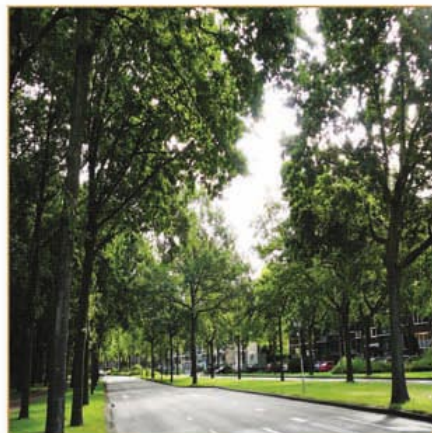
De boomstructuur van Rijswijk wordt gevormd door de hoofdasen uit het bomenraster, delen van de landgoederenzone en de stadsparkzone, een aantal specifieke locaties met veel bomen (buitenplaatsen en begraafplaatsen) en de monumentale bomen in de stad.

Het bomenraster bestaat uit de volgende horizontale lijnen: Van Vredenburgweg, Generaal Spoorlaan - Lindelaan, Geestbrugweg, Sir Winston Churchillaan, Verrijn Stuartlaan, Florence Nightingalestraat plus het vervolg, de Zweth, Sionsweg - Haantje. Het bomenraster bestaat uit de volgende verticale lijnen: Strijpwetering - Reijnerwetering, Schaapweg - Mgr Bekkerslaan - Van der Kooijweg - Molenwetering, Prinses Beatrixlaan, Lange Kleiweg, Huis te Landelaan, Diepenhorstlaan, Burgemeester Elsenlaan, Rembrandtkade, Haagweg - Rotterdamseweg - Laan van Hoorwijk en de oostzijde van de Vliet. Er liggen vijf markante bomenlanen in dit raster. Markante bomenlanen zijn brede lanen met vier tot acht rijen bomen van de 1ste grootte. Als markante bomenlanen zijn aangemerkt de Sir Winston Churchillaan, Schaapweg - Mgr Bekkerslaan, Prinses Beatrixlaan, Generaal Spoorlaan

en Burgemeester Elsenlaan. Voor de toekomst van het bomenraster wordt gestreefd naar het invullen van de ontbrekende schakels in het raster en instandhouding en versterking van het raster. Daarbij wordt gekozen voor diversiteit in kleur en vorm, maar uniformiteit per laan (of laaneenheid). Uitgangspunt is bomen van de 1ste grootte (hoger dan 15 meter) langs de (grote) ontsluitingswegen en 2de grootte bij onvoldoende ruimte.

Uitgangspunt bij de soortkeuze voor de toekomstige wegbeplantingen is 'de juiste boom op de juiste plaats'. De soortkeuze wordt afgestemd op de bodemgesteldheid (vochtigheid), beschikbare ruimte en sierwaarde van de boomsoort (onderscheidende bladkleur, bloeiwijze of herfstverkleuring). In principe geldt dat soorten van de 1ste grootte (meer dan 15 meter) worden aangeplant op locaties waar ruimte is (langs wijkontsluitingswegen en op pleinen) en bomen van de 2de grootte (minder dan 15 meter) worden aangeplant langs smalle straten. Bij een te klein profiel worden geen straatbomen toegepast (hiervan is vooral sprake in oude wijken van Rijswijk), maar gezocht naar andere mogelijkheden.

Er wordt gestreefd naar uniforme rijen per straat of straatdeel (één boomsoort). In de wijken worden de bomenlanen eventueel afgewisseld met bijzondere bomen (onderscheidend in kleur of vorm) op bijzondere plaatsen (pleinen en kruisingen). Uniforme straten of straatdelen worden ook verkregen door dezelfde groeifasen na te streven. Bij aanplant wordt in alle situaties rekening gehouden met de ruimtelijke samenhang en karakteristieken. De delen van de landgoederenzone die tot de boomstructuur horen zijn: De Voordes, Te Werve, Rijswijkse Bos, Den Burch, delen van het Kruisvaarderspark, Huis te Veldepark, Julianapark, Schoonoord en Welgelegen.

Boomsortenrichtlijn bij vervanging of aanplant van bomen in de lanen uit het bomenraster:	
Horizontale assen	Verticale assen
Van Vredenburgweg: linde Generaal Spoorlaan – Lindelaan <ul style="list-style-type: none"> • Schaapweg – Beatrixlaan: esdoorn • Beatrixlaan – Ravesteijnplein: eik • Ravesteijnplein – Lindelaan: linde Geestbrugweg: es en iep Sir Winston Churchilllaan: <ul style="list-style-type: none"> • Strijpwetering – Beatrixlaan: esdoorn • Beatrixlaan – Huis te Landelaan: esdoorn en plataan • Huis te Landelaan –Burg Elsenaan: esdoorn • Burg Elsenaan –Rembrandtkade: plataan Verrijn Stuartlaan: esdoorn Florence Nightingalestraat plus vervolg: esdoorn De Zweth: wilg en es Sionsweg: peer en lijsterbes 't Haantje: lijsterbes	Strijpwetering: esdoorn Reijnerwetering: els en wilg Schaapweg: linde Mgr Bekkerslaan: plataan Van der Kooijweg tot Molenwetering: es Prinses Beatrixlaan: <ul style="list-style-type: none"> • landgoederenzone – Van Vredenburgweg: esdoorn • Van Vredenburgweg –Spoorlaan: esdoorn en iep • Spoorlaan – Churchilllaan: bijzonder bv watercypres of amberboom • Churchilllaan – Sionsweg: es Lange Kleiweg: es Huis te Landelaan: linde Diepenhorstlaan: es Burgemeester Elsenaan: <ul style="list-style-type: none"> • Landgoederzone – Van Vredenburgweg: linde • Van Vredenburgweg – Ravesteijnplein: linde en eik • Ravesteijnplein – Veraartlaan: eik Rembrandtkade: esdoorn Haagweg: haagbeuk en eik Rotterdamseweg – Laan van Hoornwijk: populier en es Oostzijde van de Vliet: iep

De delen van de stadsparkzone die tot de boomstructuur horen zijn: het Wilheminaapark, Elsenburgerbos en begraafplaats Eikelenburg. Voor de toekomst wordt gestreefd naar instandhouding en versterking van de boomstructuur van de landgoederenzone en de stadsparkzone, door het toepassen van bij de identiteit van het gebied passende boomsoorten in diverse groeifasen.

De specifieke locaties met veel bomen die tot de boomstructuur behoren, zijn de oude buitenplaatsen Cromvliet, Hofrust, Huis te Hoornpark, Vredenoord-Hoornwijk en Zuid-Hoorn en de begraafplaatsen Bonifatius, Oud-Rijswijk en Eikelenburg. Vanuit behoud en versterking van de boomstructuur wordt hier gestreefd naar variatie in boomsoorten van de 1ste grootte die passen in de parksfeer van deze gebieden.

Ook monumentale bomen behoren tot de boomstructuur van Rijswijk (deze worden niet individueel op de boomstructuurkaart aangegeven). Voor versterking en instandhouding van de boomstructuur worden alle monumentale bomen van Rijswijk in beeld gebracht en in het digitale bomenbestand vastgelegd. Als monumentale bomen worden aangemerkt bomen ouder dan 50 jaar met een goede conditie die (zeer) waardevol voor de stad

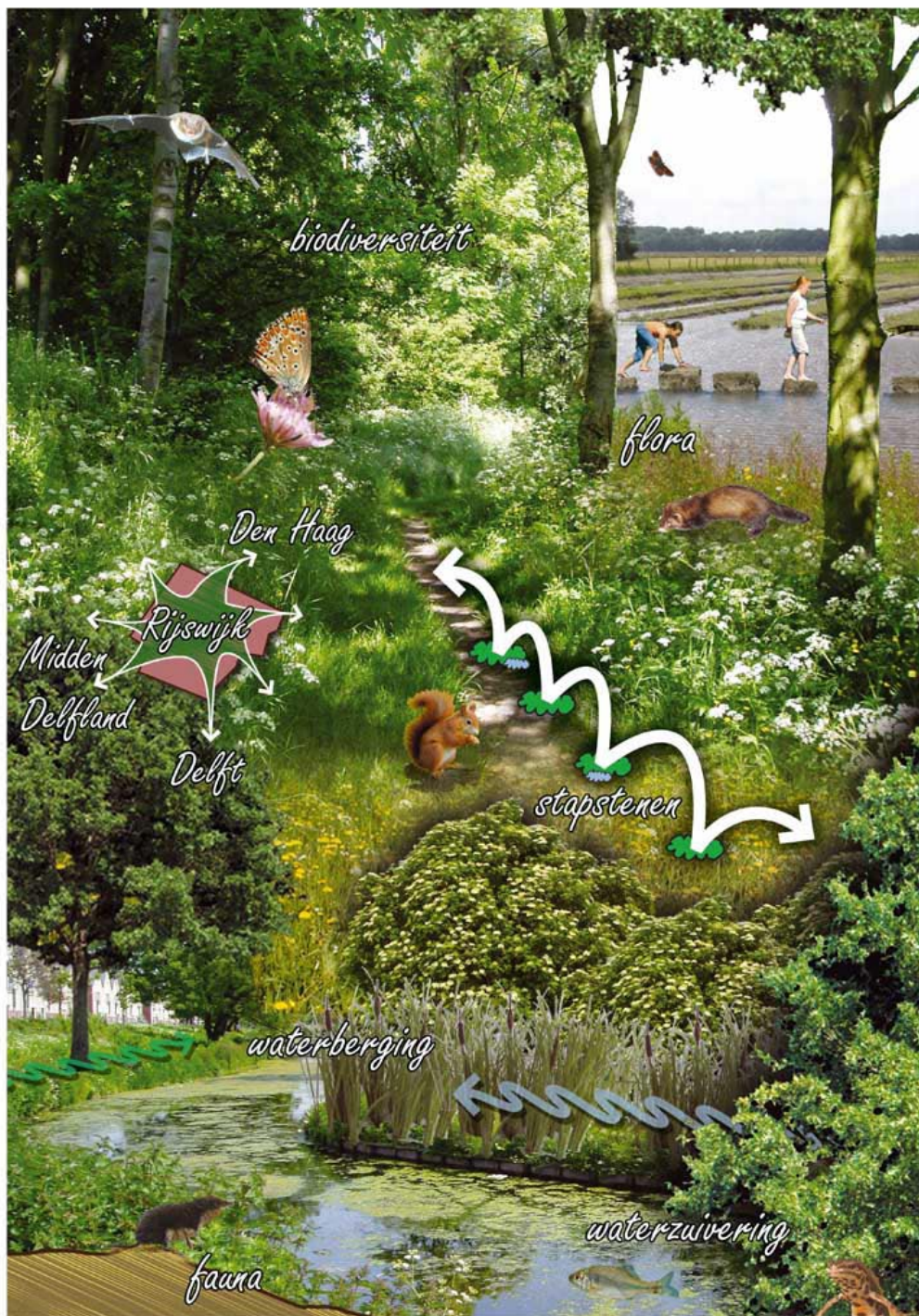
zijn en die aan meerdere van de volgende criteria voldoen:

- beeldbepalend voor de omgeving;
- van cultuurhistorische waarde;
- zeldzaam door vorm, soort, omvang of hoogte;
- van esthetische waarde;
- bomen 'met een verhaal';
- bomen die zeldzame flora/fauna huisvesten;
- herdenkingsbomen.

Vanuit behoud en versterking van de boomstructuur wordt gestreefd naar extra bescherming en behoud van monumentale bomen van Rijswijk. Monumentale bomen krijgen een formele status, waardoor er meer grip komt op het beschermen van monumentale bomen in de stad.

3.2.3 Beleidspeerpunten bomen:

- één boom per inwoner;
- elke straat heeft straatbomen;
- doorlopende bomenrijen;
- speciale aandacht voor markante lanen;
- de juiste boom op de juiste plaats;
- grotere diversiteit in groeifasen ontwikkelen;
- diversiteit in soort, kleur en vorm, maar uniformiteit per laan;
- bescherming en behoud monumentale bomen.

3.3.1 De natuur

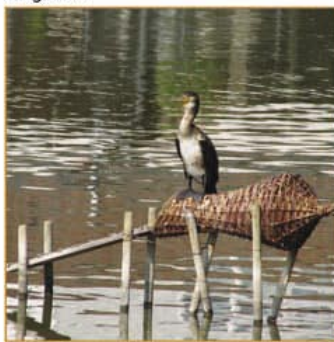
Met twee grote parkgebieden, veel bomenlanen, wijk-/buurtgroen en binnentuinen verspreid over de stad is het Rijswijkse groen gevarieerd en divers te noemen. Die variatie biedt kansen voor natuur en natuurbeleving in de stad. Er is biodiversiteit in de stad door de grote variatie in planten- en diersoorten. Bomenrijen, bermen en watergangen in de stad verbinden gebieden met natuurwaarden onderling. Hierdoor vindt uitwisseling van soorten plaats en verbeteren de overlevingskansen en vestigingsmogelijkheden voor planten en diersoorten. Soortenrijkdom geeft de stad een extra dimensie en verrijkt de woon- en werkomgeving en de mogelijkheden van natuurbeleving dichtbij huis. Naast openbaar groen leveren groen ingerichte particuliere tuinen en bedrijventerreinen een belangrijke bijdrage aan natuurbeleving. Groene daken op bedrijventerreinen vergroten zowel de natuurbeleving in de werkomgeving als in de omliggende woonwijken. In de stad ontstaat een duurzame natuurstructuur door natuurlijke karakteristieken van gebieden te versterken, rekening te houden met (potentiele) natuurwaarden en verbindingzones aan te leggen.

Anno 2009 liggen in Rijswijk twee gebieden uit de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS), namelijk: Te Werve in de landgoederenzone en Vredenoord-Hoornbrug in de Vlietzone (beide in particulier bezit). Verder is het tracé van de zwethzone langs de hoekpolder tot aan de A4 een PEHS verbindingzone. De Schaapweimolen (incl. calamiteitenberging) in het Hoekpolderpark is vanuit de gemeentelijke natuurstructuur al jaren rust- en broedplek voor vogels, vissen en amfibieën en bedoelt voor natuurontwikkeling. Aan dat laatste is met inrichtings- en beheermaatregelen nog weinig invulling gegeven. De landgoederenzone en de stadsparkzone bieden door hun omvang en uiterlijk diverse mogelijkheden voor natuur en leveren daarmee een wezenlijke bijdrage aan natuurwaarden in de stad.

De landgoederenzone wordt gekenmerkt door eiken-beukenbos met gecultiveerde heesterbegroeiing van rododendron en hulst. Er zijn ook stinzenplanten als sneeuwkllokje, krokussen en een enkele bostulp en diverse paddenstoelen aanwezig. Er zijn veel watervogels en algemeen stad- en zangvogels aanwezig. Verder komen er spechten en ijsvogels voor. De holle bomen zijn belangrijk voor hollenbroeders, grote bonte specht, boomkruiper en boomklever. Het gebied blijkt ook een hotspot voor vleermuizen. Bomen bieden zomerverblijfplaatsen aan boombewonende vleermuizen zoals waterveermuis en rosse vleermuis. De Van Vredenburgweg is voor vleermuizen een belangrijke

vliegroue tussen verblijfplaats en foerageergebied. In de landgoederenzone komen ook veel algemene soorten voor zoals diverse muizen, egel, vos, bruine kikker en gewone pad. Verder komen er algemene libelle- en vlindersoorten voor (bont zandoogje en oeverlibel). Te Werve behoort tot de PEHS, heeft de status van natuurgebied en wordt beheerd door het Zuid-Hollands Landschap. Het fungeert als een soort natuurkerngebied binnen de landgoederenzone.

De stadsparkzone kenmerkt zich door een elzenwilgen beplanting met veel ondergroei van vlier, hazelaar en braam, ruigtekruiden en diverse algemene paddenstoelen. Er komen veel soorten voor die aan water gebonden zijn, zoals riet, gele lis, meerval, kleine watersalamander, groene kikker en diverse watervogels (eenden, waterhoenen, meerkoeten, en reigers). De verscheidenheid aan vogels varieert van merel en groene specht tot sperwer en ransuil. In de stadsparkzone zijn ook veel (kleine) zoogdieren aanwezig, zoals: muizen, spitsmuizen, eekhoorn, egel, haas, hermelijn, konijn, vos, wezel en vleermuizen. De Schaapweimolen in het Hoekpolderpark kan (na aangepaste inrichtings- en beheermaatregelen) als een natuurkerngebied in de stadsparkzone gaan fungeren.

Voor een duurzame natuurstructuur is soortenuitwisseling via goede verbindingzones tussen de landgoederenzone, de stadsparkzone en groenzones in omliggende gemeenten belangrijk. Rijswijkse bomenlanen hebben een natuurfunctie als verblijfplaats voor kleine dieren en zijn routegeleiders voor vleermuizen en vogels.

De groene verbindingzone langs de Schaapweg en Mgr Bekkerslaan is één van de natuurverbindingzones in Rijswijk. De inrichting bestaat voornamelijk uit gazon, bomen en steile (al dan niet beschoeide) oevers en watergangen.

LEGENDA

- Primaire verbindingen
- Nevenverbindingen
- Groengebieden
- Hoofdaccent natuur
- Water

0 200 400 800 1.200 1.600
m

Hoofd natuurstructuur

Voor een goed functionerende natuurverbinding moet de inrichting worden afgestemd op de eisen die de geselecteerde doelsoorten stellen. De natuurverbinding had daarom moeten bestaan uit bosjes, ruigtes, bloemrijk gras en natuurvriendelijke oevers. De inrichting komt daar nu niet goed mee overeen. De beoogde natuurverbindingzones in Rijswijk zijn nog nauwelijks gerealiseerd. Om te zorgen dat verbindingzones gaan functioneren zijn op het vlak van inrichting en beheer daarom de nodige verbeteringen te maken.

De wijken worden gekenmerkt door veel wijk-/buurtgroen en binnentuinen. De natuurwaarden in het openbaar wijkgroen zijn nu zeer beperkt. Ook bedrijventerreinen in Rijswijk hebben nauwelijks een groene uitstraling en bieden geen ruimte voor natuurwaarden. Op het bedrijventerrein Plaspoelpolder is bijvoorbeeld een onopvallende groene singel aanwezig met steile oevers, gazon en bomenrijen. Met alle platte daken ligt op de bedrijventerreinen een geweldig potentieel om deze grijze delen van de stad met groene daken te vergroenen.

Over het algemeen wordt in Rijswijk weinig ecologisch beheer gevoerd. De overgangen tussen gazon en bosjes zijn strak, snoeiafval wordt (gedeeltelijk) versnipperd en in de beplantingen achtergelaten en watergangen zijn beschoeid en hebben een steile oever. Ook blijkt het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen, dat niet gewenst is, in de praktijk nog te worden toegepast. Verder worden de natuur- en milieueducatieve mogelijkheden die het rijswijkse groen in zich draagt maar spaarzaam benut.

3.3.2 De natuurstructuur

De natuurstructuur is opgebouwd uit gebieden en verbindingzones. Bij gebieden is er onderscheid tussen de robuuste zones en enkele gebieden waar het hoofddaccent op natuur ligt. De verbindingzones bestaan uit primaire verbindingzones in de stad en met de omgeving en secundaire verbindingzones. De landgoederenzone en de stadsparkzone zijn

de robuuste zones. Deze gebieden bieden een leefgebied aan verschillende soorten en vanuit deze gebieden verspreiden soorten zich naar de omgeving. Vanwege de recreatieve betekenis van deze robuuste zones is het belangrijk om in verschillende gebiedsdelen zonerings aan te brengen. Door die zonerings kan in delen waar rust en weinig betreding voor natuurwaarde belangrijk zijn, versterking worden voorkomen.

Binnen de landgoederenzone zijn de volgende gebieden en hun onderlinge verbondenheid belangrijk voor de natuurstructuur: De Voorde, Te Werve, Rijswijkse Bos, Den Burch, delen van het Kruisvaardspark, Huis te Veldepark, Julianapark, Schoonoord en Welgelegen. De landgoederenzone is een "droge zone" met opgaand eiken-beukenbos, met ondergroei, stinzenplanten, grazige weiden en waterpartijen. Belangrijke fauna zijn onder andere vleermuizen, kleine zoogdieren, spechten en uilen. Met een duurzame inrichting en beheer kan de natuurfunctie worden versterkt. Voor de bossen is een goede opbouw in samenstelling en structuur belangrijk. De structuurvariatie van het Rijswijkse bos zal door de dunning die in 2009 wordt uitgevoerd verbeteren. Voor aan te planten struiken worden bij de omgeving passende soorten gekozen, bijvoorbeeld rododendron of sneeuwbes. Ook stinzensoorten kunnen door aanplant uitgebreid worden met bostulp, wilde hyacint en sterhyacint. Waar ruimte en mogelijkheden zijn, worden natuurlijke overgangen gecreëerd en zonerings aangebracht. Het gaat om: natuurvriendelijke oevers bij watergangen, ruigte en struweel bij bossen en grasland en door grazige weiden deels als bloemrijk grasland te ontwikkelen. Hierdoor ontstaan belangrijke leefgebieden en rustplaatsen voor een groot aantal amfibieën, libellen, vlinders, vogels en kleine zoogdieren.

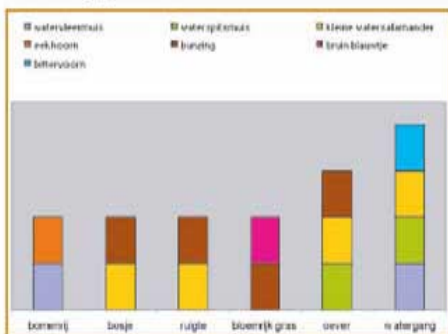
Binnen de stadsparkzone zijn de volgende gebieden en hun onderlinge verbondenheid belangrijk voor de natuurstructuur: het Hoekpolderpark (inclusief Schaapweimolen) Wilheminaapark, Elsenburgerbos, 'de agrarische driehoek' en de golfbaan.

De stadsparkzone is een waterrijke zone met wilgen-elzenbos, bloemrijk gras, ruigte, kruidenrijke oevers en rietvegetaties en veel soorten die aan water gebonden zijn. Belangrijke fauna zijn onder andere amfibieën, vissen, kleine zoogdieren, (water)vogels en vleermuizen. Met duurzame inrichting en beheer kan de natuurfunctie worden versterkt. Voor de bossen is een goede opbouw in samenstelling en structuur belangrijk en natuurlijke overgangen langs de randen. Laagveenbossen en wilgenstruwelen blijven behouden en daarnaast wordt bloemrijk gras, ruigte en kruidenrijke oevervegetatie ontwikkeld. Zwanenbloem heeft goede kansen om zich te vestigen in de stadsparkzone, al is daarvoor wel een redelijke waterkwaliteit noodzakelijk. Na de ontwikkeling van Rijswijk-Zuid zal de recreatiedruk in de stadsparkzone toenemen. Om ernstige verstoring van de natuurwaarden te beperken, wordt in de stadsparkzone zonering aangebracht met gebieden die als rustplaatsen en leefgebieden kunnen fungeren voor fauna.

De gebieden met hoofddoel op natuur zijn Te Werve (PEHS) in de landgoederenzone, Vredenoord-Hoornbrug (PEHS) in de Vlietzone en Schaa-weimolen in de stadsparkzone. In deze gebieden gaat het natuurbelang boven andere groenbelangen. Daarmee zijn Te Werve en Schaa-weimolen twee belangrijke gebieden binnen de robuuste zones van Rijswijk. Vredenoord-Hoorn-brug heeft in de natuurstructuur van Rijswijk een aparte positie, omdat het in de natuurstructuur van de Vlietzone ligt.

De interne en externe primaire verbindingzones zorgen voor ontwikkeling, versterking en bescherming van de natuurstructuur van Rijswijk, door uitwisseling van dieren tussen landgoederenzone, stadsparkzone en groengebieden in de regio. Er zijn droge en natte verbindingzones en de inrichtingsvereisten hangen samen met de doelsoorten. Doelsoorten van de verbindingzones zijn: water-vleermuis, kleine watersalamander, waterspitsmuis, eekhoorn, bunzing, bittervoorn en bruin blauwtje. Wanneer een verbinding geschikt is voor deze doelsoorten, kunnen ook andere soorten van deze verbinding gebruik maken.

Doelsoorten verbindingzones

Een natte en droge verbindingzone is tenminste 20 meter breed en bevat bosjes met boomgroepen, aan beide zijden een ruigte, bloemrijkgras met natuurvriendelijke oever. Een natte verbindingzone met uitsluitend aan beide zijden een plasdrasbierm heeft een breedte van tenminste 12 meter, met een natuurvriendelijke oever (aan één zijde) is de breedte tenminste 20 meter. Een droge verbindingzone met uitsluitend bosjes met boomgroepen en aan beide zijden ruigte en bloem-rijk gras heeft een breedte van tenminste 14 meter. Voor het functioneren van een droge en natte verbindingzone is een minimale breedte vereist. Door droge en natte zones te combineren is er minder ruimte nodig dan wanneer de zones los van elkaar worden ontwikkeld.

De primaire verbindingzones in de stad zijn: een natte en droge verbinding langs Schaapweg – Mgr Bekkerslaan, een droge verbinding langs de Prinses Beatrixlaan en een natte en droge verbinding via 'de driesprong'- Churchillaan - Burgemeester Elselaan – Van Benthemlaan – Tinbergenstraat – naar het Jaagpad.

Bloemrijke oevers hebben veel licht nodig om zich te ontwikkelen, door rekening te houden met schaduwwerking van bomen zijn bloemrijke oevers en bomen prima langs een watergang te combineren. In primaire verbindingzones is de verstoring van fauna funest voor het functioneren van een verbindingzone als totaal. Daarom zijn loslopende honden in primaire verbindingzones niet gewenst.

De landgoederenzone, de stadsparkzone en verbindingzones worden doorsneden door groot- en kleinschalige infrastructuur (A4, spoor, Vliet en wegen). Dergelijke infrastructuur vormt een barrière voor bijvoorbeeld kleine zoogdieren en amfibieën die gebruik maken van gebieden of verbindingzones die hier dwars op uitkomen. Dergelijke barrières kunnen worden opgelost door het aanleggen van faunavoorzieningen.

Faunavoorzieningen zijn zowel met kleine aanpassingen als met grote voorzieningen te realiseren. Een kleinschalige oplossing voor de barrièrewerking van de A4 in de stadsparkzone is herinrichting van een aantal van de (langzaam) verkeersbruggen door toevoeging van een groenstrook met begroeiing en stobben. Een grootschalige oplossing ligt in de toekomst als Rijswijk-Zuid mogelijk met de rest van Rijswijk door overkluzingen over de A4 wordt verbonden, want daarbij is een ecoductachtige verbinding te realiseren. De barrièrewerking van een brede weg kan bijvoorbeeld worden opgeheven door bij herinrichting direct een duiker met brede loopriichel aan te leggen. Er zijn verschillende faunavoorzieningen mogelijke om de barrièrewerking van wegen en watergangen op te heffen.

De primaire verbindingzones naar de regio sluiten aan op groengebieden en natuurverbindingzones van buurgemeenten. Het gaat om: 1) verbinding vanaf de Schaapweimolen naar Reijnerwatering, 2) verbinding vanaf de landgoederenzone ter hoogte van De Voorde, spoorlijn en Den Burch naar Erasmus-/Laakzone, 3) verbinding vanaf Rijswijkse Golfclub via verbindingzone oostpoort-/kruithuisweg naar Delftse Hout, 4) vervolg verbindingzone Prinses Beatrixlaan langs Provinciale weg 15.

De secundaire verbindingzones zijn bedoeld om het functioneren van de primaire verbindingzones te versterken. Deze verbindingen bieden soorten de mogelijkheid om via een alternatieve route de robuuste zones te bereiken. Secundaire verbindingzones zijn: 1) Generaal Spoorlaan (Van den Tempellaan) richting Schaapweg; 2) Minister van der Tempellaan - Prinses Irenelaan - Prinses Margrietsingel - Van Mooklaan; 3) Wethouder Brederodelaan; 4) Admiraal Helfrichsingel - Klaroenstraat; 5) Talud A4 tussen Lange Kleiweg en Diepenhorstlaan; 6) Volmerlaan - Verrijn Stuartlaan - Diepenhorstlaan tot aan Churchillaan; 7) Burgemeester Elsenlaan tussen Churchillaan en Ravesteijnplein; 8) Vrijenbaanselaan - Zwaluwensingel. De droge of natte nevenverbindingen worden ontwikkeld met bosjes, ruigte en bloemrijk gras en kruidenrijke oevers langs waterlopen. De bomen en waterlopen zijn aanwezig, de rest moet via inrichting en beheer worden ontwikkeld. Het oplossen van barrières wordt achterwege gelaten tot blijkt dat de barrières in de grote verbindingen niet opgelost (kunnen) worden, dan bieden de nevenverbindingen kansen om alsnog een goed functionerende verbinding te realiseren tussen de robuuste zones. Deze zones zullen een verbindende functie hebben voor vleermuizen, amfibieën, kleine zoogdieren en insecten.

Het groen in de wijken zal vanuit de natuurstructuur (op termijn) met natuurwaarden worden gevoed. Door kleine aanpassingen van het groen in de wijken worden de kansen voor natuur vergroot,

zodat op termijn het aantal leefgebieden voor planten en dieren zal toenemen. Dit kan door bij (her)inrichting rekening te houden met natuurlijke karakteristieken, in wijkparken natuurlijke overgangen te creëren, 'overhoekjes' anders in te richten en aanleg van 10% natuurvriendelijke oevers door de stad. Met kleinschalige natuurlijke inrichting zijn vogels, vlinders, egels, kikkers en padden snel aanwezig in de directe leefomgeving. Hierdoor is meer natuurbeleving dichtbij huis eenvoudig te realiseren. Ook toepassing van groene daken op de bedrijventerreinen geeft een positieve impuls aan natuurwaarden in de stad en draagt bij aan duurzaamheid. Door groene daken zullen de natuurwaarden in de omliggende woonwijken tot maximaal 50% toenemen en zal de kwaliteit van de werkomgeving vergroten. Bovendien hebben groene daken een langere levensduur, zorgen voor betere isolatie van gebouwen en hebben een bufferende werking bij piekbuien. Groene daken op bedrijfsterreinen zijn bij de revitalisering van de Plaspoelpolder en de ontwikkeling van 15 ha bedrijventerrein in Rijswijk-Zuid een duurzame groene kans. De natuurbeleving en het natuurbewustzijn van burgers wordt vergroot door middel van informatie, voorlichting en natuureducatie.

3.3.3 Beleidspeerpunten natuur:

- inrichting en beheer van de natuurverbindingzones afstemmen op de doelsoorten;
- goede zonering aanbrengen in landgoederenzone en stadsparkzone;
- barrières in gebieden en verbindingen opheffen;
- rekening houden met gebiedskarakteristieken en planten en dieren;
- natuurwaarden en natuurbeleving in wijken vergroten;
- groene daken en gevels op bedrijventerreinen stimuleren;
- natuurbewustzijn inwoners vergroten.

Verbindingen met omgeving

seizoenen

spelen

genieten

gezondheid

bewegen

ontdekken

beleven

ontspannen

3.4.1 Recreatie

Het Rijswijkse groen is zeer divers en varieert van kleine plantsoentjes op de hoek van de straat tot grote groengebieden op fietsafstand. De omvang en het uiterlijk van dat groen bepalen de recreatieve mogelijkheden. Groen in de directe woonomgeving stimuleert mensen om naar buiten te gaan. Binnen 500 meter van de directe woonomgeving moet groen zijn dat als wijkpark kan fungeren. Een goede balans tussen rood en groen ontstaat vanaf 75 m² openbaar groen per woning binnen 500 meter van de woning. Groen schept een aangenaam leefklimaat en een gezond werkklimaat. Groen biedt een plek waar men zich kan ontspannen door er rustig te zitten of juist te bewegen. Hierdoor heeft groen een positief effect op de gezondheid en herstel van stress. Kinderen die in een groene omgeving wonen, spelen vaker buiten en hebben minder last van overgewicht. Door kinderen mogelijkheden voor natuurlijk spelen te bieden, prikkelt hen dat om zelf manieren te vinden om te spelen en worden zij zich op jonge leeftijd meer bewust van de natuur. Groen is een belangrijke ontmoetingsplek tussen mensen, daardoor verbetert de sociale samenhang in een stad. Variatie in het groen zorgt voor een hoge belevingswaarde. Die belevingswaarde kan bijvoorbeeld variëren met de seizoenen door: bloemen, zingende vogels, de geur van vers gemaaid gras of bomen in herfstkleur. Door buurtgroen en wijkparken met groene wandel- en fietspaden onderling te verbinden, ontstaat een aantrekkelijk recreatief groen netwerk door de stad. Een duurzame recreatiestructuur ontstaat door de kansen voor recreatie en de belangen van bomen en natuur goed op elkaar af te stemmen.

Anno 2009 zijn er in Rijswijk verschillende mogelijkheden om buiten actief of passief te recreëren in het groen. Fietsen, wandelen, spelen, joggen, skeeleren, relaxen, zwemmen, picknicken, tuinieren, vissen en sporten zijn een aantal van de recreatieve mogelijkheden.

De meest voorkomende vormen van recreatie (wandelen, fietsen, spelen, relaxen) zijn mogelijk in het wijk- en buurtgroen en de plantsoentjes in de directe woonomgeving. Deze plekken hebben een belangrijke functie als ontmoetingsplek voor buurtbewoners. Dit groen bestaat uit speelplekken en gazons met struiken of bomen. Verdeeld over Rijswijk liggen diverse wijkparken, deze zijn groter, hebben meer voorzieningen en een verzorgingsgebied van ca 500 meter. De wijkparken in Rijswijk zijn zeer verschillend. Op een aantal plaatsen in de stad moeten wijkparken beter worden ingevuld en vormgegeven of ontbreekt nu een wijkparkfunctie. Wijkparken op of nabij bedrijfsterreinen hebben ook een belangrijke functie als pauzegroen voor

de werknemers van nabij gelegen bedrijven. Op de Rijswijkse bedrijventerreinen is zeer beperkt (openbaar) groen aanwezig dat als pauzegroen kan fungeren. De ruimte op bedrijfsterreinen wordt primair benut voor gebouwen.

Vormen van recreatie

In Rijswijk liggen diverse speelplekken, een aantal speeltuinen en een kinderboerderij in de landgoederenzone. In het noordoostelijke deel van Rijswijk liggen vijf speeltuinen, deze functioneren goed. De speelplekken zijn er voor 3 leeftijdscategorieën en liggen verspreid over Rijswijk. Voor kinderen van 0-6 jaar is er 1 speelplek op 430 inwoners. Voor kinderen van 6-12 jaar is er 1 speelplek op 670 inwoners. Voor kinderen van 12-16 is er per 1450 inwoners 1 speelplek. De meerderheid van speelplekken is ingericht als formele speelplek bestaande uit gazon, (semi)verhardingen en speeltoestellen zonder faciliteiten voor natuurlijk spelen. Wijkpark Endezaan biedt wel mogelijkheden tot 'natuurlijk spelen', hier is een speelplek gerealiseerd met natuurlijke materialen, een zandbak en een bloemenveld. Natuurlijk spelen is belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen, daarom zou het aantal plekken waar natuurlijk spelen mogelijk is, moeten worden vergroot.

In Rijswijk zijn verschillende mogelijkheden aanwezig om buiten te sporten. Voor de georganiseerde sport liggen daarvoor ingerichte velden/terreinen aan de randen van de bebouwde kom pal tegen of in de landgoederenzone of de stadsparkzone.

Hoofd recreatiestructuur

Er zijn onder andere voetbalvelden, een hockeyveld, tennisvelden, wielercourts, fietscrossterrein en een golfbaan. Individuele en ongeorganiseerde sporten zoals, zwemmen, wandelen, vissen, hardlopen en skeeleren zijn vooral te beoefenen in de landgoederenzone en de stadsparkzone.

Tuinieren op een volkstuin is ook een belangrijke mogelijkheid voor recreëren in het groen. Rijswijk heeft (in verhouding tot alle buurgemeenten) een groot oppervlak aan volks-, hobby en schooltuinen. Die tuinen voldoen aan een behoefte, want er is weinig leegstand. De volkstuincomplexen liggen in de landgoederenzone en de stadsparkzone en zijn nauwelijks toegankelijk voor niet-tuinders.

Bij begraafplaatsen denkt men niet aan recreatie. Toch hebben begraafplaatsen als plek van rust en overpeinzing een recreatieve waarde. Bovendien dragen ze bij aan het groene karakter van de omgeving. De begraafplaatsen van Rijswijk zijn overdag toegankelijk. De padenstructuur en diverse bankjes voldoen prima voor hen die hier in alle rust willen vertoeven.

Tussen de stadsparkzone en de landgoederenzone liggen op dit moment nauwelijks aantrekkelijke groene routes voor fietsers en wandelaars die beide gebieden met elkaar verbinden. Alleen de fietsverbinding via de Mgr. Bekkerslaan en Schaaapweg wordt vanuit het Zwethzoneproject als een groene fietsroute ontwikkeld. Ter hoogte van het station ontbreekt nu een aantrekkelijke wandel-/fietsroute naar beide gebieden. Ter hoogte van de Plaspoelpolder kan men via een tunnel onder de A4 eenvoudig de stadsparkzone bereiken, dit is echter geen aantrekkelijke groene route.

Het openbaar groen in Rijswijk is hoofdzakelijk opgebouwd uit groentinten. Groene bomen, groenblijvende struiken, groene hagen, groene gazons en groene taluds en weinig kleurrijks en bloeiends. Het Rijswijkse groen is te kenmerken als schraal en sober en met beperkte belevingswaarde. Een uitzondering wordt gevormd door de bloembakken

in Oud Rijswijk en bij de Boogaard en hier en daar een rozenplantsoen of kruidenrijke berm. Hoewel de Rijswijkse inwoners een groene omgeving hoog waarderen, tonen zij weinig initiatieven om hun wijken op te fleuren en het groen mee te helpen onderhouden.

3.4.2 Recreatiestructuur

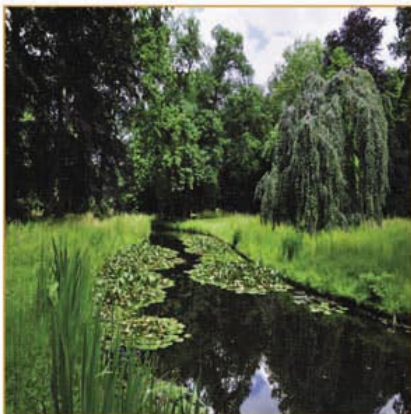
De recreatiestructuur bestaat uit de landgoederenzone en stadsparkzone, de recreatieve hoofdverbindingen tussen deze twee grote groengebieden en de wijkparken en het bedrijfspauzegroen verdeelt over de stad.

Het recreatie groen moet voldoende belevingswaarde bieden. Door toevoeging van meer kleurvariatie en sierwaarde op bijzondere plekken in de stad wordt de belevingswaarde verhoogd. Voor een goede balans in Rijswijk is het uitgangspunt 77m2 openbaar groen per woning op 500meter bereikbaar.

De grootste groene eenheden in de recreatiestructuur zijn de landgoederenzone en stadsparkzone met aansluitende sportvelden. In beide zones zijn volop mogelijkheden en voor-zieningen voor verschillende vormen van actieve en passieve recreatie. Vormen van recreatie die hier plaatsvinden zijn onder meer: wandelen, fietsen, kijken, zitten, tuinieren, sporten, rusten, relaxen, vogels kijken, picknicken, barbecueën, scouting, vissen, zwemmen en spelen. Beide gebieden hebben door hun ontstaansgeschiedenis, ligging en inrichting een totaal eigen identiteit. Deze identiteitsverschillen zijn een grote recreatieve kwaliteit. Door uitbouw van aanwezige kenmerken en kwaliteiten kan de recreatieve waarde van beide gebieden aanzienlijk worden vergroot. Beide gebieden zijn ook geschikt om, passend bij de omgeving, een speelplek voor natuurlijk spelen te realiseren.

De landgoederenzone bestaat uit een aaneenschakeling van parken, buitenplaatsen, sportvelden en volkstuincomplexen. Binnen dit gebied ligt ook particulier eigendom. De grote recreatieve kwaliteit van dit gebied is de historische uitstraling van landhuizen en cultuurhistorische elementen. De Van Vredenburgweg en het Juliaalaantje zijn twee lange lijnen en historische wegen door het gebied en hoofdassen voor recreatief verkeer. In het Juliaalaantje ontbreken diverse delen. De Beatrixlaan en de spoorlijn zijn grote barrières die de landgoederenzone doorsnijden. Een tunneltje onder het spoor bij het Juliaalaantje en ondertunneling van de Beatrixlaan leveren grote kwaliteitswinst op voor het recreatieve gebruik van de landgoederenzone. Betere inpassing van de sportvelden in de omgeving, verwijderen van ongewenste functies en betere toegankelijkheid voor wandelaars en fietsers vergroten de recreatieve belevingswaarde van dit gebied.

De stadsparkzone, bestaat uit een aantal grote parkachtige eenheden (Hoekpolderpark, Wilhelminapark, Elsenburgerbos, agrarisch slagenlandschap) diverse sportterreinen, volkstuincomplexen, en een begraafplaats. De recreatieve kwaliteit van dit gebied is de combinatie van uitzichtheuvels, waterpartijen, agrarisch landschap en een natuurlijke uitstraling. De Zweth loopt als een verbindende schakel door dit gebied, maar het tracé is deels niet meer in het landschap zichtbaar. Bij de ontwikkeling van Rijswijk-Zuid kan het tracé van de Zweth weer over de hele lengte worden hersteld. Ten zuiden van het Elsenburgerbos ligt een laatste stukje Rijswijks slagenlandschap, dit dient als slagenlandschap herkenbaar te blijven. Infrastructuur (A4, Beatrixlaan, het spoor en de Vliet) doorsnijdt de stadsparkzone op meerdere plaatsen zowel in horizontale als in verticale richting. Hierdoor is de stadsparkzone niet als eenheid beleefbaar en afgesneden van de rest van Rijswijk. Via overkluizingen of tunnels zijn doorgaande fiets/wandelroutes in combinatie met ecologische verbindingzones te realiseren die het gebied weer als geheel beleefbaar maken. De stadsparkzone wint daardoor aanzienlijk aan kwaliteit. Na de realisatie van Rijswijk-Zuid zal de recreatieve druk op de stadsparkzone veranderen. De recreatieve belevingswaarde van het gebied kan door uitbouw van de aanwezige natuurlijke kenmerken en kwaliteiten worden vergroot.

De volkstuincomplexen liggen binnen de recreatieve structuur, maar hebben vooral een recreatieve functie voor de tuinders. Als volkstuincomplexen zijn opengesteld voor publiek en voor hen ook recreatieve mogelijkheden bieden, krijgen zij een sociale en recreatieve functie voor buurt en wijk. De betekenis van deze gebieden binnen de groenstructuur kan worden vergroot door deze gebieden toegankelijker te maken, andere functies toe te voegen en natuurvriendelijk tuinieren te stimuleren.

Er lopen vier recreatieve hoofdverbindingen voor wandelen en fietsen tussen de landgoederenzone en de stadsparkzone. Deze lopen langs: de Mgr Bekkerslaan – Schaapweg; Beatrixlaan; de spoorlijn en Diepenhorstlaan - wijkpark de Driesprong. Drie van deze verbindingen zijn te combineren met natuurverbindingen. Maar dat betekent wel dat een bredere zone nodig is om voor beide functies goed te kunnen functioneren. De ontwikkeling van een aantal groene recreatieve verbindingen tussen de twee grote parkzones levert een grote recreatieve meerwaarde op, want: de twee gebieden zijn vanuit de stad wandelend en fietsend op een prettige manier te bereiken, de mogelijkheden voor ommetjes en recreatieve routes wordt vergroot en het wordt aantrekkelijker om per fiets naar het werk en grotere recreatiegebieden te gaan.

Wijkparken en bedrijfspauzegroen liggen verspreid over de stad. Zij zijn bedoeld als de groene parels die belangrijk zijn voor het sociale netwerk, recreatie en natuurbeleving in de directe woon- of werkomgeving voor verschillende doelgroepen. Wijkparken in Rijswijk zijn: Cromvliet, Hofrust, Begraafplaats Bonifatius plus groenstrook Franshalskade, Huis te Hoornpark, Begraafplaats Oud Rijswijk, de Driesprong, omgeving Piramideplein, Hilvoordeplein, Bogaardplein, Paukensingel- Admiraal Helfrichsingel, groenzone Margaretha Meyboompad, singels Prinses Irenelaan - Prinses Margrietsingel, wijkpark Endezaant, de drassige driehoek en twee nieuw te realiseren wijkparken in het nieuwbouww gebied van Rijswijk-Zuid. De belevingswaarde van een aantal van deze wijkparken kan beter worden ingevuld en vormgegeven door toevoeging van bloemrijke beplanting en natuurwaarden. Om de variatie in spelen te vergroten worden in een aantal wijkparken formele speelplekken (ten dele) omgevormd naar plekken waar natuurlijk spelen mogelijk is. Natuurlijk spelen is goed voor zowel de lichamelijke en cognitieve ontwikkeling van kinderen.

Onder bedrijfspauzegroen vallen: groenstroken rond de trambaan in de Broekpolder, buitenplaats Zuid-Hoorn, de groenclusters tussen Churchillaan en Treubstraat, de singels aan de Verrijn Stuartlaan en Diepenhorstlaan en het gebied tussen de trambaan en bedrijventerrein Zuiderweg. De groene ruimte op de bedrijventerreinen dient waar mogelijk te worden uitgebreid en beter te worden ingericht door toepassing van multifunctioneel groen (pauzegroen, belevingswaarde, natuurwaarde) en groene architectuur (groene daken, groene wanden, voorzieningen voor vogels en vleermuizen). Bij revitalisering (Plaspolder) en voor nieuwbouw (Rijswijk-Zuid) dient het een uitgangspunt te zijn. Een groen bedrijventerrein is een goed visitekaartje voor bedrijven. Via bedrijfs participatie kan voor de gewenste groene ontwikkelingen meer draagvlak ontstaan.

Het stimuleren van burgerparticipatie en bedrijfs participatie kan de betrokkenheid bij het Rijswijkse groen vergroten. Hierdoor ontstaat draagvlak voor gewenste groenontwikkelingen en groenbeheer in de gemeente. Informatie, voorlichting en natuureducatie vergroten tevens de natuurbeleving en het natuurbewustzijn van burgers en het bedrijfsleven.

3.4.3 Beleidspeerpunten Recreatie:

- 77 m2 openbaar groen per woning op 500 meter (ook bij stadsvernieuwing en stadsuitbreiding);
- behoud en ontwikkeling recreatieve kwaliteiten van landgoederenzone en stadsparkzone;
- behoud en ontwikkeling van recreatieve waarde;
- verhoging belevingswaarde en sierwaarde;
- ontwikkelen van vier aantrekkelijke groene routes tussen landgoederenzone en stadsparkzone;
- vergroting recreatieve betekenis van volkstuinencomplexen;
- vergroening van bedrijfsterreinen;
- de mogelijkheden voor natuurlijk spelen vergroten;
- burgerparticipatie en bedrijfs participatie in het groen stimuleren.

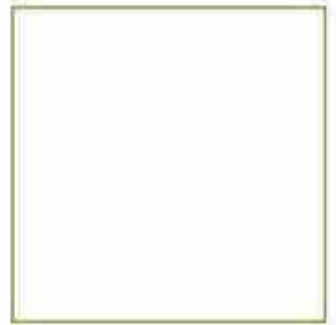
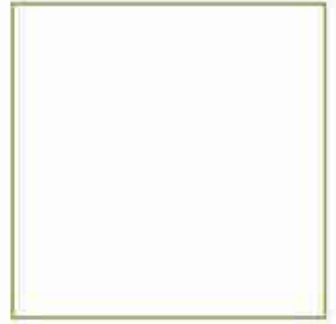
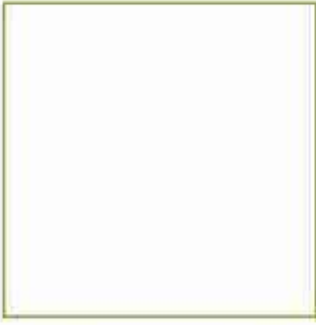
Rijswijkse Hoofd Groenstructuur

3.5 DE RIJSWIJKSE HOOFD GROENSTRUCTUUR

De groenstructuur van Rijswijk is opgebouwd uit drie lagen, de boomstructuur, de natuurstructuur en de recreatiestructuur. Deze verschillende onderdelen van de hoofdstructuur vormen samen het fundament onder het rijswijkse groen, door aantasting van dat fundament wordt de basis van het groen in Rijswijk ondergraven.

Wie de drie kaartbeelden (boomstructuur, natuurstructuur en recreatiestructuur) over elkaar heen legt, krijgt het kaartbeeld van de hoofd groenstructuur van Rijswijk.

4 DEELGEBIEDEN

Het groen van Rijswijk ligt enerzijds in de hoofdgroenstructuur, het fundament onder het groen van de stad, en anderzijds in kleinere groene eenheden door de stad. Bescherming, versterking en instandhouding van het groen in Rijswijk is belangrijk. Om dat te kunnen bereiken zijn in de visie de beleidsspeerpunten voor bomen, natuur en recreatie aangegeven. Die beleidsspeerpunten hebben betrekking op al het groen in de in de stad.

In dit hoofdstuk zijn de visie en beleidsspeerpunten uitgewerkt naar deelgebieden. Daarvoor is Rijswijk opgedeeld in 16 deelgebieden. De keuze voor de deelgebieden is gebaseerd op kenmerken van de wijken (zoals bouwstijl), begrenzing door wegen en er is gekeken naar logische eenheden.

Per deelgebied zijn een kaart, teksten en foto's opgenomen. Op de deelgebiedkaarten zijn elementen van de hoofdgroenstructuur en structurerende groene elementen op deelgebiedniveau aangegeven, waarvan de plaats vastligt. Bomenlanen en buurtgroen die niet op kaart staan zijn niet vogelvrij (uitgangspunt is 'elke straat heeft straatbomen' en '77 m² openbaar groen per woning op 500m'), maar de plek ligt niet vast en mag dus bij herstructurering van een wijk veranderen. Per deelgebied is de gewenste situatie in een streefbeeld omschreven. Verder zijn kansen en aandachtspunten opgenomen. Foto's verduidelijken aanwezige en gewenste situaties.

Ter verduidelijking van de teksten in de deelgebieden zijn de beleidsspeerpunten uit de visie hierna met korte toelichtingen nogmaals opgenomen.

Beleidspeerpunten Bomen:

- één boom per inwoner;
- elke straat heeft straatbomen;
- doorlopende bomenrijen;
- speciale aandacht voor markante lanen;
- de juiste boom op de juiste plaats;
- grotere diversiteit in groeifasen ontwikkelen;
- diversiteit in soort, kleur en vorm, maar uniformiteit per laan;
- bescherming en behoud monumentale bomen.

Toelichting bij beleidsspeerpunten bomen:

- uitgangspunt is dat elke straat bomen heeft, want bomen dragen in grote mate bij aan een aantrekkelijk en gezond leefklimaat. De gemeente Rijswijk heeft de ambitie om het bomenbestand te laten groeien naar één boom per inwoner (het landelijk gemiddelde ligt op 1,2 bomen per inwoner);
- versterking van het kenmerkende Rijswijkse bomenraster door het invullen van ontbrekende schakels en in stand houden van het bomenraster;
- uitgangspunt is: elke straat heeft straatbomen dus bij uitval van bomen wordt herplant. Hierdoor blijven bomenrijen in straten doorlopen en blijft de hoeveelheid bomen behouden;
- speciale aandacht voor de markante bomenlanen. Markante bomenlanen zijn brede lanen met vier tot acht rijen bomen van de 1ste grootte. Als markante bomenlanen zijn aangemerkt de Sir Winston Churchillaan, Schaapweg – Mgr Bekkerslaan, Prinses Beatrixlaan, Generaal Spoorlaan en Burgemeester Elsenlaan;
- uitgangspunt bij de soortkeuze voor de toekomstige wegbepantingen is 'de juiste boom op de juiste plaats'. De soortkeuze wordt afgestemd op de bodemgesteldheid, beschikbare ruimte en sierwaarde van de boomsoort (onderscheidende bladkleur, bloeiwijze of herfstverkleuring). In principe geldt dat soorten van de 1ste grootte (meer dan 15 meter) worden aangeplant op locaties waar ruimte is (langs wijkontsluitingswegen en op pleinen) en bomen van de 2de grootte (minder dan 15 meter) worden aangeplant langs smalle straten. Bij een te klein profiel worden geen straatbomen toegepast (hiervan is vooral sprake in oude wijken van Rijswijk), maar gezocht naar andere mogelijkheden;

- de verscheidenheid aan soorten in het bomenbestand verkleint het risico op grootschalige uitval door ziektes zoals iepenziekte of kastanjebloedingsziekte of grote overlast door insectenplagen zoals de eikenprocessierups. Ook draagt het bij aan de herkenbaarheid en identiteit van de omgeving;
- veel bomen in Rijswijk zijn in dezelfde groeifasen (voornamelijk halfwasfase). Voor de toekomst (bij het bereiken van de eindfase) verhoogd dit het risico op grootschalige uitval van bomen in de stad. Er zal een grotere diversiteit in groeifasen in het Rijswijkse bomenbestand moeten worden ontwikkeld;
- er wordt gestreefd naar uniforme rijen per straat of staatdeel (één boomsoort). In de wijken worden de bomenlanen eventueel afgewisseld met bijzondere bomen (onderscheidend in kleur of vorm) op markante plaatsen (pleinen en kruisingen). Uniforme straten of straatdelen worden ook verkregen door dezelfde groeifasen na te streven. Bij aanplant wordt in alle situaties rekening gehouden met de ruimtelijke samenhang;
- er worden monumentale bomen in de stad aangewezen. Als monumentale bomen worden aangemerkt bomen ouder dan 50 jaar met een goede conditie die (zeer) waardevol voor de stad zijn en die aan meerdere van de volgende criteria voldoen: 1) beeldbepalend voor de omgeving; 2) van cultuurhistorische waarde; 3) zeldzaam door vorm, soort, omvang of hoogte; 4) van esthetische waarde; 5) bomen 'met een verhaal'; 6) bomen die zeldzame flora/fauna huisvesten; 7) herdenkingsbomen. De monumentale bomen krijgen een formele status, waardoor er meer grip komt op het beschermen van monumentale bomen in de stad.

Beleidspeerpunten Natuur:

- inrichting en beheer van de natuurverbindingzones afstemmen op de doelsoorten;
- goede zonering aanbrengen in landgoederenzone en stadsparkzone;
- barrières in gebieden en verbindingen opheffen;
- rekening houden met gebiedskarakteristieken en planten en dieren;
- natuurwaarden en natuurbeleving in wijken vergroten;
- groene daken en gevels op bedrijventerreinen stimuleren;
- natuurbewustzijn inwoners vergroten.

Toelichting bij beleidspeerpunten natuur:

- inrichting en beheer verbindingen afstemmen op doelsoorten van de droge en natte verbindingzones (watervleermuis, kleine watersalamander, waterspitsmuis, eekhoorn, bunzing, bittervoorn en bruin blauwtje). Een natte en droge verbindingzone is tenminste 20 meter breed en bevat bosjes met boomgroepen, aan beide zijden een ruigte, bloemrijk gras met natuurvriendelijke oever. Een natte verbindingzone met uitsluitend aan beide zijden een plas-drasberm heeft een breedte van tenminste 12 meter, met een natuurvriendelijke oever (aan één zijde) is de breedte tenminste 20 meter. Een droge verbindingzone met uitsluitend bosjes met boomgroepen en aan beide zijden ruigte en bloemrijk gras heeft een breedte van tenminste 14 meter. Voor het functioneren van een droge en natte verbindingzone is een minimale breedte vereist. Door droge en natte zones te combineren is er minder ruimte nodig dan wanneer de zones los van elkaar worden ontwikkeld;
- vanwege de recreatieve betekenis van landgoederenzone en stadsparkzone is het belangrijk om in verschillende gebiedsdelen zonering aan te brengen. Door die zonering kan in delen waar rust en weinig betreding voor natuurwaarde belangrijk zijn, verstoring worden voorkomen;
- infrastructuur vormt veelal een barrière voor bijvoorbeeld kleine zoogdieren en amfibieën die gebruik makend van een gebied of verbinding die dwars op infrastructuur uitkomen. Deze barrières worden opgelost door het aanleggen van faunavoorzieningen. Er zijn verschillende faunavoorzieningen mogelijke om de barrièrewerking van wegen en watergangen op te heffen;
- natuurwaarden in wijken krijgen meer kans door bij (her)inrichting van het groen meer rekening te houden met de natuurlijke karakteristieken en in beeld te brengen waar natuurwaarden liggen en welke planten- en diersoorten (potentieel) aanwezig zijn. Hierdoor zal het aantal leefgebieden voor planten en dieren toenemen;
- natuurbeleving in wijken vergroten door aanleg van natuurvriendelijke oevers en aangepaste inrichting van overhoekjes;
- door toepassing van groene daken en gevels op bedrijventerreinen zal zowel de belevingswaarde van het groen op de bedrijventerreinen als de natuurwaarden in de omliggende woonwijken toenemen;

- de natuurbeleving en het natuurbewustzijn van burgers wordt vergroot door middel van informatie, voorlichting en natuureducatie.

Beleidspeerpunten Recreatie:

- 77 m² openbaar groen per woning op 500 meter (ook bij stadsvernieuwing en stadsuitbreiding);
- behoud en ontwikkeling recreatieve kwaliteiten van landgoederenzone en stadsparkzone;
- behoud en ontwikkeling van recreatieve waarde;
- verhoging belevingswaarde en sierwaarde;
- ontwikkelen van vier aantrekkelijke groene routes tussen landgoederenzone en stadsparkzone;
- vergroting recreatieve betekenis van volkstuinencomplexen;
- vergroening van bedrijfsterreinen
- de mogelijkheden voor natuurlijk spelen vergroten;
- burgerparticipatie en bedrijfsparticipatie in het groen stimuleren.

Toelichting bij beleidspeerpunten recreatie:

- in Rijswijk is gemiddeld 77 m² openbaar groen per woning op minder dan 500 meter afstand aanwezig. Om de rood-groen balans in Rijswijk ook in de toekomst intact te houden, dient bij alle nieuwbouw in Rijswijk minimaal 77m² groen per woning te worden gerealiseerd;
- de recreatieve kwaliteit van de landgoederenzone wordt bepaald door de historische uitstraling van landhuizen en cultuurhistorische elementen. De recreatieve kwaliteit van de stadsparkzone wordt bepaald door de combinatie van uitzichtheuvels, waterpartijen, agrarisch landschap en een natuurlijke uitstraling. De historische identiteit van de landgoederenzone en de natuurgerichte identiteit van de stadsparkzone dienen behouden te blijven. Door uitbouw van aanwezige kenmerken en kwaliteiten kan de recreatieve waarde van beide gebieden aanzienlijk worden vergroot;

- uitbouw en ontwikkeling van de recreatieve waarden van het groen in de stad door realiseren ontbrekende wijkparken, opwaarderen bestaande wijkparken en verhoging van de belevingswaarde. Op bijzondere plekken in de stad kan de belevingswaarde worden verhoogd door toevoeging van meer kleurvariatie en sierwaarde in het groen en vergroting van de natuurwaarden en natuurbeleving in de wijken;
- de ontwikkeling van vier groene recreatieve verbindingen voor wandelen en fietsen tussen de landgoederenzone en stadsparkzone levert een grote recreatieve meerwaarde op, want: de twee gebieden zijn vanuit de stad wandelend en fietsend op een prettige manier te bereiken, de mogelijkheden voor ommetjes en recreatieve routes wordt vergroot en het wordt aantrekkelijker om per fiets naar het werk en grotere recreatiegebieden te gaan. Drie van deze verbindingen zijn te combineren met natuurverbindingzones. Dat betekent wel dat een bredere zone nodig is voor om voor beide functies goed te kunnen functioneren;
- vergroting van de betekenis van volkstuinen door de complexen toegankelijker te maken, voor niet-tuinders, andere functies toe te voegen en natuurvriendelijk tuinieren te stimuleren;
- De groene ruimte op de bedrijventerreinen dient waar mogelijk te worden uitgebreid en beter te worden ingericht door toepassing van multifunctioneel groen (pauzegroen, belevingswaarde, natuurwaarde) en groene architectuur (groene daken, groene wanden, voorzieningen voor vogels en vleermuizen). Bij revitalisering (Plaspoelpolder) en voor nieuwbouw (Rijswijk-Zuid) dient het een uitgangspunt te zijn;
- Er worden mogelijkheden gecreëerd voor 'natuurlijk spelen'. De landgoederenzone en stadsparkzone zijn beide geschikt om, passend bij de omgeving, een speelplek voor natuurlijk spelen te realiseren. Natuurlijk spelen is goed voor zowel de lichamelijke en cognitieve ontwikkeling van kinderen. Er ontstaat natuurbeleving en het geeft kinderen de waarde en het gevoel voor natuur mee;
- Het stimuleren van burgerparticipatie en bedrijfsparticipatie kan betrokkenheid bij het Rijswijkse groen vergroten. Hierdoor ontstaat draagvlak voor gewenste groenontwikkelingen en groenbeheer in de gemeente. Informatie, voorlichting en natuureducatie vergroten tevens de natuurbeleving en het natuurbewustzijn van burgers en het bedrijfsleven.

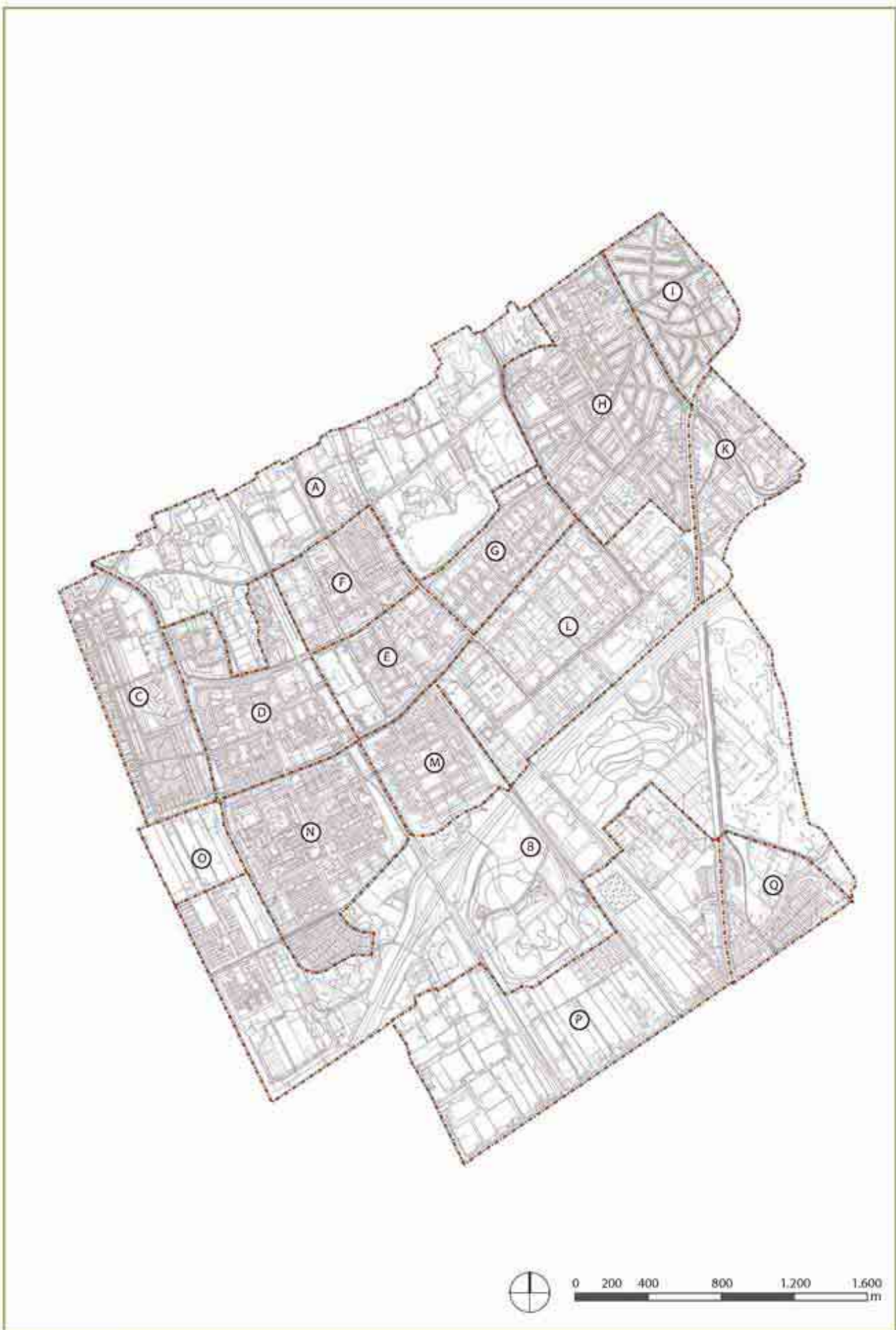
Natuurlijk spelen

Landgoed

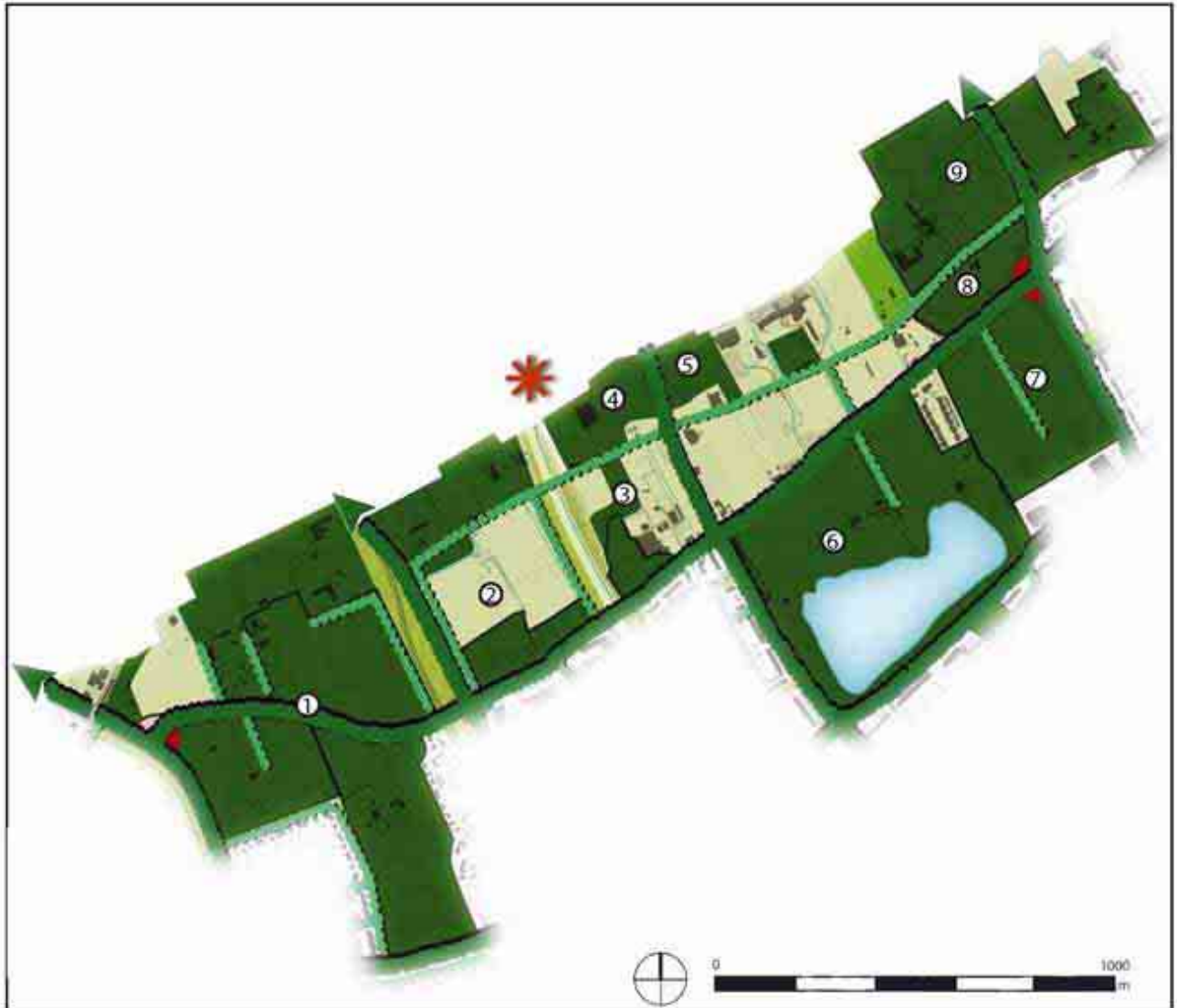
Wijkpark

Deelgebieden

DEELGEBIED A

Landgoederenzone

LEGENDA

① De Voordes	Zoeken naar lokale voor
natuurlijk spelen
② Kruisvaarderpark	Hoofboomstructuur 4-8 rijen
③ Huis te Velde	Boomstructuur < 2 rijen
④ Park Huis te Lande	Natuurvertanding
⑤ Julianapark	Park
⑥ Te Werve	Oving groen
⑦ Rijswijkse Bos	Water
⑧ Von Fissnepark
(kinderboerderij)	Entree groot groengebied
⑨ Den Burgh	
⑩ Schoonoord	
⑪ Welgevlegen	

Sfeer en gebruik

De landgoederenzone is één van de twee grote groene longen in Rijswijk en een belangrijke drager van de groenstructuur. Het is een gebied met regionale betekenis en maakt deel uit van een reeks van landgoederen langs de Hollandse kust. Het gebied ligt op en rond een oude strandwal. De verschillende buitenplaatsen en (sport)parken liggen als een ketting langs de Van Vredenburgweg die op het hoogste deel van de strandwal ligt. De toegangslanen naar de buitenplaatsen liggen haaks op de Van Vredenburgweg. De Van Vredenburgweg en het Julialaantje zijn twee lange lijnen en historische wegen door het gebied. De broeksloot was ooit de grens naar de achtergelegen polders en is nu de grens met Den Haag. In de strandwal zat vroeger ter hoogte van het Kruisvaarderspark een laagte, deze voorde was een doorwaadbare plaats. De sfeer van de landgoederenzone wordt gevormd door de landhuizen, oude wegen en boerderijen. Kenmerkend zijn de vijvers, lanen, bruggetjes, bankjes, monumentale bomen, gazons, gebakken klinkers, grint, zichtassen en goed ontwikkeld bos. De boomsoorten beuk en eik komen veelvuldig voor en passen historisch gezien

op de zandgronden. Verder zijn ook typische soorten voor landgoederen aanwezig, zoals hulst, sneeuwkllokjes, stinzenplanten en rododendron. In de landgoederenzone ligt het gebied Te Werve, dat onderdeel uitmaakt van de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS) met als status 'bestaand natuurgebied'. In Te Werve is een grote waterpartij aanwezig die waterhuishoudkundig geïsoleerd ligt. Verder bestaat de landgoederenzone uit veel kleine peilgebieden. Het aanbod aan recreatieve mogelijkheden is tamelijk groot. Er kunnen diverse georganiseerde sporten worden beoefend en er kan op een rustige wijze worden gerecreëerd. De samenhang en kwaliteit van de landhuizen en cultuurhistorische elementen is echter verloren gegaan door toevoeging van diverse niet-passende functies.

Sterke punten	Zwakke punten
<ul style="list-style-type: none"> De landgoederenzone vormt een kerngebied voor bomen, natuur en recreatie. 	<ul style="list-style-type: none"> Het recreatieve tracé van het Julialaantje is op meerdere plaatsen onderbroken.
<ul style="list-style-type: none"> Het aanbod aan recreatieve mogelijkheden is tamelijk groot. Er zijn onder andere mogelijkheden voor wandelen, fietsen, kijken, zitten, tuinieren, sporten (voetbal, tennis), rusten, relaxen, picknicken, roeien, scouting en spelen. Ook is er een kinderboerderij aanwezig. 	<ul style="list-style-type: none"> De landgoederenzone vormt een kerngebied voor natuur en recreatie. Om uitwisseling mogelijk te maken met de stadsparkzone en met de natuurgebieden in de buurgemeenten Den Haag en Delft zijn verbindingen belangrijk. De inrichting van de aanwezige verbindingen is voor natuur en recreatie niet optimaal en een aantal verbindingen ontbreken.
<ul style="list-style-type: none"> De kenmerkende elementen zoals landhuizen, zichtassen, monumentale bomen en stinzenplanten zijn zichtbaar aanwezig en zorgen voor een onderscheidend en waardevol landschap en daarmee onderscheid het gebied zich van de stadsparkzone. 	<ul style="list-style-type: none"> De samenhang en kwaliteit van de landhuizen en cultuurhistorische elementen is verloren gegaan door toevoeging van diverse functies.
<ul style="list-style-type: none"> De Burgemeester Elsenlaan, Sir Winston Churchillaan en Schaapweg maken deel uit van de hoofd boomstructuur en vallen onder markante bomenlanen. In de lanen zijn (meer dan) vier rijen bomen aanwezig van 1^e grootte. 	<ul style="list-style-type: none"> De Prinses Beatrixlaan maakt onderdeel uit van de hoofd boomstructuur en is een markante bomenlaan. De bomenrijen voldoen echter nog niet aan de criteria van vier doorlopende rijen van 1^e grootte.
<ul style="list-style-type: none"> De Van Vredenburgweg in Rijswijk is een historische laan. De laan met lindes maakt onderdeel uit van de hoofd boomstructuur. 	<ul style="list-style-type: none"> Doordat de bomenrijen langs de Van Vredenburgweg op een aantal plaatsen onderbroken zijn, is geen doorlopende boomstructuur aanwezig.
<ul style="list-style-type: none"> De bomen langs de Van Vredenburgweg hebben een belangrijke ecologische functie. Vijf soorten vleermuizen maken gebruik van de bomen als vliegrouwe en verblijfplaats. 	<ul style="list-style-type: none"> Langs de Burgemeester Elsenlaan, ter hoogte van de kinderboerderij, is de hoeveelheid openbare ruimte zeer beperkt om een natuurverbinding aan te leggen
	<ul style="list-style-type: none"> De grote ontsluitingswegen vormen een barrière voor kleine zoogdieren die gebruik maken van de verbindingen die dwars op deze wegen aanwezig zijn.

Streefbeeld

Voor de landgoederenzone wordt gestreefd naar meer samenhang en kwaliteit in het groen, behoud en versterking van de cultuurhistorische waarde en natuurwaarde, logische en aantrekkelijke recreatieve routes en sanering van niet-passende functies en laagwaardige bebouwing. Er wordt gestreefd naar een heldere groenstructuur, die aansluit bij de historische landschapsstructuur en die het gebied beter beleefbaar maakt als een samenhangend geheel. Dit wordt bereikt onder andere door herstel van historische lanen en zichtassen en het creëren van nieuwe doorkijkjes. Het streefbeeld is 'prettig water' omdat de recreatieve waarde centraal staat. De Put (voormalige zandwinput) is door de omvang, het schone water en de relatieve rust een zeer aantrekkelijke biotoop voor een aantal watervogels en heeft natuurpotenties. Het gebied wordt in beperkte mate gebruikt voor zwemmen en andere recreatieve doeleinden.

De bomenrijen langs de Schaapweg, Van Vredenburgweg, Prinses Beatrixlaan, Sir Winston Churchillaan, Huis te Landelaan en Burgemeester Elsenlaan behoren tot de hoofdboomstructuur.

Het zijn doorlopende bomenrijen van de 1^e grootte. Andere belangrijke bomenlanen in het deelgebied zijn diverse oude oprijlanen en het Juliaalaantje. Grote delen van de landgoederenzone maken onderdeel uit van de hoofdboomstructuur, omdat de aanwezigheid van bomen beeldbepalend is. De gebieden hebben daarnaast ook een belangrijke functie voor natuur en zijn daarom opgenomen in de hoofdstructuur voor natuur. Er zijn vier verbindingzones voor natuur die de landgoederenzone en de stadsparkzone met elkaar verbinden. Deze verbindingzones komen uit in de landgoederenzone via de Schaapweg, bij de Minister van den Tempellaan, bij de Burgemeester Elsenlaan en via het wijkpark "de Driesprong". Door het aanbrengen van goede zoning, kan de natuur in de landgoederenzone beter functioneren. De gehele landgoederenzone valt in de hoofd recreatiestructuur. Er zijn vier recreatieve verbindingssassen voor wandelen/ fietsen die de landgoederenzone met de stadsparkzone moeten verbinden. Deze verbindingen komen uit in de landgoederenzone via de Schaapweg, de Prinses Beatrixlaan, de spoorlijn en wijkpark "de Driesprong".

Kansen en aandachtspunten

Bomen:

- om tot een duurzame boomstructuur te komen is het belangrijk om de herkenbaarheid te behouden en te versterken. Dit wordt gedaan door het zichtbaar maken van de historische verankering, door bijvoorbeeld het aanwijzen en behouden van monumentale bomen, behoud van soorten als eik en beuk en door tijdig bossen te dunnen zodat een gevarieerde leeftijds- en structuuropbouw ontstaat;
- de boomstructuur wordt versterkt door:
 - de rijen met lindes langs de Van Vredenburgweg aaneensluitend te maken (per logische ruimtelijke eenheid). Door de huidige bomen zoveel mogelijk te sparen blijven de vliegroute en de verblijfplaatsen van vleermuizen behouden;
 - op basis van het historische tracé van het Juliaalaantje ontbrekende schakels te herstellen en te beplanten met diverse boomsoorten en vormen, bijvoorbeeld knotwilgen;
 - de bomenrijen langs de Prinses Beatrixlaan (esdoorn, markante bomenlaan), Schaapweg (linde, markante bomenlaan), Huis te Landelaan (linde), Sir Winston Churchillaan (esdoorn, markante bomenlaan) en Burgemeester Elsenlaan (eik, markante bomenlaan) per logische ruimtelijke eenheid aan te vullen.
- door te streven naar goed ontwikkelde bomen in bossen en lanen, bestaande uit soorten die qua formaat en soort in de omgeving passen (bijvoorbeeld eik, beuk en linde) en een gevarieerde leeftijdsopbouw, ontstaat een gevarieerd en passend bomenbestand in het deelgebied. Eventueel kunnen rond de landhuizen (1 of 2 bomen binnen een straal van 50 meter) op zeer beperkte schaal markante, uitheemse soorten staan.

Natuur:

- de herkenbaarheid en natuurwaarde van de landgoederenzone wordt versterkt door typische soorten van landgoederen te behouden en ontwikkelen, bijvoorbeeld stinzenplanten, rododendron en hulst. Stinzenplanten onder bomenlanen geven daarbij een extra kleuraccent in het voorjaar;
- de verbindende functie van het groen voor natuur wordt versterkt door de inrichting van de verbindingen te laten aansluiten op de eisen die de doelsoorten stellen. De Prinses Beatrixlaan maakt onderdeel uit van de hoofdstructuur voor natuur en is een droge verbinding. Door de berm om te vormen naar bomenrijen, bosjes en bloemrijk gras zal de natuurlijke structuur worden versterkt;
- de verbindende functie van het groen wordt versterkt door interne verbindingen voor natuur te ontwikkelen, zodat een doorlopende natuurlijke zone aanwezig is in de landgoederenzone. Dit wordt gedaan door bij het herstel van de Van Vredenburgweg en het Juliaalaantje ook doorlopende droge verbindingen voor natuur te realiseren, bijvoorbeeld bloemrijke berm met bosjes en bomenrijen.
- een doorlopende verbinding voor natuur in de regio wordt gerealiseerd door aansluiting van de natuurlijke structuur te realiseren met de Erasmuszone en Laakzone van de gemeente Den Haag;
- door faunavoorzieningen aan te leggen dwars op grote ontsluitingswegen, wordt de barrièrewerking van deze wegen voor kleine zoogdieren verkleind. Hiervan is bijvoorbeeld sprake bij de Schaapweg, Prinses Beatrixlaan, Huis te Landelaan en Generaal Spoorlaan. De exacte locaties en maatregelen (voorzieningen) zullen een nadere invulling krijgen;
- vanwege de recreatieve betekenis van de landgoederenzone is het belangrijk om in de verschillende gebiedsdelen zonering aan te brengen. Door zonering kan in delen waar rust en weinig betreding voor natuurwaarden belangrijk zijn, verstoring worden voorkomen.

Recreatie:

- de herkenbaarheid van de landgoederenzone wordt hersteld door per landgoed één moment in de historische ontwikkeling als uitgangspunt te nemen, waardevolle toevoegingen van latere datum te behouden en de natuurkwaliteit te versterken door gebiedszonering en aanleg van natuurvriendelijke oevers. Aandachtspunten zijn de verhouding tussen ruimte en massa, open en dicht, licht en donker en zichtassen, sferen, verhoging van de belevingswaarde en het terugbrengen van bijzondere en oorspronkelijke soorten (boomsoorten als eik, beuk, een enkele tamme kastanje, Amerikaanse eik of hopbeuk en onderbegroeiing zoals rododendron, hulst, taxus, boshyacint en andere stinzenplanten). Slechts op beperkte schaal en zeer lokaal kunnen bestaande functies worden uitgebreid en nieuwe functies aan het gebied worden toegevoegd;
- aantastingen gedaan door bebouwing, sportterreinen en randstedelijke activiteiten dienen ongedaan gemaakt te worden of passend gemaakt binnen het cultuurhistorische geheel;
- door een beheersvisie op te stellen, wordt de uitstraling en sfeer voor de toekomst gewaarborgd;

- het gebied wordt primair toegankelijk gemaakt voor langzaam verkeer en de auto is er te gast. De Van Vredenburgweg en het Julialaantje vormen samen de hoofdassen voor fietsers en wandelaars door het gebied. De Van Vredenburgweg wordt uitgebouwd tot de centrale parklaan met een tweezijdige laanbepanting en een zo eenduidig mogelijk profiel. Het Julialaantje is de tweede parklaan met een smaller profiel. Op basis van het historische tracé kunnen ontbrekende schakels worden hersteld;
- de recreatieve waarde van het gebied wordt vergroot door de toegankelijkheid voor wandelaars en fietsers te verbeteren. Dit wordt gerealiseerd door te kiezen voor dwarsverbindingen voor fietsers die via de hoofdassen aantakken op het fietspadennetwerk. Door de aanleg van een aantal nieuwe entrees en wandelpaden en te proberen afgesloten terreinen open te stellen worden meer ommetjes vanuit de stad mogelijk;
- met ondertunneling van de Prinses Beatrixlaan en een tunneltje onder de spoorlijn op het tracé van het Julialaantje de interne verbindingen van het gebied verbeteren;
- de landgoederenzone wordt herkenbaarder als geheel en straalt meer samenhang uit wanneer ervaren wordt dat het gebied wordt betreden. Dit wordt gerealiseerd door een herkenbaar hek of brug bij entrees te plaatsen en door nabij de hoofdentrees (zijde oude centrum en de zijde Schaapweg) te zorgen voor een informatiebord over het hele gebied en een parkeervoorziening;
- de recreatieve waarde wordt verhoogd door een avonturenspeelplaats voor natuurlijk spelen te realiseren met een specifiek thema gekoppeld aan de landgoederenzone. Deze speelplek bestaat bijvoorbeeld uit speelbomen en een bloemenweide met kasteelruïnes en een droge slotgracht;
- de recreatieve waarde wordt verhoogd door toepassing van kleurrijke stinzenplanten onder bomenlanen en door entrees te markeren met beplanting met sierwaarde.

A1: Voor en Na: Entree Landgoederenzone aan Schaaapweg

A2: Referentie: Natuurlijk spelen uitgewerkt in avonturenspeeltuin met historisch kasteelthema

DEELGEBIED B

Stadsparkzone

LEGENDA

⊙ Roggevlakte (Kleinberg)	★ Zien naar lokale voor-
natuurlijk spelen
⊙ Schuimvelden
(oud Hoopveldpark)	■ Heidebeemsterlaan 4 & 5 type
⊙ Veldweiden	■ Boomrijke laan 2 type
⊙ Hoopveldpark	■ Natuurverbinding
⊙ Veldweidenpark	■ Park
⊙ Hinderkegel	■ Ornisgras
⊙ Agrarisch gebied	■ Water
⊙ Kaaiberg
(a.d. Binnendijkwal 1000)	■ Externe goed-gevoel

Sfeer en gebruik

De stadsparkzone is, net als de landgoederenzone, een groene long van Rijswijk en is een belangrijke drager van de groenstructuur. Kenmerkend zijn de hoogteverschillen en de waterrijke omgeving met struweel, bos en gazons. Er komen voornamelijk boomsoorten als eik, els, populier en wilg voor. Dit past goed bij de relatief recent aangelegde parken (jaren 70) en de kleiige bodem. Het deelgebied heeft een hedendaags multifunctioneel karakter en bestaat uit verschillende onderdelen, zoals begraafplaats, volkstuintencomplexen en sportvelden. De Vliet loopt door het deelgebied en scheidt de golfbaan van de rest van de stadsparkzone. Verder zijn er doorsnijdingen door de snelweg A4, de spoorlijnen en diverse wegen, waardoor het gebied niet als geheel beleefbaar is.

Het Wilhelminapark bevat grote eenheden bos dat samen met de waterpartijen en de heuvels de schaal, vormgeving en sfeer van het gebied bepalen. De beplanting zorgt voor afwisseling en is het kader voor de functies in het gebied. Het Wilhelminapark is bedoeld voor allerlei soorten mensen en verschillende, voornamelijk actieve, vormen van

recreatie. De natuurtuin vormt een natuurlijke en educatieve basis voor de ontwikkeling van de stadsparkzone.

Het Elsenburgerbos is ingericht op basis van de Engelse landschapsstijl met hoogteverschillen, afwisseling van open en dicht en bijzondere elementen. Het gebied moet zijn aantrekkelijkheid ontleen aan rustige vormen van recreatie en visuele beleving.

In het Hoekpolderpark (weerszijde A4) is de inrichting gebaseerd op het oude slagenlandschap met sloten, weide en knotwilgen waardoor de sfeer van het oude agrarische landschap behouden is. Kraaienburg, de golfbaan, is een relatief open gebied. De beplanting bestaat voornamelijk uit solitaire bomen en boomgroepen en verder is er veel gazon aanwezig. De stadsparkzone dient als foerageergebied voor fauna. De ecologische basis wordt gevormd door de dwarsmolensloot en zijn directe omgeving met natuurlijk ingerichte watergangen.

Sterke punten	Zwakke punten
<ul style="list-style-type: none"> De stadsparkzone vormt een kerngebied voor natuur, recreatie en bomen. 	<ul style="list-style-type: none"> De Prinses Beatrixlaan en Monseigneur Bekkerslaan maken onderdeel uit van de hoofd boomstructuur en zijn markante bomenlanen. De bomenrijen voldoen echter niet aan de criteria van (meer dan) vier doorlopende rijen van 1^e grootte. Ook in andere bomenrijen van de hoofd boomstructuur zijn plaatselijk onderbrekingen aanwezig.
<ul style="list-style-type: none"> De stadsparkzone heeft een herkenbaar karakter en onderscheid zich van de landgoederenzone door de aanwezigheid van heuvels, de grote hoeveelheid waterpartijen en open ruimten. 	<ul style="list-style-type: none"> Natuurlijke en recreatieve verbindingen met de omgeving zijn belangrijk; deze zijn echter onvoldoende aanwezig.
<ul style="list-style-type: none"> Er zijn volop mogelijkheden voor recreatie, zoals surfen, vissen, spelen, sporten, wandelen, fietsen, barbecuën en picknicken. Ook is een natuurtuin aanwezig. 	<ul style="list-style-type: none"> Interne verbindingen in de stadsparkzone zijn belangrijk voor uitwisseling van planten en dieren. De inrichting van de verbindingen komt niet overeen met de eisen die de doelsoorten stellen. Daarnaast kunnen interne verbindingen positief bijdragen aan de beleving van het gebied als geheel. Hier is, door het ontbreken van interne verbindingen, geen sprake van.
<ul style="list-style-type: none"> Het regelmatige verkavelingspatroon, ontstaan door ontginning, bestaat uit langgerekte stroken land met sloten ertussen (slagenlandschap). Dit is onder andere nog herkenbaar in de agrarische driehoek (ten zuiden van het Elsenburgerbos) en het Hoekpolderpark. 	
<ul style="list-style-type: none"> In de stadsparkzone zijn monumentale bomen aanwezig. 	

Streefbeeld

Voor de stadsparkzone is behoud van de oppervlakte en kwaliteit van het groen belangrijk. Om bij te dragen aan de herkenbaarheid en waarden van het gebied, ook in de toekomst (gezien de ontwikkeling van nieuwe woongebieden in Rijswijk-Zuid), is het noodzakelijk om ook de groene gebieden mee te ontwikkelen. Daarom wordt gestreefd naar een verbetering van de zone met het accent op natuur en inpassing van het huidige en toekomstige gebruik, zodat een duurzame zone ontstaat.

Grote delen van de stadsparkzone zijn onderdeel van de hoofd boomstructuur. De lanen die onderdeel uitmaken van de hoofd boomstructuur zijn de Reijnerwetering, Monseigneur Bekkerslaan - Van der Kooiweg - Molenwetering, Zweth, Prinses Beatrixlaan, Lange Kleiweg en de Vliet. De lanen in de hoofd boomstructuur zijn doorlopend en bestaan uit bomen van de 1^e grootte. Langs het Jaagpad (westelijke zijde van de Vliet) zijn echter geen bomenrijen aanwezig, om de oorspronkelijke functie van het pad zichtbaar te houden. Aan de oostelijke zijde wordt de loop van de Vliet gemarkeerd met een rij iepen. Er zijn vier verbindingen met de landgoederenzone. Deze verbindingen komen uit in de stadsparkzone bij de Van der Kooiweg, de twee bruggen over de A4 en onder de viaduct over de A4. Voor de Zwethzone, Wilhelminapark, Elsenburgerbos,

Hoekpolderpark en de randen van de begraafplaats Eikelenburg wordt gestreefd naar het versterken van de natuurlijke uitstraling met als streefbeeld 'natuurlijk water'. Deze gebieden maken onderdeel uit van de natuurstructuur. In Schaaapweimolen ligt het accent op natuur, waarbij wordt gestreefd naar een waterrijk gebied met natuurvriendelijke oevers en geleidelijke overgangen. De aanwezigheid van riet, watervogels en elzenbroekbos is kenmerkend voor het gebied.

De gehele zone is onderdeel van de recreatieve structuur. Bij ontwikkeling van het woongebied Rijswijk-Zuid zal het recreatief gebruik van het gebied toenemen. Voor behoud en bescherming van de natuurwaarden in de stadsparkzone wordt een goede zonering aangebracht. Er zijn vier recreatieve verbindingssassen voor wandelen/fietsen die de stadsparkzone met de landgoederenzone verbinden. Deze verbindingen komen in de stadsparkzone uit bij de Van der Kooiweg, de Prinses Beatrixlaan, de spoorlijn en via de tunnel bij de op- en afrit Plaspoelpolder. Het gebied zelf zal als samenhangend geheel beleefbaar moeten zijn. Dit wordt bereikt door het realiseren van een doorlopende recreatieve fietsverbinding langs de Zweth richting de Vliet en door landschappen geleidelijk in elkaar te laten overlopen.

Kansen en aandachtspunten

Bomen:

- om tot een duurzame boomstructuur te komen is het belangrijk om de herkenbaarheid te behouden en te versterken. Dit wordt gedaan door het aanwijzen en behouden van monumentale bomen, behoud van soorten als els en wilg en door tijdig bossen te dunnen zodat een gevarieerde leeftijds- en structuuropbouw ontstaat;
- de verbindende functie van de bomen wordt versterkt door de bomenrijen langs de Prinses Beatrixlaan (es, markante bomenlaan), langs de Rijnwatering (els/wilg), Molenwatering (es), langs de herstelde loop van de Zweth (wilg/els), Van der Kooiweg, Lange Kleiweg (es) en Vliet (iep, enkele bomenrij op de oostelijke oever) per logische ruimtelijke eenheid aan te vullen, zodat doorlopende bomenrijen ontstaan;
- de bestaande boomstructuur is een belangrijke drager voor andere ruimtelijke ontwikkelingen. Herontwikkeling van de stadsparkzone zal daarom gebaseerd worden op de aanwezige bomen en structuren.

Natuur:

- de herkenbaarheid van de stadsparkzone wordt versterkt door typische soorten van waterrijke gebieden te behouden en ontwikkelen, bijvoorbeeld riet, watervogels en elzenbroekbos. De stadsparkzone moet functioneren als leefgebied voor vogels, vissen, amfibieën en insecten. Met name de inrichting van de oevers van de sloten wordt goed afgestemd op het leefmilieu van flora en fauna in de omgeving;
- de groene gebieden in de zone zelf vormen een belangrijke schakel, waarbij gedeeltelijk extensiever beheer en extensieve recreatie meer mogelijkheden oplevert voor flora en fauna en een natuurlijker beeld geeft. Met name in Schaapweimolen zal het accent op natuur liggen door geleidelijke overgangen te realiseren tussen gras en beplanting en door het gebied extensief te beheren. Daarnaast zijn er kansen voor hogere natuurwaarden door tuinen in de volkstuincomplexen natuurlijk te beheren;
- sloten, kaden, duikers en houtwallen kunnen, met de juiste inrichting, een functie als verbindingzone vervullen. De verbindende functie van het groen voor natuur wordt versterkt door de inrichting van de verbindingen te laten aansluiten op de eisen die de doelsoorten stellen. De Prinses Beatrixlaan maakt onderdeel uit van de hoofdstructuur voor natuur en is een droge verbinding. Door de bermen om te vormen naar bomenrijen, bosjes en bloemrijk gras zal de natuurlijke structuur worden versterkt;
- het Hoekpolderpark in het noordelijke deel van Sion krijgt (in het kader van het Zwethzone project) een nieuwe groenblauwe inrichting;
- vanwege de toenemende recreatieve betekenis van de stadsparkzone na ontwikkeling van Rijswijk-Zuid is het belangrijk om in de verschillende gebiedsdelen zoneringen aan te brengen, waardoor verstoring van flora en fauna wordt voorkomen;
- de natuurlijke functie van de stadsparkzone wordt versterkt door verbindingen tussen gebieden te realiseren. Dit wordt gedaan door de loop van de Zweth te herstellen en droge verbindingen voor natuur te realiseren, zoals bloemrijke bermen met bosjes en bomenrijen, over en onder de snelweg A4, over de spoorlijn en het sportpark. Verder zullen barrières voor dwarsverbindingen, zoals grote ontsluitingswegen (Prinses Beatrixlaan, Lange kleiweg), maar ook de Vliet, weggenomen moeten worden. De exacte locatie en maatregelen, zoals locaties van duikers en in- en uitstapplaatsen langs de Vliet, behoeven een nadere uitwerking. Voor de verbindingen over de snelweg A4 aan beide zijden van de Prinses Beatrixlaan bestaat de keuze uit eenvoudige of complexe oplossingen. Door een strook van de bestaande bruggen in te richten met bloemrijk gras, ruigte en struweel ontstaat op een relatief eenvoudige manier een verbinding voor fauna. Een meer complexe oplossing is realisatie van een groene overkluizing van de snelweg;
- een doorlopende verbinding voor natuur in de regio wordt gerealiseerd door aansluiting van de natuurlijke structuur met Rijnwatering van de gemeente Den Haag en met de gemeente Delft.

Recreatie:

- door de ontwikkeling van Rijswijk-Zuid zal de recreatiedruk in het gebied toenemen; zonering van recreatieve activiteiten en faciliteiten zijn belangrijke uitgangspunten, die in een vroeg stadium in het ontwerpproces meegenomen zullen worden. Door een goede aansluiting te realiseren van de stadsparkzone op de woonwijk, wordt de toegankelijkheid van het gebied vergroot;
- de aanwezige voorzieningen voor bijvoorbeeld wandelen, fietsen, vliegeren, barbecueën zullen behouden blijven en waar nodig worden verbeterd;
- in het noordelijke deel van het Wilhelminapark ligt de avonturenspeelplaats met veel water en bijbehorende zwemwaterkwaliteitseisen;
- het educatieve karakter van de natuurtuin wordt versterkt, waardoor er draagvlak wordt gecreëerd voor natuur;

- de recreatieve waarde van de stadsparkzone wordt verhoogd door bijzondere elementen toe te voegen aan bijvoorbeeld het Wilhelminapark (een bloementuin of theepaviljoen). De sfeer in het Elsenburgerbos wordt verstrekt door het herstellen van doorkijkjes en uitzichten op de omgeving (het in ere herstellen van de uitzichtheuvel), toevoegen van meer kleur, bijzondere elementen (beplanting, kunstwerken, folies) en natuurwaarden;
- op het golfterrein ligt het accent op recreatie. Openheid is een belangrijk kenmerk van het terrein. Door de juiste groepering van bomen en boomgroepen ontstaat een zeer aantrekkelijk beeld. De relatie met de Vliet en de rest van de stadsparkzone moet behouden blijven, onder andere gericht op de beleving van water met als streefbeeld 'prettig water';
- er wordt een doorgaande fiets- en wandelroute gerealiseerd om de verschillende sferen in de stadsparkzone in zijn geheel te kunnen beleven. De route volgt de herstelde loop van de Zweth en verbindt de parken onderling en met groengebieden in de Randstad. Door de route visueel te versterken, ontstaat een sterke ruimtelijke relatie tussen de parken in de stadsparkzone;
- de herkenbaarheid van het deelgebied wordt vergroot door nieuwe entree's aan te leggen met informatieborden. De entree's worden gemarkeerd met beplanting met sierwaarde, zodat de recreatieve waarde wordt verhoogd.
- de recreatieve waarde kan worden verhoogd door na de realisatie van het woongebied Rijswijk-Zuid in het zuidelijke deel van de stadsparkzone een avonturenspeeltuin voor natuurlijk spelen te realiseren die aansluit op het thema natuur. Deze speelplek bestaat bijvoorbeeld uit diverse speelbomen, touwbrug en wilgentunnels.

B1: Voor en Na: Aangepaste verkeersbrug over A4 met 'ecostrook'

Voor
Na

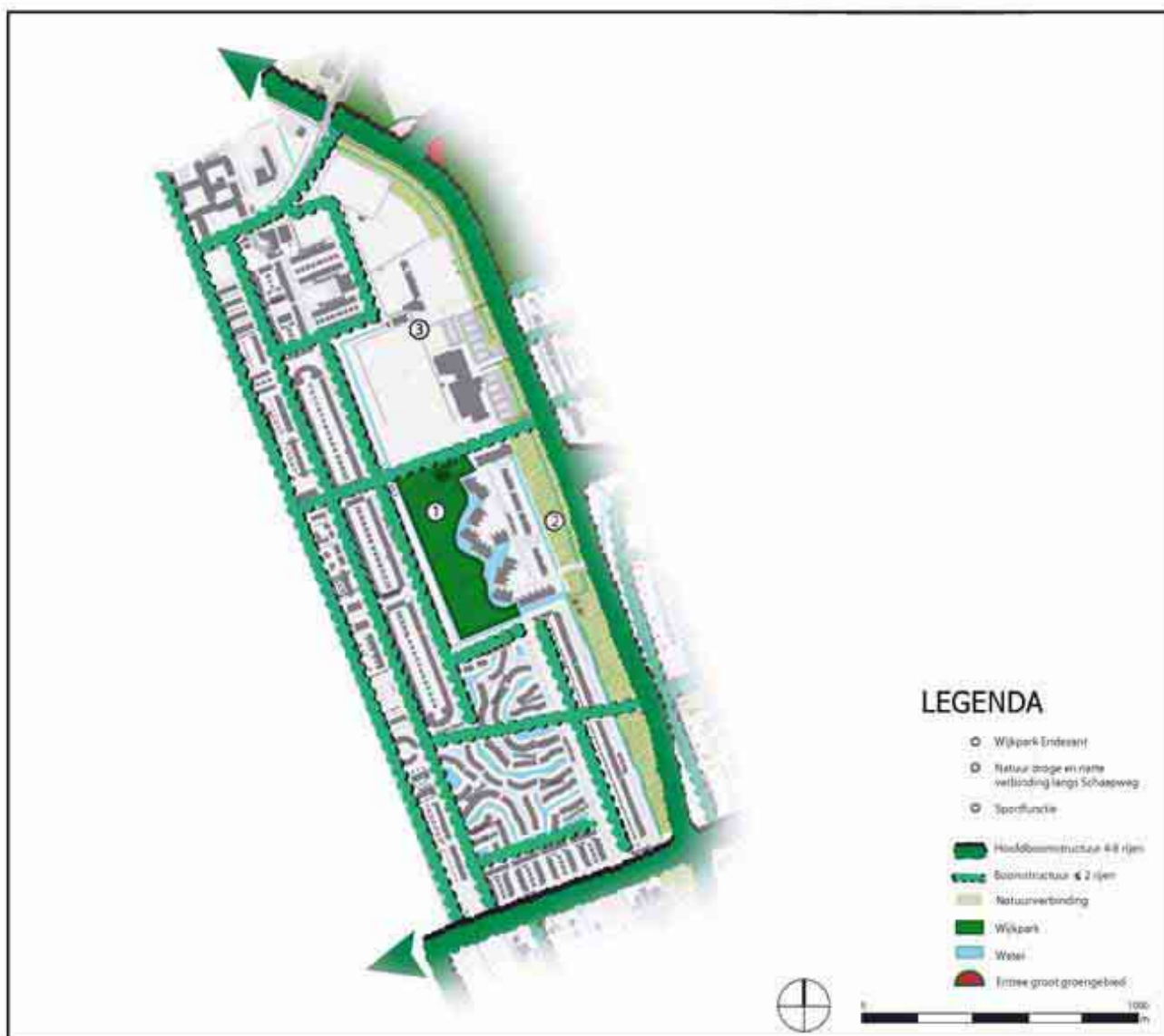
B2: Voor en Na: Uitzichtheuvel Elzenburgerbos met attractieve uitkijktoren

Voor
Na

DEELGEBIED C

Strijp

Sfeer en gebruik

Strijp is gebouwd in de jaren 80 en 90 en bestaat voornamelijk uit laagbouw met diverse bouwstijlen. Het suburbane deelgebied met vooral eengezinskoopwoningen en weinig voorzieningen trekt veel gezinnen aan. In een deel van het gebied heeft 'wonen aan water' en waterbeleving veel aandacht. Het openbaar groen bestaat uit waterpartijen, sierplantsoen en speelvelden. Langs de Schaaapweg liggen brede bermen met bomenrijen

en er is een brede groenstrook aanwezig aan de kant van de woonwijk. In deze groenstrook ligt een fiets- en wandelpad. Centraal in het deelgebied ligt wijkpark Endezaant, met onder andere een speeltoestel, groot gazon en een wadi. De sportvelden van het sportpark in het noorden van het deelgebied sluiten aan op het groen in de landgoederenzone.

Sterke punten	Zwakke punten
<ul style="list-style-type: none"> Er is recreatief aantrekkelijk groen met natuurlijke kenmerken aanwezig. Het aanwezige openbaar groen wordt door de bewoners als verlengstuk van de tuin gebruikt (bootjes op het water en glijbaan op het grasveld). 	<ul style="list-style-type: none"> Langs de Sir Winston Churchillaan ontbreken bomenrijen en langs de Strijpwetering zijn alleen plaatselijk bomenrijen aanwezig.
<ul style="list-style-type: none"> De Schaapweg vormt een verbinding tussen de landgoederenzone en de stadsparkzone (en Zwethzone). Er zijn voldoende bomenrijen aanwezig (vijf tot zeven). Ook ligt er een functionerende doorgaande wandel- en fietsroute. 	<ul style="list-style-type: none"> Langs de Schaapweg loopt een droge en natte verbinding tussen de landgoederenzone en de stadsparkzone (en Zwethzone). De inrichting van de brede groenstrook komt niet goed overeen met de eisen die de doelsoorten stellen aan een natte en droge verbinding.
<ul style="list-style-type: none"> Het wijkpark Endezant is ingericht voor natuurlijk spelen met een bloemenveld, speeltoestellen van natuurlijke materialen en een open zanderige plek als zandbak. 	<ul style="list-style-type: none"> Het wijkpark Endezant is gericht op spelen; mogelijkheden voor andere vormen van recreëren in het groen, zoals wijkactiviteiten, zijn slechts beperkt aanwezig.
<ul style="list-style-type: none"> Het wijkpark Endezant is relatief jong, maar voldoet op dit moment goed. Wanneer het tot volle wasdom is gekomen, zal de functie als wijkpark nog sterker naar voren komen. 	
<ul style="list-style-type: none"> Het deelgebied onderscheidt zich van andere gebieden door de karakteristiek van het water. 	

Streefbeeld

Het groen in het deelgebied moet een belangrijke plaats innemen en passen bij de diverse bouwstijlen. Er wordt gestreefd naar recreatief aantrekkelijk openbaar groen met natuurlijke kenmerken. De hoofd boomstructuur loopt langs de Schaapweg, Strijpwetering en Sir Winston Churchillaan. De Schaapweg zal een markante bomenlaan vormen, door de aanwezigheid van minimaal 4 rijen bomen van de 1^e grootte. Verder zijn belangrijke bomenlanen aanwezig langs de Sammersweg, Strijplaan, Ranonkeldreef - Fresiadreef, Anemoondreef - Lupinepad, Lange Dreef, De Dijk, Siergaarde en Wingerd. Alle bomenrijen zijn zoveel mogelijk aaneengesloten. De brede groenstrook langs de Schaapweg zal ook functioneren als natuurverbinding tussen de landgoederenzone en de stadsparkzone. De inrichting zal daarom onder andere bestaan uit bloemrijk gras en natuurvriendelijke oevers (of bij beperkte ruimte eventueel plas-dras bermen).

Daarnaast zal er een recreatief aantrekkelijke wandel- en fietsroute door de groenstrook lopen. In het wijkpark zal het karakter 'natuurlijk spelen' duidelijk naar voren komen.

Kansen en aandachtspunten

Bomen:

- de verbindende functie van de bomen wordt versterkt door de Schaapweg als markante bomenlaan te behouden (linde, markante bomenlaan). Waar aanvulling noodzakelijk is, zal worden aangeplant;
- de verbindende functie van de bomen wordt versterkt door doorlopende bomenrijen langs de Sir Winston Churchillaan (esdoorn) en Strijpwetering (gemengd fruit) aan te planten. Langs de overige wegen in het deelgebied passen bomen van de 2^e grootte.

Natuur:

- de verbindende functie van de natte en droge natuurverbinding langs de Schaapweg wordt versterkt door de bermen langs de Schaapweg in te richten als verbinding met ruigte, bloemrijk gras en natuurvriendelijke oevers (plas-dras);
- door de natuurwaarden in wijkpark Endezant te verhogen, zal een stevige basis ontstaan voor natuur in het deelgebied;
- door faunavoorzieningen bij de kruising van de Schaapweg en de Sir Winston Churchillaan en tussen het sportpark en De Voordes te realiseren, zal de groenstrook langs de Schaapweg fungeren als natuurverbinding tussen de landgoederenzone en de stadsparkzone voor kleine zoogdieren en amfibieën.

Recreatie:

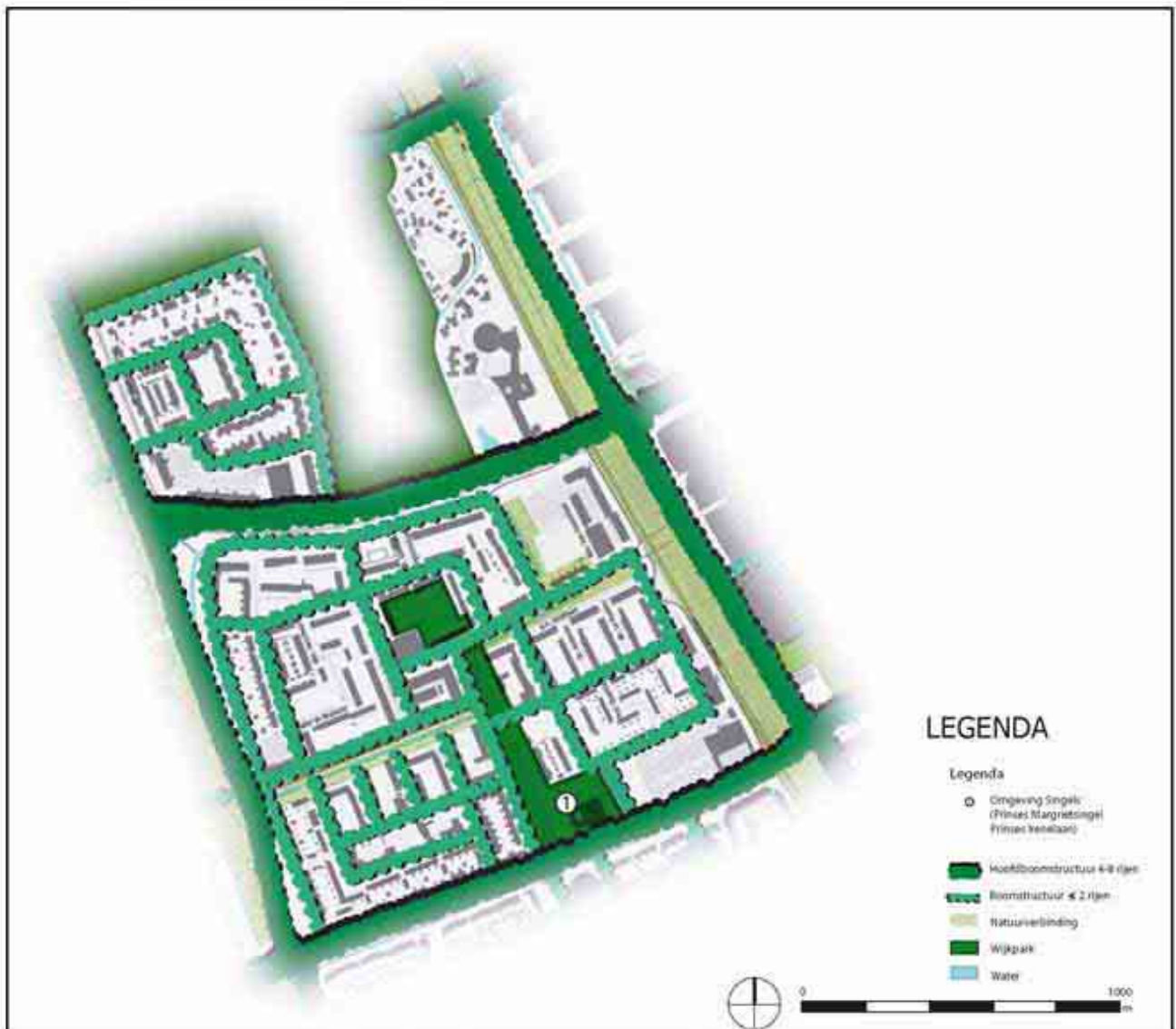
- de verbindende functie van het groen wordt versterkt door de Schaapweg als wandelroute en regionale fietsverbinding (Zwethzone) tussen de twee grote groenzones te behouden en verder uit te bouwen;
- de gebruikswaarde van het groen wordt verhoogd door de mogelijkheden voor 'natuurlijk spelen' uit te breiden in het wijkpark Endezant. Daarnaast ontstaat een verbreding van de functie door het veld naast spelen geschikt te maken voor functies, zoals wijkactiviteiten (bijvoorbeeld buurtbarbecue);
- de belevingswaarde van het groen wordt verhoogd door het accent op water te versterken door natuurvriendelijke oevers met bijvoorbeeld een drijvende rietkraag te behouden en te realiseren.

C1: Voor en Na: Natuurlijke oever ecologische verbinding langs Schaaapweg

DEELGEBIED D

Presidentenbuurt
Ministerbuurt

Sfeer en gebruik

Dit deelgebied is een woongebied met een afwisseling van midden- en laagbouw en langs de randen hoogbouw. Het deelgebied is gebouwd in de jaren 60 tot 80 en ligt nabij In de Boogaard. Aan de randen van de buurten zijn ruime groenzones aanwezig. Centraal in de ministerbuurt ligt een winkelcentrum en een klein parkje. Het noordelijk deel van het deelgebied heeft geen eigen wijkpark, maar de landgoederenzone grenst hier over de gehele lengte aan het noordelijke deel van het deelgebied en komt diep het deelgebied in. De

combinatie van verschillende bouwlagen en de ligging nabij grootschalig groen is kenmerkend voor de woonsfeer 'tuinsteden'. In het deelgebied is relatief veel oppervlaktewater aanwezig met hier en daar brede oevers.

Sterke punten	Zwakke punten
<ul style="list-style-type: none"> De groenstructuur van de landgoederenzone komt diep het deelgebied in en dit groen fungeert als wijkpark voor de presidentenbuurt en de bebouwing langs de Prinses Beatrixlaan. 	<ul style="list-style-type: none"> Ten noorden van de parkeergarages langs de Prinses Beatrixlaan is de boomstructuur onderbroken (en voldoet niet aan het criteria van minimaal 4 doorlopende bomenrijen) en de parkeergarages zelf (in de middenberm van de Prinses Beatrixlaan) vormen een onderbreking van de natuurlijke en ruimtelijke verbinding.
<ul style="list-style-type: none"> Langs de Generaal Spoorlaan, Schaapweg en de Sir Winston Churchilllaan is de boomstructuur sterk. 	<ul style="list-style-type: none"> De inrichting van het groen in de secundaire verbinding voor natuur komt niet overeen met de eisen die de doelsoorten stellen.
<ul style="list-style-type: none"> In het deelgebied is een diversiteit aan soorten en groeifasen van bomen aanwezig. 	<ul style="list-style-type: none"> Het groen langs de singels en het water is ecologisch gezien weinig functioneel ingericht.
<ul style="list-style-type: none"> Er zijn in vergelijking met andere wijken veel bomen aanwezig. Verder wordt het groen gevormd door singels en water. 	<ul style="list-style-type: none"> In de ministersbuurt is slechts een klein parkje aanwezig nabij het winkelcentrum.

Streefbeeld

De Generaal Spoorlaan, Sir Winston Churchilllaan, Schaapweg en Prinses Beatrixlaan maken onderdeel uit van de hoofd boomstructuur en zijn alle vier markante bomenlanen. Er wordt gestreefd naar doorlopende bomenrijen van tenminste vier rijen bomen van 1^e grootte. De boomstructuur van het deelgebied wordt gevormd door de Prinses Irenelaan, de Prinses Margrietsingel, de Prinses Marijkesingel, Minister Aalberselaan, John F. Kennedylaan en George Washingtonlaan. Langs deze straten passen doorlopende bomenrijen van de 2^e grootte. De andere belangrijke bomenlanen van dit deelgebied staan op de kaart. Vanaf de landgoederenzone worden twee natuurverbindingenzone (uit de hoofd

groenstructuur) gerealiseerd, vanaf de Minister van den Tempellaan via de Generaal Spoorlaan naar de Schaapweg en vanaf de Minister van den Tempellaan via de Prinses Irenelaan en Prinses Margrietlaan naar de Doctor H.J. van Mooklaan. Daarnaast wordt gestreefd naar een doorlopende verbinding voor recreatie en natuur langs de Prinses Beatrixlaan. In het deelgebied wordt gestreefd naar opwaardering van de hoeveelheid groen en een verbetering van de inrichting van het groen voor natuur en recreatie, met behoud van de soortendiversiteit en diversiteit in groeifasen. Bij herontwikkeling wordt in de Ministerbuurt een volwaardig wijkpark gerealiseerd rond de Prinses Irenelaan en Prinses Margrietsingel.

Kansen en aandachtspunten

Bomen:

- een duurzame groenstructuur wordt bereikt door de diversiteit aan soorten en groeifasen te behouden;
- de verbindende functie van de bomenstructuur wordt versterkt door de bomenrijen langs de Prinses Beatrixlaan (esdoorn, iep en een bijzondere soort (bijvoorbeeld amberboom of watercipres), markante bomenlaan), Sir Winston Churchillaan (esdoorn, markante bomenlaan), Schaapweg (linde, markante bomenlaan) en Generaal Spoorlaan (esdoorn, markante bomenlaan) te behouden en aan te vullen, zodat doorlopende bomenrijen ontstaan.

Natuur:

- de verbindende functie van het groen wordt versterkt door de inrichting van de natuurverbindingen te laten aansluiten op de eisen die de doelsoorten stellen. De Prinses Beatrixlaan maakt onderdeel uit van de hoofdstructuur voor natuur en is een droge verbinding. Door de berm en de vorming van bloemrijk gras zal de natuurlijke structuur worden versterkt. De secundaire verbinding langs de Generaal Spoorlaan en Prinses Margrietsingel zal moeten functioneren als natte en droge verbinding. De inrichting wordt omgevormd naar bosjes, bloemrijk gras en een watergang met een doorlopende natuurlijke oever.
- Bij de Generaal Spoorlaan wordt ter hoogte van de Minister van den Tempellaan een faunavoorziening aangelegd, als de verbinding tussen de landgoederenzone en de stadsparkzone niet via de Schaapweg gerealiseerd kan worden. De exacte locatie en maatregel heeft dan nog wel nadere invulling.

Recreatie:

- bij herinrichting van het deelgebied wordt het gebied rond de singels van de Prinses Irenelaan en Prinses Margrietlaan als wijkpark ingericht;
- de belevingswaarde van het groen wordt verhoogd door de Prinses Beatrixlaan (onderdeel van een recreatieve verbinding (wandelen/fietsen) tussen de landgoederenzone en de stadsparkzone) verder te vergroten en uit te bouwen;
- de belevingswaarde van het water wordt verhoogd door het benutten van de aanwezige oevers voor een natuurvriendelijke inrichting en vergroting van het wateroppervlak.

D1: Voor en Na: Parkinrichting middenberm Prinses Beatrixlaan

D2: Voor en Na: Natuurlijke oevers en beplanting met sierwaarde singels Prinses Margrietlaan/Prinses Irenelaan

DEELGEBIED E

Artiestenbuurt

Stationskwartier

Sfeer en gebruik

In de Artiestenbuurt en het Stationskwartier is veel hoogbouw aanwezig en daarom is de woonsfeer 'hoogstedelijk wonen' van toepassing. De gebouwen zijn gebouwd vanaf de jaren 60, momenteel vindt er ook nieuwbouw plaats. Winkelcentrum In de Boogaard en het station bepalen de bedrijvigheid van dit deelgebied. Het Boogaardplein is een ontmoetingsplek en heeft een belangrijke wijkparkfunctie. Speelvoorzieningen, bomen, heesters en plantenbakken met sierplantsoen

bepalen het beeld. Daarnaast vormt de witte bast van de groep berken een groot contrast met de stenige, grijze omgeving van de winkelstraat. 'In de Boogaard' is een gebruiksintensieve plaats en heeft een verzorgde uitstraling. Het station is ondergronds aangelegd en het stationsdak is ingericht met gazons en speelvelden. In het Stationskwartier is winkelcentrum Colijnlaan aanwezig.

Sterke punten	Zwakke punten
<ul style="list-style-type: none"> Langs de Huis te Landelaan en de Generaal Spoorlaan tussen de Steenvoordelaan en de Huis te Landelaan is een stevige boomstructuur aanwezig. 	<ul style="list-style-type: none"> De parkfunctie van het stationsgebied (vanaf het OV-knooppunt tot en met het Piramideplein) komt niet goed tot uitdrukking.
<ul style="list-style-type: none"> Het stationsgebied (vanaf het OV-knooppunt tot en met het Piramideplein) heeft een parkfunctie. Het vormt een onderdeel van de recreatieve verbinding (wandelen/fietsen) tussen de landgoederenzone en de stadsparkzone. 	<ul style="list-style-type: none"> De bomenrijen langs de Sir Winston Churchillaan zijn onderbroken, onder andere bij het stationsdak. Ook de bomenrijen langs de Generaal Spoorlaan tussen de Prinses Beatrixlaan en de Steenvoordelaan zijn onderbroken.
<ul style="list-style-type: none"> De kleurenrijkdom en het verzorgde uiterlijk van sierplantsoen zorgen voor een aangenaam leefklimaat en herkenbaarheid. De pleinen rond In de Boogaard hebben naast een gebruiksfunctie en verbindende functie, ook een representatieve functie. 	<ul style="list-style-type: none"> Rond winkelcentrum In de Boogaard is door toepassing van lange duikers weinig oppervlaktewater zichtbaar.
<ul style="list-style-type: none"> De woonstraten tonen een eenduidig beeld. 	

Streefbeeld

De sfeer in dit deelgebied wordt voornamelijk bepaald door de aanwezigheid van hoogbouw. De bomenrijen langs de Sir Winston Churchillaan, Prinses Beatrixlaan en Generaal Spoorlaan vallen onder de hoofd boomstructuur en zijn markante lanen. Er wordt gestreefd naar doorlopende bomenrijen van tenminste vier rijen bomen van 1^e grootte. Belangrijke boomlanen en structuurbepalers zijn daarnaast de Doctor H. Colijnlaan, Wethouder Hillenaarplantsoen, Steenvoordelaan en de stationsomgeving vanaf het Generaal Eisenhowerplein tot aan het Piramideplein. Deze bomenlanen zullen bestaan uit bomen van de 2^e grootte. De andere belangrijke bomenlanen van dit

deelgebied staan op de kaart. Daarnaast wordt gestreefd naar een doorlopende verbinding voor recreatie en natuur langs de Prinses Beatrixlaan. Het Boogaardplein vervult op stedelijk niveau de functie van stadsplein en het aanwezige groen zal een verzorgd en kleurrijk uiterlijk hebben.

Het stationsgebied (vanaf het OV-knooppunt tot en met het Piramideplein) zal een parkfunctie moeten gaan vervullen met een verbindende recreatieve hoofdroute langs de spoorlijn. Bij herontwikkeling zal rekening worden gehouden met de balans tussen de hoeveelheid rood en groen en zal het aandeel groen worden vergroot.

Kansen en aandachtspunten

Bomen:

- om de bomenstructuur te versterken worden de bomenrijen langs de Generaal Spoorlaan (eik, markante bomenlaan), Sir Winston Churchilllaan (esdoorn/plataan, markante bomenlaan), Prinses Beatrixlaan (bijzondere soort ter hoogte van 'In de Boogaard', bijvoorbeeld amberboom of watercipres, markante bomenlaan) en Huis te Landelaan (linde) aangevuld (per logische ruimtelijke eenheid), zodat doorlopende bomenrijen ontstaan;
- De Prinses Beatrixlaan maakt onderdeel uit van de hoofdstructuur voor natuur en is een droge verbinding. Met bermen van bloemrijk gras wordt de natuurverbinding versterkt.

Natuur:

- door te kiezen voor een natuurvriendelijke inrichting van bestaande oevers en vergroting van het wateroppervlak worden de natuur- en de belevingswaarde van het water verhoogd. Herstructureringen (zoals bijvoorbeeld de ondertunneling van de Prinses Beatrixlaan) zijn goede kansen om de natuur- en belevingswaarde van water te vergroten.

Recreatie:

- de parkfunctie van het stationsgebied (vanaf het OV-knooppunt tot en met het Piramideplein) wordt bij de herstructurering van het stationskwartier vergroot en verbeterd. Daarbij zijn er ook kansen om de recreatieve verbinding (wandelen/fietsen) tussen de landgoederenzone en de stadsparkzone langs de spoorlijn te verbeteren;
- er is geen evenwichtige balans tussen rood en groen. Bij herstructurering wordt een betere verdeling nagestreefd, door bijvoorbeeld een combinatie te maken tussen hoogbouw en groene parkachtige ruimte. Realisatie van groene daken op gebouwen in het Stationskwartier draagt ook bij aan een betere balans tussen rood en groen;
- op het piramideplein en bij winkelcentrum Colijnlaan wordt de recreatieve waarde verhoogd door vergroting van de hoeveelheid beplanting met sierwaarde.

E1: Voor en Na: Parkinrichting op tunneldak spoorlijn

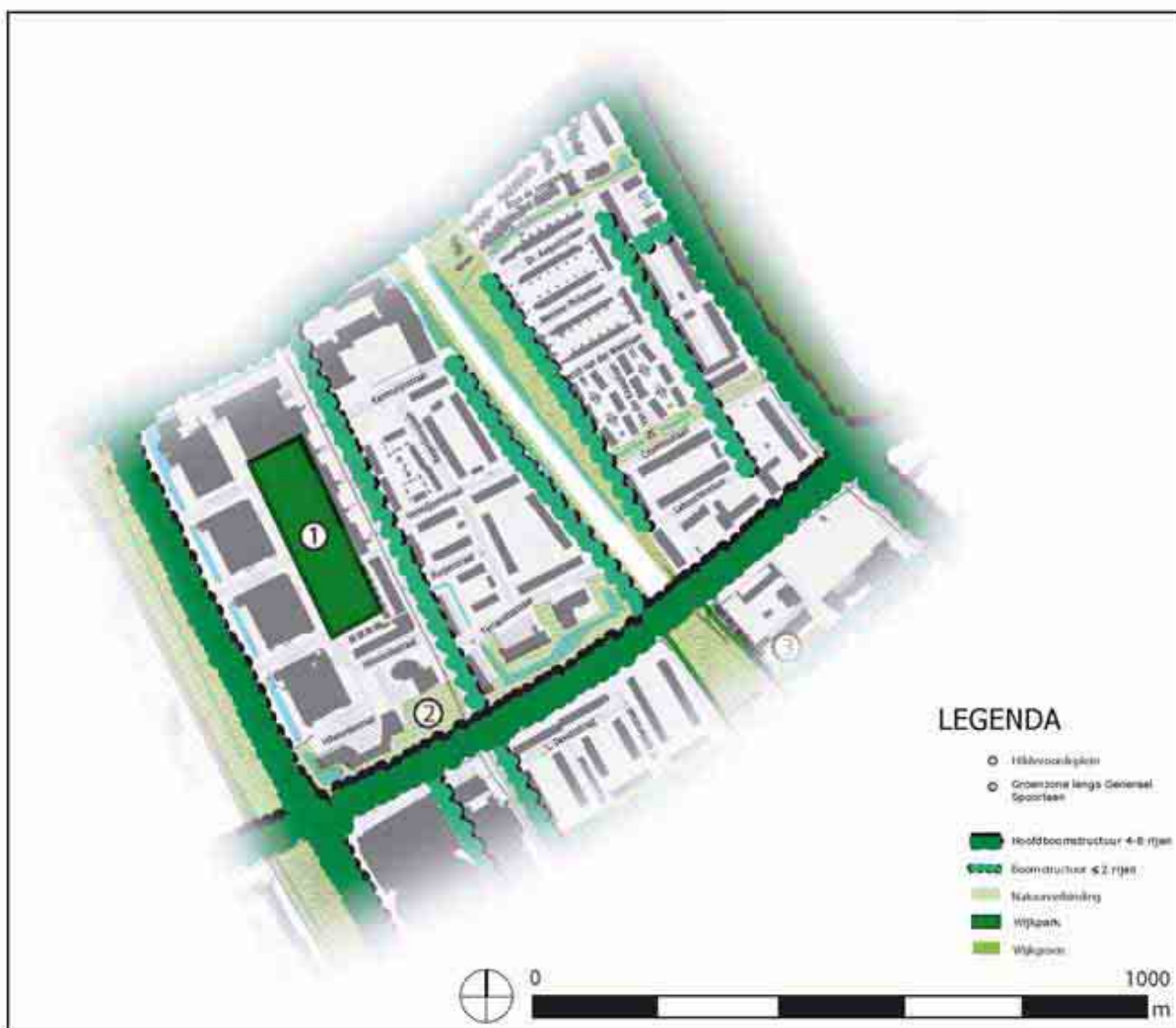
Na ↑
Voor →

DEELGEBIED F

Kleurenbuurt

Huis te Lande

Sfeer en gebruik

Deelgebied F is een gebied met een mix van hoog-, midden- en laagbouw. Na de oorlog is er gestart met de bouw van de woningen. Het deelgebied wordt doorsneden door de spoorlijn en grenst aan twee zijden aan het grootschalig groen van de landgoederenzone. De woonsfeer 'tuinstad' is daarom van toepassing. In de Kleurenbuurt ligt het Hilvoordeplein dat gedeeltelijk als wijkpark fungeert. Rond het deelgebied liggen de (markante)

bomenlanen Generaal Spoorlaan, Huis te Landelaan, Prinses Beatrixlaan en Van Vredenburgweg. De sfeer in het deelgebied wordt mede bepaald door de kleine, groen elementen en de groenstrook langs de Generaal Spoorlaan. Er is relatief veel oppervlaktewater met hier en daar brede oevers.

Sterke punten	Zwakke punten
<ul style="list-style-type: none"> • Er is een goed evenwicht aanwezig tussen de hoeveelheid bebouwing en groen (bomen en bermen). 	<ul style="list-style-type: none"> • Het Hilvoordeplein zou een functie als wijkpark voor het deelgebied moeten vervullen, maar het functioneert niet optimaal.
<ul style="list-style-type: none"> • Twee zijden van het deelgebied sluiten aan op de landgoederenzone. 	<ul style="list-style-type: none"> • De Prinses Beatrixlaan maakt onderdeel uit van de hoofd boomstructuur en is een markante bomenlaan. De bomenrijen voldoen echter niet aan de criteria van (meer dan) vier doorlopende rijen van 1^e grootte.
<ul style="list-style-type: none"> • Langs de Huis te Landelaan, Van Vredenburgweg en Generaal Spoorlaan tussen de Steenvoordelaan en de Huis te Landelaan is een stevige boomstructuur aanwezig. 	<ul style="list-style-type: none"> • Langs de Generaal Spoorlaan tussen de Prinses Beatrixlaan en de Steenvoordelaan is de boomstructuur onderbroken.
<ul style="list-style-type: none"> • Er is relatief veel oppervlaktewater aanwezig met brede oevers. 	<ul style="list-style-type: none"> • De oevers langs de watergangen hebben geen natuur functie.

Streefbeeld

De bomenrijen langs de Generaal Spoorlaan (markante bomenlaan), Van Vredenburgweg, Prinses Beatrixlaan (markante bomenlaan) en Huis te Landelaan maken deel uit van de hoofd boomstructuur. Markante bomenlanen bestaan uit minimaal 4 doorlopende bomenrijen van de 1^e grootte. Andere boomlanen die de structuur van het deelgebied bepalen zijn de Steenvoordelaan, Hoogkamerlaan, Monseigneur P.J. Willekenslaan en Doctor Augustijnlaan. Langs deze straten staan doorlopende bomenrijen van de 1^e grootte. Langs

de overige straten staan bomen van de 2^e grootte. Er wordt naar gestreefd het Hilvoordeplein tot een echt wijkpark te ontwikkelen, met mogelijkheden voor spelen, ontspanning, wandelen en fietsen en met een grote natuur- en recreatieve waarde. Ook wordt gestreefd naar een aantrekkelijke route voor wandelaars en fietsers langs de spoorlijn, waardoor een route ontstaat die de landgoederenzone en de stadsparkzone met elkaar verbindt. De recreatieve en natuur functie van de groenstrook langs de Generaal Spoorlaan wordt ontwikkeld.

Kansen en aandachtspunten

Bomen:

- om de bomenstructuur te versterken, moeten de bomenrijen langs de Generaal Spoorlaan (eik, markante bomenlaan), Prinses Beatrixlaan (esdoorn en iep, markante bomenlaan) en Van Vredenburgweg (linde) worden aangevuld. De bomen langs de Huis te Landelaan (linde) blijven behouden.

Natuur:

- door natuurvriendelijke inrichting van bestaande oevers wordt de natuurwaarde van de watergangen verhoogd;
- door de ligging nabij de landgoederenzone zijn er kansen om natuur de wijk in te brengen. Dit wordt gedaan door de zones langs de spoorlijn en de Generaal Spoorlaan te ontwikkelen als natuurzones. Door de randen van de spoorlijn natuurvriendelijk te beheren, ontstaan bijvoorbeeld goede schuil- en verplaatsingsmogelijkheden voor fauna.

Recreatie:

- door het verbeteren van de toegangen en eventueel voorzieningen toe te voegen wordt het Hilvoordeplein verder tot wijkpark ontwikkeld;
- de groenzone aan de oostzijde, tussen het spoortracé en Monseigneur P.J. Willekenslaan, wordt als onderdeel van de recreatieve verbinding (wandelen/fietsen) tussen de landgoederenzone en de stadsparkzone vergroot en verbeterd.

F1: Voor en Na: Voorjaarsaccent bermen Huis te Landelaan

Voor
Na

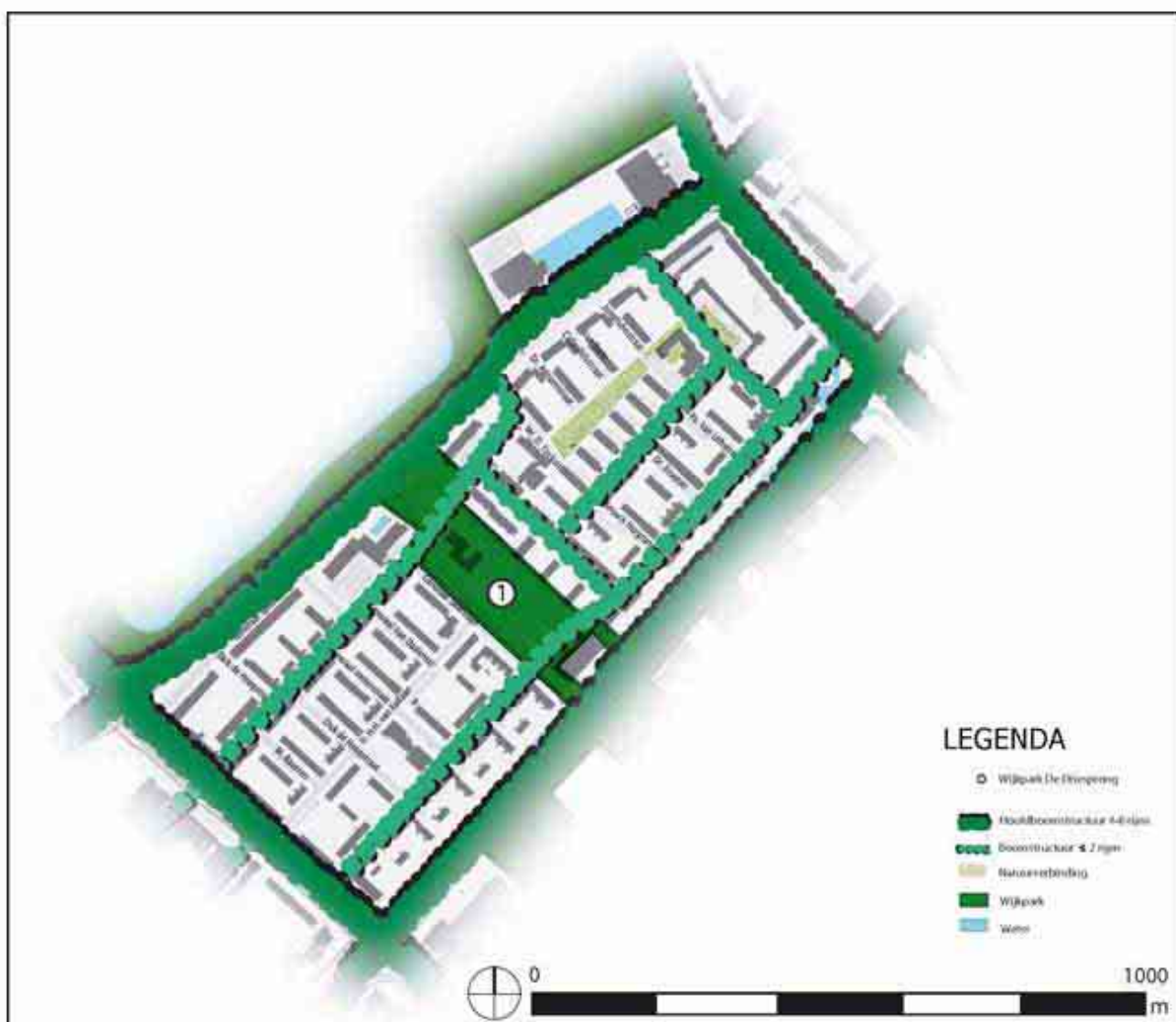
F2: Voor en Na: Verbetering langzaamverkeersroute langs spoorlijn

Voor
Na

DEELGEBIED G

Te Werve west

Sfeer en gebruik

Te Werve west bestaat grotendeels uit middenbouw gebouwd in de jaren 60 en 70 en grenst aan de landgoederenzone. De bijbehorende woonsfeer is 'tuinstedelijk wonen'. Het is een rustige en groene naoorlogse wijk nabij het oude centrum van Rijswijk met een centraal gelegen park "de D riesprong" en veel binnentuinen. Het deelgebied wordt omringd door grote ontsluitingswegen met (markante) bomenlanen (Generaal Spoorlaan, Burgemeester Eisenlaan, Huis te Landelaan en Sir Winston Churchillaan).

Sterke punten	Zwakke punten
<ul style="list-style-type: none"> Langs de Generaal Spoorlaan en Burgemeester Elsenlaan is een stevige boomstructuur aanwezig. Deze lanen vallen onder markante bomenlanen, met minimaal 4 doorlopende bomenrijen van 1^e grootte. Langs de Huis te Landelaan is de boomstructuur ook stevig. 	<ul style="list-style-type: none"> Langs de Sir Winston Churchillaan zijn de bomenrijen plaatselijk onderbroken.
<ul style="list-style-type: none"> Er is veel woonomgevingsgroen met gebruiksmogelijkheden aanwezig. 	<ul style="list-style-type: none"> Er is geen optimale doorgaande recreatieve en natuurverbinding via groengebied de Driesprong vanaf de Plaspoelpolder naar de landgoederenzone.
<ul style="list-style-type: none"> De aanwezigheid van het wijkpark (de Driesprong) heeft recreatieve en natuur waarden (onder andere door de aanwezigheid van natuurlijke oevers). 	<ul style="list-style-type: none"> De Generaal Spoorlaan en Sir Winston Churchillaan vormen een barrière voor onder andere kleine zoogdieren die gebruik maken van de dwarsverbindingen die uitkomen op deze wegen.
	<ul style="list-style-type: none"> De beschikbare openbare ruimte langs de Burgemeester Elsenlaan is zeer beperkt om een natuurverbinding aan te leggen.

Streefbeeld

Rond dit deelgebied zijn bomenlanen aanwezig die deel uitmaken van de hoofd boomstructuur. Dit zijn de Huis te Landelaan, Generaal Spoorlaan, Burgemeester Elsenlaan en Sir Winston Churchillaan. De bomenlanen langs de laatste drie straten zijn markante bomenlanen. Hier wordt gestreefd naar minimaal 4 doorlopende bomenrijen van de 1^e grootte. Andere belangrijke boomlanen in dit deelgebied zijn de Doctor Colijnlaan, Karel Doormanlaan, Generaal Swartlaan, Van Vollenhovenlaan, Idenburglaan en Generaal Berenschotlaan. Langs deze lanen wordt gestreefd

naar bomen van de 1^e grootte. Langs overige straten in dit deelgebied wordt gestreefd naar bomen van de 2^e grootte. Er wordt naar gestreefd om wijkpark 'de Driesprong' en omgeving tot een stevig onderdeel te ontwikkelen van de natuur en recreatieve verbinding tussen de stadsparkzone en de landgoederenzone. Daarvoor wordt gestreefd naar een groenzone van 200 meter breed, die waar het niet anders kan plaatselijk versmalt tot minimaal 50 meter breed. Ter versterking van het natuurnetwerk wordt gestreefd naar een secundaire verbinding voor de natuur langs de Burgemeester Elsenlaan.

Kansen en aandachtspunten

Bomen:

- door aanvulling van bomenrijen langs de Sir Winston Churchillaan (esdoorn, markante bomenlaan) wordt de boomstructuur versterkt. De bomenlanen langs de Huis te Landelaan (linde), Generaal Spoorlaan (eik, markante bomenlaan) en Burgemeester Eisenlaan (eik, markante bomenlaan) zullen waar nodig worden aangevuld.

Natuur:

- door (her)inrichting van de omgeving van het wijkpark met bosjes, ruigte, bloemrijk gras en extra natuurvriendelijke oevers wordt de doorgaande natuurverbinding (droog/nat) tussen de landgoederenzone en de stadsparkzone via 'de Driesprong' versterkt;
- de secundaire verbinding voor natuur langs de Burgemeester Eisenlaan wordt zo goed mogelijk gerealiseerd;
- de Generaal Spoorlaan en Sir Winston Churchillaan vormen een barrière in de verbinding voor fauna. Door faunavoorzieningen aan te brengen, worden deze barrières opgelost. Voor de exacte locaties en maatregelen is een nadere uitwerking noodzakelijk.

Recreatie:

- bij herstructurering van de wijk wordt het park 'de Driesprong' uitgebouwd tot een park voor meerdere leeftijdsgroepen;
- bij herstructurering wordt een groene recreatieve verbinding (vanaf Plaspoelpolder via 'de Driesprong' naar de landgoederenzone ter hoogte van Te Werve) met fiets- en wandelpaden gerealiseerd.

G1: Voor en Na: Voorjaarsaccent bermen Generaal Spoorlaan

G2: Referentie: Driesprong met meer mogelijkheden voor natuur en recreatie

DEELGEBIED H

Rembrandtkwartier
Oud-Rijswijk
Welgelegen

Bomenbuurt
Havenkwartier

Sfeer en gebruik

Het deelgebied bestaat uit de wijken Oud-Rijswijk, Welgelegen, Rembrandtkwartier, Bomenbuurt en Havenkwartier. De bebouwing in Oud-Rijswijk bestaat uit een mix van allerlei typen woningen en voorzieningen. In het historische centrum staan vooroorlogse woningen en herenhuisen en zijn winkels en andere voorzieningen aanwezig. De opbouw en uitstraling van dit deelgebied wordt bepaald door de kleinschaligheid, het type

bebouwing en het oude centrum. In de buurten Welgelegen, Rembrandtkwartier, Bomenbuurt en het Havenkwartier is een sterke woonfunctie aanwezig. De woonsfeer 'stadswonen mix' is van toepassing door de aanwezigheid van vooral vooroorlogse boven- en benedenwoningen, afgewisseld met enkele naoorlogse invullingen. Het deelgebied wordt aan de oostzijde begrenst door de Vliet.

De straatbomen bestaan voornamelijk uit linden die een contrast vormen met de smalle straten. Op een aantal plaatsen is de ruimte zo beperkt, dat de linden gekandelaberd zijn. Het beeld van gekandelaberde linden typeert de wijk Oud-Rijswijk. Aan de lantaarnpalen in het oude centrum hangen bloembakken met fleurige bloemen en bij de entrees zijn geraniumtorens aanwezig. Het openbaar groen ziet er verzorgd uit.

Het deelgebied ligt naast de landgoederenzone. In het deelgebied functioneren de begraafplaatsen (Bonifatius met aangrenzende groenstrook en Oud-Rijswijk), het Huis te Hoornpark en Park Hofrust als wijkparkjes. De structuur van de wijken wordt met name bepaald door de goede hiërarchie van bomenlanen (waarvan een aantal brede) en binnentuinen. Alleen langs de Frans Halskade en Rembrandtkade liggen watergangen.

Sterke punten	Zwakke punten
<ul style="list-style-type: none"> De linden in centrum Oud-Rijswijk zijn karakteristiek voor dit deelgebied. 	<ul style="list-style-type: none"> Door gebrek aan ruimte is de standplaats van een deel van de linden niet optimaal.
<ul style="list-style-type: none"> Er zijn een groot aantal monumentale bomen aanwezig. 	<ul style="list-style-type: none"> De monumentale bomen hebben geen officiële beschermingsstatus.
<ul style="list-style-type: none"> De kleurenrijkdom en het verzorgde uiterlijk van het sierplantsoen (onder andere rondom de kerk) zorgen voor een hoge belevingswaarde in het oude centrum. 	<ul style="list-style-type: none"> Langs de Van Vredenburgweg is de hoofd boomstructuur gedeeltelijk onderbroken en de bomenrijen van de Lindelaan en Sir Winston Churchillaan zijn onderbroken.
<ul style="list-style-type: none"> Langs de Rembrandtkade en de Burgemeester Elsenlaan is de hoofd boomstructuur sterk. 	<ul style="list-style-type: none"> Langs de Broekslootkade is weinig groene openbare ruimte aanwezig.
<ul style="list-style-type: none"> Het deelgebied ligt in de nabijheid van de landgoederenzone. 	

Streefbeeld

Er wordt binnen de beperkte ruimte gestreefd naar goed beleefbaar groen. Daarvoor wordt het groen in het deelgebied afgestemd op de karakteristieke kleinschaligheid en de historische context. In de eerste plaats door het accent te leggen op kleurrijk en verzorgd openbaar groen. Daarnaast staan op bijzondere plaatsen zoals pleinen bijzondere bomen.

De wegen in de hoofd boomstructuur zullen worden gekenmerkt door de aanwezigheid van aaneengesloten bomenrijen met bomen van de 1^e grootte (Burgemeester Elsenlaan, Van Vredenburgweg, Rembrandtkade, Lindelaan, Sir Winston Churchillaan, Haagweg en langs de Vliet). De Burgemeester Elsenlaan heeft het karakter van een markante bomenlaan, met minimaal 4 rijen bomen van de 1^e grootte. Langs de oostzijde van de Vliet zal een rij iepen aanwezig zijn. Langs

de Herenstraat, Kerklaan, Frans Halskade, Jozef Israëlslaan, Steenlaan, Laan Hofrust - Schoolstraat blijven belangrijke boomlanen aanwezig, met boomsoorten van de 2^e grootte. Langs de Broekslootkade (grotendeels Haags grondgebied) wordt gestreefd naar een groene natuurverbindingzone naar de landgoederenzone. Bij Park Hofrust, Huis ten Hoornpark en de begraafplaatsen Bonifatius met aangrenzende groenstrook en Oud-Rijswijk, wordt een functie als wijkpark, met het accent op wandelen en rust op de begraafplaatsen, nagestreefd. In de wijkparken wordt gestreefd naar veel bomen.

Burgerparticipatie zal een rol spelen bij de inrichting en het onderhoud van het groen in de directe omgeving van de huizen.

Kansen en aandachtspunten

Bomen:

- door bomen van de juiste grootte toe te passen wordt de noodzaak om bomen te kandelabereren voorkomen;
- op bijzondere plaatsen zoals pleinen worden bijzondere bomen toegepast;
- door een deel van de bomen aan te merken als monumentale bomen en zorg te besteden aan het behoud van deze bomen worden deze beschermd;
- landschapsstijl en bomen van de 1^e grootte zorgen bij Park Hofrust, Huis te Hoornpark en de begraafplaatsen Bonifatius en Oud-Rijswijk voor een parkachtige sfeer;
- de verbindende functie van het groen wordt versterkt door de bomenlanen langs de Van Vredenburgweg (linde), Lindelaan (linde) en Sir Winston Churchillaan (plataan) aaneengesloten te maken en de bomenrijen langs de Rembrandtkade (esdoorn) en Burgemeester Elsenlaan (linde en eik, markante bomenlaan) te behouden. Langs de Haagweg worden bomenrijen aangeplant (haagbeuk, twee rijen);
- door een rij iepen op een grote onderlinge afstand langs de oostzijde van de Vliet te planten, ontstaat een beeldbepalende bomenrij en een versterking van de Vliet als lijn in het landschap.

Natuur:

- door het toepassen van stinzenplanten en beplanting met sierwaarde bij bijvoorbeeld het Huis te Hoornpark ontstaan leefgebieden voor insecten als bijen en vlinders.

Recreatie

- de beleving van het groen in dit deelgebied wordt versterkt door het groen in harmonie te brengen met de karakteristieke kleinschaligheid, passend bij de bouwstijl en het oude centrum. Bloembakken zorgen voor extra kleuraccenten. Een verzorgd uiterlijk van het groen is belangrijk in dit deelgebied en daar zal het onderhoudsniveau op afgestemd moeten zijn;
- met burgerparticipatie kan de belevingswaarde van het groen worden verhoogd;
- bij oude buitenplaatsen wordt de belevingswaarde vergroot door het toepassen van beplanting met sierwaarde;
- door versterking van de groenzone aan de westelijke zijde van de Vliet wordt de recreatieve waarde verhoogd.

H1: Voor en Na: Mogelijkheden burgerparticipatie Paulus Potterlaan

Na Voor

DEELGEBIED I

Cromvliet

Leeuwendaal

Sfeer en gebruik

De wijken Cromvliet en Leeuwendaal bestaan uit laagbouw en de bijbehorende woonsferen zijn respectievelijk 'stadswonen mix' en 'stedelijk wonen duur'. De huizen in de vooroorlogse wijk Cromvliet staan dicht opeen. In Leeuwendaal zijn vooral veel vooroorlogse herenhuizen aanwezig met eigen grond. De opbouw en uitstraling van dit deelgebied wordt bepaald door de bouwstijl, de tuinen, brinkachtige pleintjes en bomenlanen. In Cromvliet is een wijkpark aanwezig. In het deelgebied is, met uitzondering van de Broekslootkade, weinig oppervlaktewater aanwezig.

Sterke punten	Zwakke punten
<ul style="list-style-type: none"> In het wijkpark Cromvliet zijn bomen een belangrijke structuurdrager. 	<ul style="list-style-type: none"> Langs de Haagweg staan op beperkte schaal bomen.
<ul style="list-style-type: none"> Er zijn bomen(lanen) met een 'eigen sfeer' aanwezig in het deelgebied. 	<ul style="list-style-type: none"> In Leeuwendaal ontbreekt een wijkpark.
	<ul style="list-style-type: none"> Langs de Broekslootkade is weinig openbare ruimte aanwezig om een natuurverbinding te kunnen realiseren.
	<ul style="list-style-type: none"> De Haagweg vormt een barrière voor onder andere kleine zoogdieren die gebruik maken van de dwarsverbinding (Broekslootkade) die uitkomt op deze weg.

Streefbeeld

Er wordt binnen de beperkte ruimte gestreefd naar goed beleefbaar groen. Daarvoor wordt het groen in het deelgebied afgestemd op de karakteristieke kleinschaligheid en de historische context. De Haagweg, Geestbrugweg en wijkpark Cromvliet maken deel uit van de hoofd boomstructuur en hier zullen bomen van de 1^e grootte worden toegepast. Andere belangrijke doorlopende bomenlanen in het deelgebied zijn de Caan van Necklaan, Da Costalaan, Penninglaan (voormalige oprijlaan van Cromvliet), Koninginnelaan, Leeuwendaallaan en Oranjelaan. Langs deze wegen zullen bomen van de 2^e grootte worden toegepast. De andere

belangrijke bomenlanen van dit deelgebied staan op de kaart. Er wordt gestreefd naar bijzondere boomsoorten op pleintjes en verhoging van de sierwaarde in het deelgebied. In het wijkpark Cromvliet wordt beplanting met sierwaarde toegevoegd. Langs de Broekslootkade (deels Haags grondgebied) wordt gestreefd naar een groene natuurverbindingszone naar de landgoederenzone. Als streefbeeld voor het aanwezige water geldt 'praktisch water'. Burgerparticipatie zal een rol spelen bij de inrichting en het onderhoud van het groen in de directe omgeving van de huizen.

Kansen en aandachtspunten

Bomen:

- bij aanvulling van de bomen langs de Broekslootkade zullen bomen in rijen (els, linde) worden toegepast, maar kunnen ook solitaire (treurwilg, els, es) worden aangebracht;
- door bij herstructurering of herinrichting van de Haagweg haagbeuk aan te planten (2 rijen), worden het wegprofiel en de verbindende functie met Broekpolder en Hoornwijck ondersteund/versterkt;
- de ruimtelijke relatie met Voorburg wordt versterkt door de bomenrijen langs de Geestbrugweg (es of iep) door te trekken;
- op bijzondere plaatsen worden bijzondere bomen toegepast pleinen en pleintjes.

Natuur:

- door (her)inrichting van de Broekslootkade met bloemrijk gras en plas-dras oevers wordt de doorgaande natuur verbinding (droog/nat) tussen de landgoederenzone en de Vliet versterkt;
- de Haagweg vormt een barrière in de verbinding voor fauna langs de Broekslootkade. Door het aanbrengen van een faunavoorziening, wordt deze barrière weggenomen. De exacte locatie en maatregelen moeten worden uitgewerkt.

Recreatie:

- de recreatieve functie van de Cromvlietkade wordt langs het water verder uitgebouwd, bijvoorbeeld door de ontwikkeling naar een parkachtige sfeer in de landschapsstijl met bomen van de 1e grootte;
- in Leeuwendaal ontbreekt een wijkpark. Door de Nassaukade als recreatief element uit te bouwen, wordt dit gemis gecompenseerd;
- door bij herontwikkeling ruimte te claimen voor groen, wordt de groenstructuur in dit deelgebied versterkt;
- in het deelgebied wordt de belevingswaarde vergroot door het toepassen van beplanting met sierwaarde en de aanplant van fruit bij de herstelde slangenmuur in Cromvliet;
- met burgerparticipatie kan de belevingswaarde van het groen worden verhoogd.

I1: Voor en Na: Slangenmuur in Park Cromvliet weer beplant met fruit

Voor
Na

I2: Voor en Na: Boomstructuur bij herprofilering Haagweg

Voor
Na

DEELGEBIED K

Broekpolder

Hoornwijck

Sfeer en gebruik

Broekpolder en Hoornwijck bestaan voor een groot deel uit bedrijfsgebouwen (laag- en middenbouw). De oorspronkelijke karakteristiek van dit deelgebied was die van buitenplaatsen (landgoederenzone langs de Vliet) en boerderijen, gebouwd in de 19^e eeuw. Hoewel deze nog herkenbaar zijn in de omgeving, voeren momenteel bedrijven en kantoren de boventoon. Door de combinatie van kantoren met woningen en buitenplaatsen is de woonsfeer landelijk-stedelijk wonen van toepassing. In het

bedrijventerrein Broekpolder is een groenzone bij de tramlijn aanwezig met bomen, water en een wandelpad, dat geschikt is als pauzegroen voor bedrijven. De buitenplaats Vredenoord-Hoornbrug is onderdeel van de PEHS en heeft de status van natuurgebied. Het deelgebied ligt gescheiden van de rest van de bebouwde kom van Rijswijk door de snelweg A4 en de Vliet. In het deelgebied is weinig oppervlaktewater aanwezig.

Sterke punten	Zwakke punten
<ul style="list-style-type: none"> Een aantal karakteristieke buitenplaatsen zijn nog aanwezig. 	<ul style="list-style-type: none"> Door de aanwezigheid van kantoren, zijn locaties noodzakelijk die een functie als pauzegroen vervullen. De huidige locaties zijn niet toereikend.
<ul style="list-style-type: none"> Langs de Laan van Hoornwijck staat een markante, populierenlaan. 	<ul style="list-style-type: none"> De boomstructuur langs de Rotterdamseweg - Laan van Hoornwijck is gedeeltelijk onderbroken.
<ul style="list-style-type: none"> De bedrijventerreinen in Broekpolder en Hoornwijck zijn goed verzorgd. 	<ul style="list-style-type: none"> De ruimtelijke binding met de rest van Rijswijk is zwak door de begrenzing door de snelweg A4 en de Vliet.
	<ul style="list-style-type: none"> Het oorspronkelijke verkavelingspatroon is nauwelijks zichtbaar.

Streefbeeld

Voor het deelgebied wordt gestreefd naar een sterke ruimtelijke relatie met de buitenplaatsen en de Vliet en een versterking van het oorspronkelijke verkavelingspatroon. Er wordt gestreefd naar een doorlopende bomenlaan langs de Vliet en Rotterdamseweg - Laan van Hoornwijck. Deze straten behoren tot de hoofd boomstructuur en hier passen bomen van de 1^e grootte. De lanen in de wijken zijn belangrijke bomenlanen (deze staan op kaart). Er wordt gestreefd naar versterking van het oorspronkelijke verkavelingspatroon,

door doorlopende bomenrijen aan te planten langs het Laantje van Braskamp, Einsteinlaan, Rotterdamseweg en Braillelaan, waar afhankelijk van de ruimte bomen van de 1^e of 2^e grootte worden toegepast. Het oppervlakte groen in het deelgebied kan worden vergroot door aanleg van groene daken op bedrijfsgebouwen. In het gebied zijn locaties die kunnen fungeren als pauzegroen voor de bedrijven, bijvoorbeeld de groenzone bij de trambaan, Zuid-Hoorn en groene daktuinen op bedrijven.

Kansen en aandachtspunten

Bomen:

- door bomenrijen aan te planten en aan te vullen als ondersteuning van het stratenplan, zal het oude verkavelingspatroon weer herkenbaar worden (Laantje van Braskamp, Einsteinlaan, Rotterdamseweg en Braillelaan);
- langs de oostelijke zijde van de Vliet wordt een doorlopende bomenrij van iepen gerealiseerd;
- de aanwezige bomen langs de Rotterdamseweg - Laan van Hoornwijck (populier en es) blijven behouden.

Natuur:

- door groene daken op bedrijfsgebouwen te stimuleren, worden de kansen voor natuur in het deelgebied vergroot.

Recreatie:

- door bomenrijen aan te planten in het patroon van de oorspronkelijke ontginning wordt de recreatieve relatie met de buitenplaatsen en de Vliet versterkt;
- er wordt gezocht naar extra mogelijkheden voor pauzegroen onder andere medegebruik van particuliere eigendom en groene daken.

K1: Voor en Na: Aanvullen boomstructuur: Braillelaan

Voor
Na

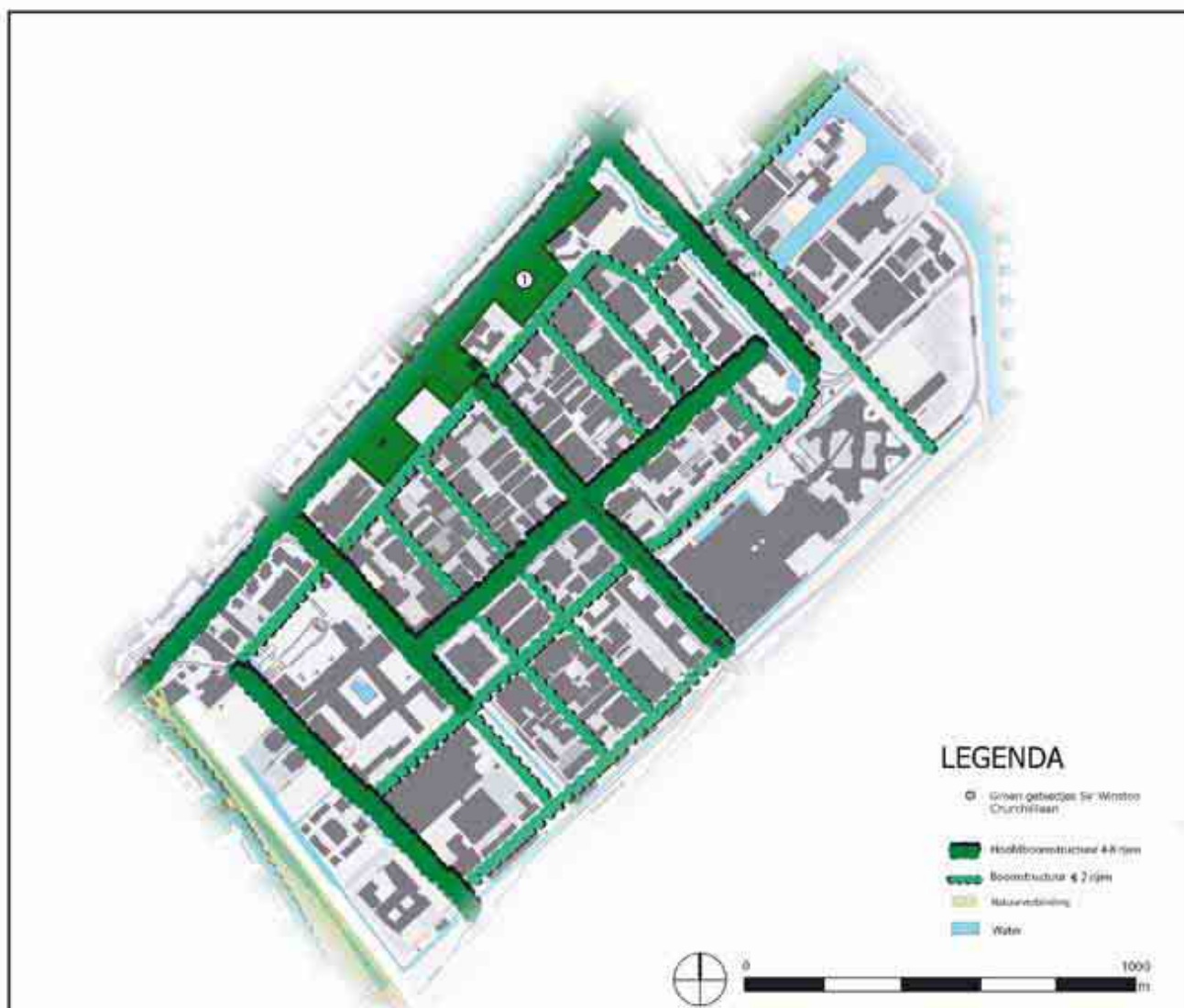
K2: Voor en Na: Boombakken en pauzegroen langs laan van Zuidhoorn

Voor
Na

DEELGEBIED L

Plaspoelpolder

Sfeer en gebruik

In het deelgebied is voornamelijk middenbouw en op enkele plaatsen hoogbouw aanwezig. De karakteristiek van dit deelgebied wordt bepaald door de aanwezigheid van kantoren en bedrijven, met een beperkte ruimte voor wonen nabij de haven. Het bedrijventerrein is voornamelijk functioneel ingericht en het groen vormt de ondersteuning van het verkavelingspatroon. De groene inrichting van

enkele bedrijflocaaties (Shell, EPO) heeft een positieve uitstraling op de directe omgeving. Langs de randen zijn groene stroken aanwezig en centraal op het terrein liggen singels in de vorm van een kruis. Langs de Sir Winston Churchilllaan staan bedrijfsgebouwen, door aanwezige groene gebiedjes, in een parkachtige omgeving.

Sterke punten	Zwakke punten
<ul style="list-style-type: none"> In het deelgebied is een mooie as aanwezig van bomen, water en bermen (Verrijn Stuartlaan - Diepenhorstlaan), dat een functie als pauzegroen voor de bedrijven vervuld. 	<ul style="list-style-type: none"> Het groen op het bedrijventerrein is minimaal aanwezig, waardoor de samenhang in het groen ontbreekt.
<ul style="list-style-type: none"> Tussen de Sir Winston Churchillaan en Treubstraat is een cluster van groene gebiedjes aanwezig, die een functie vervullen als pauzegroen. 	<ul style="list-style-type: none"> Het deelgebied heeft een stenig karakter en er is weinig groen en bomen aanwezig.
<ul style="list-style-type: none"> Vanaf het bedrijventerrein is de stadsparkzone toegankelijk via de tunnel onder de afrit van de snelweg A4 en het viaduct van de Lange Kleiweg. 	<ul style="list-style-type: none"> Een gedeelte van de Burgemeester Elsenlaan en Sir Winston Churchillaan is aangewezen als verbinding voor natuur. De inrichting en het beheer komen niet overeen met de gewenste situatie voor de doelsoorten.
<ul style="list-style-type: none"> De bedrijfslocatie van Shell en EPO hebben een groene inrichting 	<ul style="list-style-type: none"> De hoofd boomstructuur langs de Diepenhorstlaan en Verrijn Stuartlaan is deels onderbroken.
	<ul style="list-style-type: none"> De Sir Winston Churchillaan en Burgemeester Elsenlaan maken onderdeel uit van de hoofd boomstructuur en zijn markante bomenlanen. De bomenrijen voldoen echter niet aan de criteria van (meer dan) vier doorlopende rijen van 1° grootte.
	<ul style="list-style-type: none"> De Sir Winston Churchillaan, Verrijn Stuartlaan en Veraartlaan vormen een barrière voor onder andere kleine zoogdieren die gebruik maken van de dwarsverbinding die uitkomen op deze wegen.
	<ul style="list-style-type: none"> De recreatieve verbinding langs de Diepenhorstlaan is niet optimaal aanwezig.
	<ul style="list-style-type: none"> De beleving van het water laat veel te wensen over, terwijl de aanwezigheid van water heel goed bijdraagt aan een prettiger werkomgeving.

Streefbeeld

In de toekomst zal ruimte voor wonen worden ontwikkeld langs de Sir Winston Churchillaan. De bijbehorende woonsfeer is 'werken en wonen'. In het streefbeeld behoren de Sir Winston Churchillaan, Burgemeester Elsenlaan, Verrijn Stuartlaan, Diepenhorstlaan, Volmerlaan en Lange Kleiweg tot de hoofd boomstructuur, waarvan de eerste twee markante bomenlanen zijn (minimaal 4 doorlopende bomenrijen). Daarnaast zijn de Visseringlaan, Veraartlaan en Polakweg belangrijke bomenlanen. De andere belangrijke bomenlanen van dit deelgebied staan op de kaart. De hoofd boomstructuur bestaat uit doorlopende bomenrijen van de 1° grootte. Langs overige straten in het deelgebied zullen bomen aanwezig zijn van de 2° grootte.

Een droge en natte natuurverbinding tussen de landgoederenzone en stadsparkzone loopt door

dit deelgebied via het Jaagpad - Limpergstraat - Burgemeester Elsenlaan- Sir Winston Churchillaan en Talud A4, Volmerlaan - Verrijn Stuartlaan - Diepenhorstlaan. De groene verbinding langs de Diepenhorstlaan wordt ook ontwikkeld tot recreatieve verbinding tussen stadsparkzone en landgoederenzone. Bij revitalisering van het bedrijventerrein moet de groene inrichting een belangrijke plaats krijgen (al in een vroeg stadium van ontwerpprocessen), zodat de balans tussen groen en rood in de Plaspoelpolder verbetert. Het groen kan worden vergroot door toepassing van groene daken, de aanleg en opwaarderen van parkjes en pauzegroen. Bij herontwikkeling van de Plaspoelpolder mag het groen buiten de hoofdstructuur anders worden ingericht als dit zal leiden tot een groene kwaliteitsverbetering voor het gebied.

Kansen en aandachtspunten

Bomen:

- er wordt een doorlopende boomstructuur ontwikkeld langs de Sir Winston Churchilllaan (esdoorn/plataan, markante bomenlaan), Diepenhorstlaan (es), Verrijn Stuartlaan (esdoorn), Burgemeester Elsenlaan (linde, markante bomenlaan), Lange Kleiweg (es), door aanplant en aanvulling van bomenrijen.

Natuur:

- door de inrichting en het beheer van de natuurverbindingen af te stemmen op de eisen die de doelsoorten stellen, ontstaan goed functionerende verbindingen (Burgemeester Elsenlaan en Diepenhorstlaan - Verrijn Stuartlaan - Volmerlaan). De inrichting zal bestaan uit bosjes, ruigte, bloemrijk gras en natuurvriendelijke of plas-dras oevers;
- de extra waterberging die bij herontwikkeling vaak aan de orde is, is een kans om natuur- (en belevings-)waarde te vergroten door realisatie van natuurvriendelijke oevers. Bij bestaande watergangen worden (een deel van) de oevers omgevormd naar natuurvriendelijke oevers;
- de Sir Winston Churchilllaan, Verrijn Stuartlaan en Veraartlaan vormen een barrière voor fauna. Door de aanleg van faunavoorzieningen kunnen deze barrières weggenomen worden, zodat een goed functionerende verbinding ontstaat tussen de landgoederenzone, via Te Werve West en Plaspoelpolder naar de stadsparkzone. De exacte locaties en maatregelen moeten worden ingevuld.

Recreatie:

- herontwikkeling van het bedrijventerrein biedt een goede kans om bedrijfsparticipatie voor het groen op het bedrijventerrein op te zetten;
- op het bedrijventerrein wordt de hoeveelheid groen aanzienlijk verhoogd door realisatie van groene daken;
- mogelijkheden om de hoeveelheid pauzegroen te vergroten onderzoeken;
- de recreatieve waarde wordt verhoogd door het toepassen van beplanting met sierwaarde bij de entrees van de Plaspoelpolder;
- opwaarderen van de recreatieve en natuurwaarden van de verbinding tussen het Elsenburgerbos en Te Werve West via de Diepenhorstlaan.

L1: Voor en Na: Singel aan de Diepenhorst met natuurlijke oevers en extra sierwaarde

L2: Voor en Na: Mogelijkheden groene daken en groene gevels Lange Kleiweg

DEELGEBIED M

Muziekbuur

Sfeer en gebruik

De Muziekbuur wordt gekenmerkt door een mix van bebouwingstypen, gebouwd in de jaren 60 en 70. De muziekbuur wordt omsloten door de Prinses Beatrixlaan, Sir Winston Churchillaan, de spoorlijn en de stadsparkzone. Er is een brede singel in het hart van de wijk aanwezig en tussen de gebouwen liggen verschillende (semi-openbare) binnenhoven. Het deelgebied grenst aan grootschalig groen van de stadsparkzone, waardoor de woonsfeer 'tuinstad' van toepassing is. Vanuit de Muziekbuur is de stadsparkzone direct bereikbaar.

Sterke punten	Zwakke punten
<ul style="list-style-type: none"> Het groen in het deelgebied bestaat uit een mozaiek van (semi-openbare) binnenhoven en de brede verbindende singels langs de Admiraal Helfrichsingel en Pauksingel. 	<ul style="list-style-type: none"> De Prinses Beatrixlaan maakt onderdeel uit van de hoofd boomstructuur en is een markante bomenlaan. De bomenrijen voldoen echter niet aan de criteria van (meer dan) vier doorlopende rijen van 1^e grootte.
<ul style="list-style-type: none"> In het Wilhelminapark (stadsparkzone) direct ten zuiden van het deelgebied ligt een waterspeelplaats. 	<ul style="list-style-type: none"> De bomenrijen langs de Prinses Beatrixlaan bestaan uit populieren. Dit is geen duurzame soort.
	<ul style="list-style-type: none"> De inrichting en het beheer van de secundaire verbinding voor natuur (Admiraal Helfrichsingel en Klaroenstraat) komen niet overeen met de eisen die de doelsoorten stellen.
	<ul style="list-style-type: none"> De Prinses Beatrixlaan vormt een barrière voor kleine zoogdieren die gebruik maken van de secundaire verbinding die dwars op deze weg uitkomt.
	<ul style="list-style-type: none"> De singels hebben een beperkte recreatieve waarde.

Streefbeeld

De bomenlanen langs de Sir Winston Churchillaan en Prinses Beatrixlaan behoren tot de hoofdstructuur (beide markante bomenlanen met minimaal 4 doorlopende rijen met bomen van de 1^e grootte) en zijn de Bazuinlaan, Clavecimbellaan, Tubasingel, Tamboerijnlaan en de Harpsingel belangrijke bomenlanen in het deelgebied (met zo mogelijk doorlopende bomenrijen van de 1^e grootte). De andere belangrijke bomenlanen van dit deelgebied staan op de kaart. Voor de groenzone tussen spoor en Klaroenstraat en de Admiraal Helfrichsingel wordt gestreefd naar een functie als secundaire natuurverbinding voor onder andere kleine

zoogdieren. Voor de groenzone tussen het spoortracé en de Klaroenstraat wordt gestreefd naar een recreatieve verbinding (wandelen/fietsen) tussen landgoederenzone en stadsparkzone (onderdeel hoofd recreatiestructuur). De Pauksingel en Admiraal Helfrichsingel worden opgewaarderd tot wijkpark, waarbij water in de wijk zichtbaarder wordt. 'Praktisch water plus' is het streven voor het (oppervlakte) water in dit deelgebied; plus heeft betrekking op de mogelijkheid om bij herstructurering in de Muziekbuurt een versterking van het aspect beleving van water aan te brengen.

Kansen en aandachtspunten

Bomen:

- de bomenrijen langs de Sir Winston Churchillaan (esdoorn/plataan, markante bomenlaan) en Prinses Beatrixlaan (vervangen van populier door es, markante bomenlaan) zullen worden aangevuld;
- langs de Bazuinlaan, Clavecimbellaan, Tubasingel, Tamboerijnlaan en de Harpsingel worden bomenlanen gerealiseerd met doorlopende bomenrijen van zo mogelijk de 1^e grootte.

Natuur:

- de inrichting en het beheer van de droge natuurverbinding (Prinses Beatrixlaan en langs het spoor) worden afgestemd op de eisen die de doelsoorten stellen;
- de natuurwaarde van de aanwezige oevers wordt verhoogd door deze voor een deel om te vormen naar natuurvriendelijk ingerichte en beheerde oevers;
- door een faunavoorziening aan te leggen, wordt de barrièrewerking van de Prinses Beatrixlaan ter hoogte van de Admiraal Helfrichsingel verminderd. De exacte locatie en maatregelen zullen, indien de barrières in de hoofdverbindingen onoplosbare blijken, nader ingevuld worden.

Recreatie:

- door opwaardering van het recreatief groen rond de Paukensingel en de Admiraal Helfrichsingel zal een wijkpark ontstaan. Door de aanwezige oevers te benutten voor een natuurvriendelijke inrichting en het wateroppervlak te vergroten, wordt de beleving van het water in het deelgebied verhoogd. Door veel zorg aan oeverinrichting te besteden (bijvoorbeeld op toegankelijke plaatsen vissteigers en op ontoegankelijke plaatsen natuurvriendelijke oevers) ontstaat er een accentuering van de waterbeleving in de directe woonomgeving;
- de groenzone tussen het spoortracé en de Klaroenstraat wordt ontwikkeld tot een recreatieve verbinding tussen de stadsparkzone en de landgoederenzone (via het OV-knooppunt).

M1: Voor en Na: Aanvullen boomstructuur Clavecimbellaan

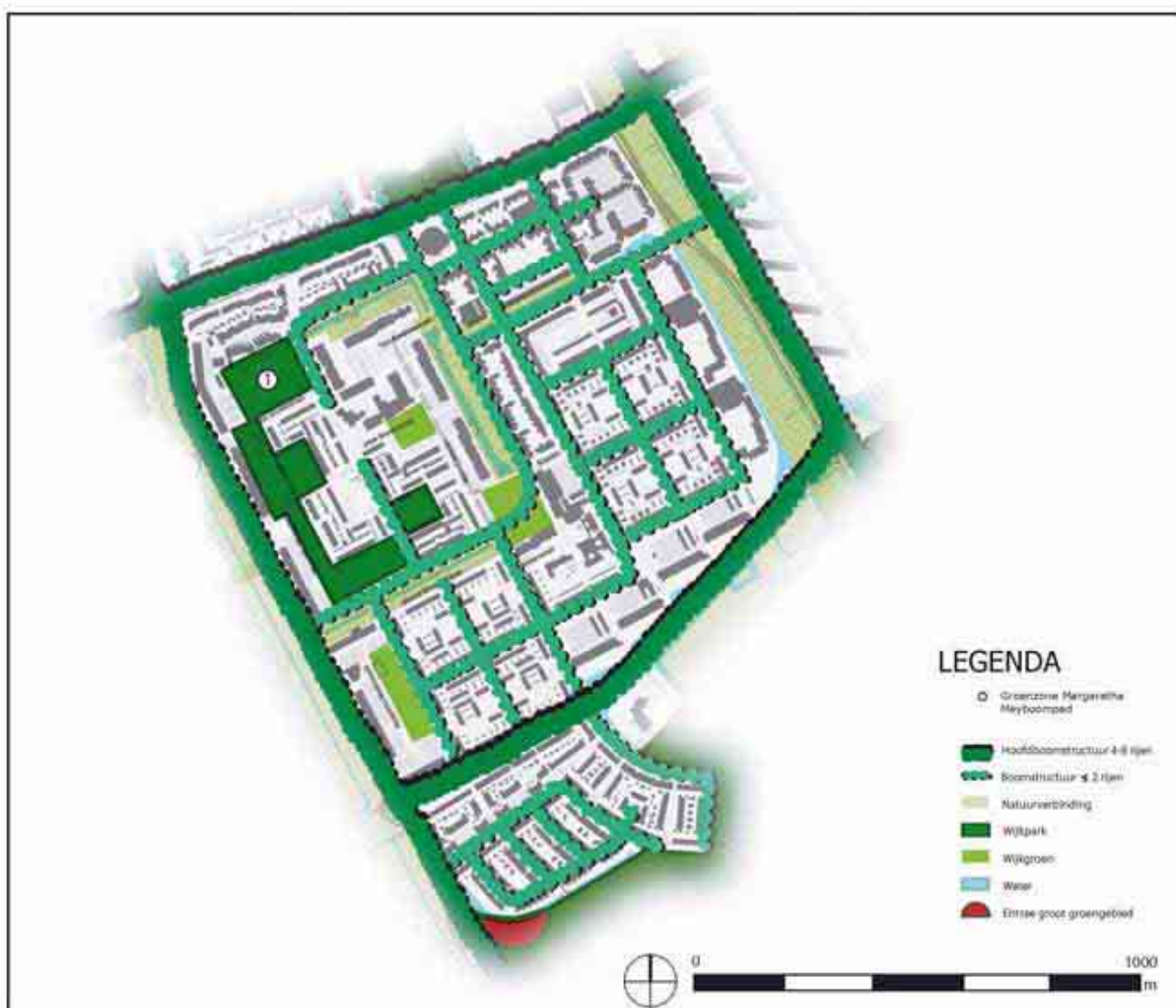
M2: Referentie: Mogelijkheden voor kleine faunavorzieningen

DEELGEBIED N

Stervoorde

Hoekpolder

Sfeer en gebruik

De randen van het deelgebied bestaan grotendeels uit hoogbouw. Centraal in het deelgebied is laagbouw aanwezig, afgewisseld met twee hoogbouwlocaties. De afwisseling tussen verschillende bouwlagen en de ligging nabij grootschalig groen is kenmerkend voor de woonsfeer 'tuinstad'. De woningen dateren van de jaren 60 tot 80. Het deelgebied grenst aan de zuidzijde aan de stadsparkzone. In dit deelgebied is relatief veel oppervlaktewater met hier en daar

brede oevers aanwezig. In het deelgebied is een winkelcentrum aanwezig aan de Van Mooklaan. Een combinatie van grote plantsoenen (Margaretha Meyboompad) en kleinere groenelementen met verschillende groenfuncties slingeren zich tussen de bebouwing door. Tezamen vervullen zij gedeeltelijk de functie van wijkpark.

Sterke punten	Zwakke punten
<ul style="list-style-type: none"> Het groen in het deelgebied bestaat uit een mozaïek van grote plantsoenen en kleine groene elementen, die tezamen gedeeltelijk de functie van wijkpark vervullen. 	<ul style="list-style-type: none"> De Prinses Beatrixlaan en Monseigneur Bekkerslaan maken onderdeel uit van de hoofd boomstructuur en zijn markante bomenlaan. De bomenrijen voldoen echter niet aan de criteria van (meer dan) vier doorlopende rijen van 1^e grootte. Ook in andere bomenrijen van de hoofd boomstructuur zijn plaatselijk onderbrekingen aanwezig.
<ul style="list-style-type: none"> Het deelgebied grenst aan het Hoekpolderpark, dat onderdeel is van de stadsparkzone. 	<ul style="list-style-type: none"> De inrichting en het beheer van de natuurverbindingen (langs de Prinses Beatrixlaan en Van Mooklaan - Brederodelaan) komt niet overeen met de eisen die de doelsoorten stellen.
	<ul style="list-style-type: none"> De bomenrijen langs de Prinses Beatrixlaan bestaan uit populieren. Dit is geen duurzame soort.
	<ul style="list-style-type: none"> De Prinses Beatrixlaan en Sir Winston Churchillaan vormen een barrière voor kleine zoogdieren en amfibieën die gebruik maken van de secundaire verbindingen voor natuur die dwars op deze wegen uitkomen.

Streefbeeld

De hoofd boomstructuur in het deelgebied bestaat uit de Prinses Beatrixlaan, Sir Winston Churchillaan, Monseigneur Bekkerslaan, Doctor Van Mooklaan, Wethouder Brederodelaan, Dominee van den Boschlaan, Hammarskjöldlaan, Hendersonstraat, Dunantlaan, Voûtestraat, Albert Schweitzerlaan, Martin Campsplaan, Bertha von Suttnerstraat, Florence Nightingalestraat, Goedendorpplaan en Meester Beerninkplantsoen. Langs deze straten staan doorlopende bomenrijen met, indien de ruimte dat toelaat, bomen van de 1^e grootte. De andere belangrijke bomenlanen van dit deelgebied staan op de kaart.

De Prinses Beatrixlaan is onderdeel van de hoofd boomstructuur (markante bomenlaan, minimaal 4

doorlopende rijen, waarbij de populieren worden omgevormd naar essen). Daarnaast wordt gestreefd naar een doorlopende verbinding voor recreatie en natuur langs de Beatrixlaan (dit zijn verbindingen tussen de landgoederenzone en de stadsparkzone). In het deelgebied wordt gestreefd naar een secundaire natuurverbinding (natte en droge verbindingzone) via de Van Mooklaan en Wethouder Brederodelaan.

De combinatie van grote plantsoenen (Margaretha Meyboompad) en kleinere groenelementen met verschillende groen functies zullen tezamen de functie van wijkpark gaan vervullen. Daarnaast zal de belevingswaarde van het groen rond het winkelcentrum worden verhoogd.

Kansen en aandachtspunten

Bomen:

- herinrichting van de Prinses Beatrixlaan biedt kansen de laanstructuur duidelijker naar voren te brengen. De markante bomenlaan zal omgevormd worden van populieren naar essen. Verder wordt de bomenstructuur versterkt door bomen aan te vullen langs de Monseigneur Bekkerslaan (plataan, markante bomenlaan), Sir Winston Churchillaan (esdoorn, markante bomenlaan), Florence Nightingalestraat en het verlengde daarvan;
- langs de Van Mooklaan, Wethouder Brederodelaan, Dominee van den Boschlaan, Hammarskjöldlaan, Hendersonstraat, Henri Dunantlaan, Voutestraat, Schweizerlaan, Martin Campslaan, Bertha von Suttnerstraat, Florence Nightingale straat, Goedendorplaan en Meester Beerninkplantsoen worden bomenlanen gerealiseerd met doorlopende bomenrijen van zo mogelijk de 1^e grootte.

Natuur:

- de inrichting en het beheer van de natuurverbinding langs de Prinses Beatrixlaan en Monseigneur Bekkerslaan en de secundaire natuurverbinding worden afgestemd op de eisen die de doelsoorten stellen. Door de inrichting van de Prinses Beatrixlaan om te vormen tot bloemrijk gras, ruigte en bosjes zal de verbindende functie voor natuur versterken. Voor de Monseigneur Bekkerslaan en de secundaire verbinding zal de inrichting bestaan uit bosjes, ruigte, bloemrijk gras en watergangen met natuurvriendelijke oevers of, bij beperkte ruimte, plas-dras bermen;
- door aanleg van een faunavoorziening kunnen de barrières bij de Prinses Beatrixlaan en Sir Winston Churchillaan worden weggenomen. De exacte locatie en maatregelen zullen, indien de barrières in de hoofdverbindingen onoplosbare blijken, nader ingevuld worden.

Recreatie:

- er wordt gestreefd naar een betere samenhang tussen de goenzone Margaretha Meyboompad en de verschillende kleinere groenelementen, zodat deze in hun totaliteit de functie van wijkpark vervullen;
- de recreatieve route (wandelen/fietsen) langs de Prinses Beatrixlaan wordt uitgebouwd en vergroot;
- de belevings- (en natuur)waarde van de aanwezige oevers wordt verhoogd door deze voor een deel om te vormen naar natuurvriendelijk ingerichte en beheerde oevers en de belevings- (en natuur)waarde van het water wordt verhoogd door het wateroppervlak te vergroten;
- door het toepassen van beplanting met sierwaarde bij het winkelcentrum wordt de belevingswaarde vergroot.

N1: Voor en Na: Toevoegen extra sierwaarde nabij winkelcentrum

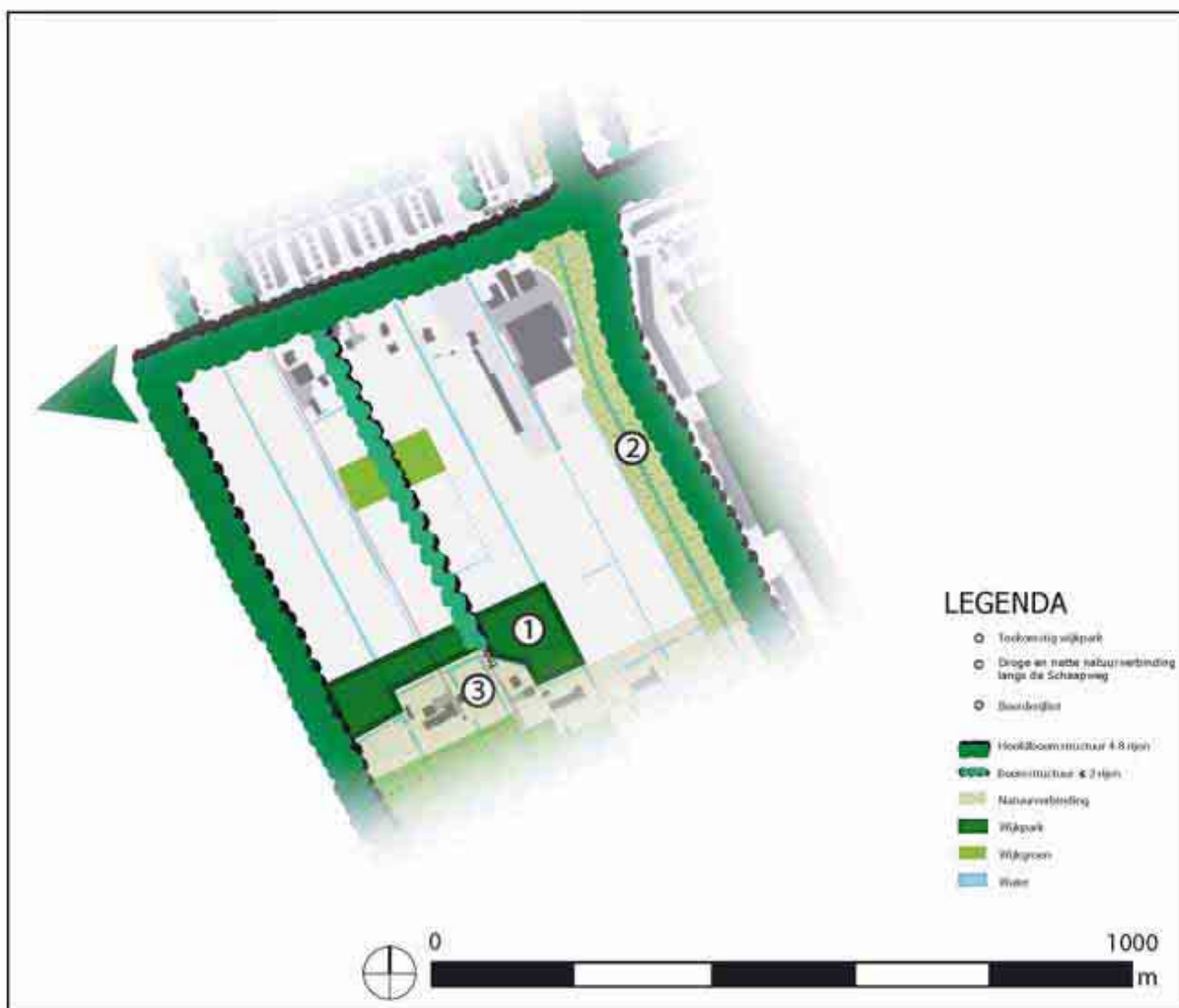

N2: Voor en Na: Boombeplanting langs trambaan

DEELGEBIED 0

Eikelenburg-Noord

Sfeer en gebruik

Anno 2009 bestaat het deelgebied Eikelenburg uit agrarisch gebied. Het gebied wordt aan de noordzijde begrenst door de Sir Winston Churchilllaan en aan de oostzijde door de Monseigneur Bekkerslaan. Karakteristieke elementen in dit deelgebied zijn de strook met drie oude boerderijen en de Endehoekseweg. Het boerderijlint markeert de grens met de stadsparkzone. De grens met de gemeente Den Haag wordt gevormd door de Reijnerwating. In de toekomst zal in dit deelgebied een woonwijk gerealiseerd worden met de woonsfeer 'tuinstad'.

Sterke punten	Zwakke punten
<ul style="list-style-type: none"> De groene zone langs de Monseigneur Bekkerslaan is breed. 	<ul style="list-style-type: none"> Langs de Monseigneur Bekkerslaan zijn slecht twee doorlopende bomenrijen aanwezig, terwijl het een markante bomenlaan is (minimaal 4 doorlopende bomenrijen). Langs de Reijnerwatering en Sir Winston Churchillaan ontbreken (doorlopende) bomenrijen.
<ul style="list-style-type: none"> Langs de Monseigneur Bekkerslaan zijn, als onderdeel van de hoofd boomstructuur, aaneengesloten bomenrijen aanwezig. 	<ul style="list-style-type: none"> De inrichting en het beheer van de natuurverbinding langs de Monseigneur Bekkerslaan komen niet overeen met de eisen die de doelsoorten stellen.

Streefbeeld

Bij de woningbouw ontwikkeling van het deelgebied wordt het boerderijlint op de oude stroomrug blijvend herkenbaar in het landschap ingepast. De Endehoekseweg blijft herkenbaar als centrale as en functioneert als fiets/wandelverbinding die het deelgebied met de stadsparkzone verbindt. In de voornamelijk uit laagbouw bestaande wijk zal worden gestreefd naar voldoende groen (kenmerkend voor de woonsfeer 'tuinstad'), hetzij in gemeentelijk of particulier eigendom. Er zullen veel voortuinen aanwezig zijn in het deelgebied. Voor een goede balans tussen de hoeveelheid rood en groen geldt de norm van 77 m² openbaar groen per woning op minder dan 500 meter afstand. Langs de Monseigneur Bekkerslaan ligt een natuurverbinding tussen de landgoederenzone en de stadsparkzone.

De Mgr Bekkerslaan is onderdeel van de hoofd boomstructuur (markante bomenlaan, minimaal 4 doorlopende rijen bomen van de 1^e grootte). Daarnaast wordt gestreefd naar aaneengesloten bomenrijen met bomen van de 1^e grootte langs de Sir Winston Churchillaan en Reijnerwatering als onderdeel van de hoofd boomstructuur. In de wijk worden boomsoorten toegepast die passen bij de historie en de omgeving. Langs ontsluitingswegen staan doorlopende bomenrijen van de 1^e grootte (eik en els) en langs wijkstraten staan bomen van de 2^e grootte (peer en appel). Voor water wordt gestreefd naar het type 'natuurlijk water', met natuurvriendelijke oevers langs de Monseigneur Bekkerslaan en in de wijk.

Kansen en aandachtspunten

Bomen:

- door aanwezige bomen en karakteristieke bomenrijen langs watergangen bij de woningbouw te behouden en het principe 'juiste boom op juiste plaats' toe te passen, ontstaat een duurzame boomstructuur in dit gebied;
- langs ontsluitingswegen worden bomen van de 1^e grootte (eik en els) aangeplant en langs wijkstraten worden bomen van de 2^e grootte (peer en appel) aangeplant;
- de hoofd bomenstructuur wordt versterkt door bomen langs de Monseigneur Bekkerslaan (plataan, markante bomenlaan), Sir Winston Churchillaan (esdoorn) en langs de Reijnerwatering (els/wilg) aan te vullen.

Natuur:

- stedenbouwkundige plannen en nieuwbouw worden afgestemd op bestaande waardevolle beplanting;
- door de breedte van de groene verbinding langs de Monseigneur Bekkerslaan te behouden en de inrichting en het beheer af te stemmen op de eisen die de doelsoorten stellen, ontstaat een goed functionerende natuurverbinding. Dit betekent een omvorming naar bloemrijk gras, ruigte en natuurvriendelijke oevers;
- de extra waterberging die bij herontwikkeling vaak aan de orde is, is een kans om natuur- (en belevings-)waarde te vergroten door realisatie van natuurvriendelijke oevers (waternorm). Door bij bestaande watergangen een deel van de oevers naar natuurvriendelijke oevers om te vormen, wordt de natuur- (en belevings)waarde vergroot. In totaal wordt gestreefd naar minimaal 10% natuurvriendelijke oevers.

Recreatie:

- om de herkenbaarheid van het boerderijlint te bewaren en de sfeer en het karakter van deze waardevolle elementen te bewaren wordt rond de boerderijen een strook vrijgehouden van gemiddeld 75 meter breed, met plaatselijk een minimumbreedte van 50 meter;
- om een goede balans tussen rood en groen in de wijk te verwezenlijken, wordt een groennorm gehanteerd van 77 m² openbaar groen per woning (op minder dan 500 meter afstand);
- door een fiets-/wanderverbinding via de Monseigneur Bekkerslaan verbindt de stadsparkzone met de landgoederenzone;
- er wordt een verbinding tussen dit deelgebied en de stadsparkzone verwezenlijkt via de Endehoekseweg.

O1: Voor en Na: Endehoekse weg met boombeplanting door toekomstige woonwijk Eikelenburg

O2: Plankaart ontwikkeling Eikelenburg, augustus 2009

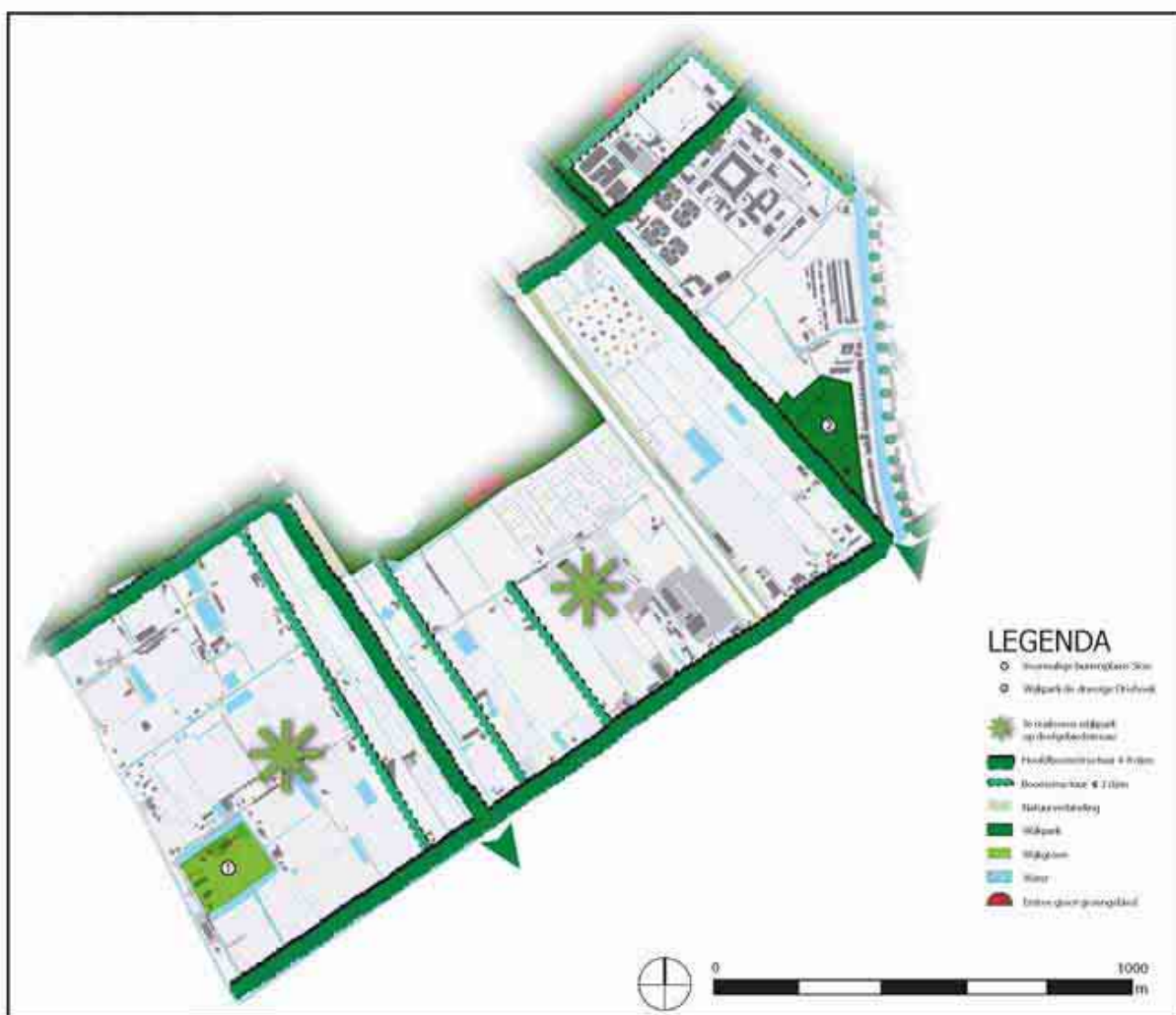

DEELGEBIED P

Sion

Pasgeld

't Haantje

Sfeer en gebruik

Anno 2009 bestaat het deelgebied voornamelijk uit glastuinbouw en ander agrarisch gebruik. In de toekomst zal hier een woonwijk en 15 ha bedrijventerrein gerealiseerd worden met de woonsfeer landelijk-stedelijk wonen. Stedelijk wonen in het groen zal volop kansen krijgen. Eengezinswoningen op eigen groene grond, maar ook gestapeld wonen in een landelijk omgeving zal gerealiseerd worden. Het deelgebied grenst over de

volledige breedte aan de stadsparkzone. Langs de Prinses Beatrixlaan, Lange Kleiweg en op het TNO-terrein staan bomen, maar verder zijn weinig bomen aanwezig in het deelgebied. Structuurbepalende elementen zijn de Vliet, de beplanting lang de wetering (Sionsweg en Haantje) en de houtige beplanting langs sloten en weggetjes. De 'drassige driehoek' vervult een wijkparkfunctie voor de wijk Pasgeld.

Sterke punten	Zwakke punten
<ul style="list-style-type: none"> De oorspronkelijke verkaveling is duidelijk zichtbaar in het landschap en ook de contouren van de vroegere klooster/buitenplaats Sion zijn nog herkenbaar. 	<ul style="list-style-type: none"> De boomstructuur langs de Lange Kleiweg en Prinses Beatrixlaan is onderbroken en bestaat gedeeltelijk uit populieren (geen duurzame soort).
<ul style="list-style-type: none"> In het deelgebied zijn verschillende cultuurhistorische elementen bewaard gebleven. 	<ul style="list-style-type: none"> Langs Haantje en de oorspronkelijke loop van de Zweth ontbreken bomenrijen volledig.
<ul style="list-style-type: none"> Op de TNO-locatie staan oude bomen. 	<ul style="list-style-type: none"> De inrichting van de bermen langs de Prinses Beatrixlaan komt niet overeen met de eisen die de doelsoorten aan een natuurverbinding stellen.
<ul style="list-style-type: none"> Langs de Lange Kleiweg en de Prinses Beatrixlaan is een boomstructuur aanwezig. 	<ul style="list-style-type: none"> Er ontbreekt een groen raamwerk voor nieuwe ontwikkelingen.
<ul style="list-style-type: none"> Het deelgebied grenst over de gehele breedte aan de stadsparkzone. 	

Streefbeeld

De toekomstige wijk zal de natuurlijke uitstraling en sfeer van de stadsparkzone voortzetten. De inrichting van de toekomstige woonwijk zal aansluiten bij het oorspronkelijke verkavelingspatroon en de contouren van de buitenplaats Sion. De cultuurhistorische elementen worden herkenbaar ingepast. Er wordt veel aandacht besteed aan de ruimtelijke samenhang binnen de wijk en de verweving met de stadsparkzone. Er wordt gestreefd naar een goede boom-, natuur- en recreatiestructuur naar Delft via de Prinses Beatrixlaan. Daarnaast zullen er langs de Prinses Beatrixlaan (markante bomenlaan, minimaal 4 rijen), Vliet, Lange Kleiweg, Sionsweg - Haantje en de Zweth doorlopende boomstructuren aanwezig zijn met bomen van de 1^e grootte. Bij herontwikkeling van het gebied wordt gestreefd naar inpassing van zoveel mogelijk aanwezige bomen, zodat een zo divers mogelijk bomenbestand ontstaat. Verder zullen langs alle (toekomstige) wegen bomen staan die passen bij de grootte van de straat. Ontsluitingswegen worden voorzien van 1^e grootte bomen (es, els) en wijkstraten worden voorzien van 2^e grootte bomen (peer, lijsterbes, wilg). Voor water wordt gestreefd

naar 'prettig water', waarbij tenminste 5-10% van de watergangen een natuurvriendelijke inrichting zal hebben. Op minder dan 500 meter afstand vanaf elke woning minimaal 77 m² openbaar groen zijn. Er wordt gestreefd naar een secundaire natuurverbinding die door de wijken loopt en zo de verschillende delen van de stadsparkzone met elkaar verbindt. Gestreefd wordt naar tenminste drie wijkparken (waaronder de bestaande drassige driehoek). Deze wijkparken vertonen een ruimtelijke samenhang met de stadsparkzone. Om het groene karakter te bevorderen wordt gestreefd naar een combinatie van openbaar groen en groene voor- en achtertuinen. De 15 ha bedrijventerrein krijgt een groene uitstraling door innovatieve groene inrichtingen zoals groene daken. De volkstuincomplexen (huidig of toekomstig) zullen worden geïntegreerd in de woonwijk, zodat recreatieve en educatieve gebruiksmogelijkheden ontstaan. De inpassing van deze complexen heeft een gunstige invloed op de sociale samenhang. Een natuurvriendelijk beheer op de complexen draagt bij aan de natuurwaarden in het deelgebied.

Kansen en aandachtspunten

Bomen:

- de verbindende functie van het groen in de toekomstige wijk wordt versterkt door de bomenrijen langs de Prinses Beatrixlaan (es, markante bomenlaan, doortrekken naar Delft), 't Haantje (peer/lijsterbes) en de Lange Kleiweg (es, minimaal 2 rijen) aan te vullen, zodat doorlopende bomenrijen ontstaan. Hierdoor ontstaat een gridstructuur in Rijswijk-Zuid dat aansluit op het grid ten noorden van de snelweg A4. Langs de oostelijke zijde van de Vliet wordt een bomenrij met een grote plantafstand gerealiseerd (iep). De loop van de Zweth zal herkenbaar worden in het landschap door de ruimtelijke ondersteuning met bomen (wilg/els);
- een duurzaam groene omgeving in Rijswijk-Zuid wordt gewaarborgd door bij het ontwerp en de inrichting van de toekomstige wijk bestaande bomen in te passen, zodat vanaf het begin variatie in groeifasen en monumentale (beeldbepalende) bomen aanwezig zijn. Verder wordt een soortendiversiteit ontwikkeld door, naast wilg en populier, ook andere soorten toe te passen;
- in de wijk worden langs hoofdontsluitingswegen bomen van de 1^e grootte geplant;
- door bij aanplant van bomen langs noord-zuid lopende wegen bij voorkeur te kiezen voor bomen van de 1^e grootte, wordt de oorspronkelijke verkaveling benadrukt.;
- langs wijkstraten worden bomen van de 2^e grootte aangeplant.

Natuur:

- het ontwerp van de toekomstige wijk wordt mede afgestemd op de nagestreefde natuurstructuur met onder andere watergangen met natuurvriendelijke oevers en bloemrijke berm. Structuurbepalende elementen, zoals houtige beplantingen, worden zoveel mogelijk gehandhaafd. Het ontwerp zal voorzien in een verweving met de natuur in de stadsparkzone;
- in het ontwerp van de woonwijk Rijswijk-Zuid zal een secundaire structuur voor natuur op worden genomen. Dit is een zone met een inrichting van bijvoorbeeld watergangen met 5 - 10 % natuurvriendelijke oevers, bloemrijke berm en natuurlijk beheer. Zo zal de natuur de wijk in worden gebracht en zal een extra verbinding ontstaan tussen de verschillende delen van de stadsparkzone en de nog te realiseren wijkparken;
- door tijdens de planvorming de inrichting en het beheer van de groengebieden en verbindingen af te stemmen op de eisen die de doelsoorten stellen, ontstaat een goed functionerende natuurstructuur. De Prinses Beatrixlaan maakt onderdeel uit van de hoofdstructuur voor natuur en vormt de droge verbindende schakel met Delft. Door de berm om te vormen naar bomenrijen, bosjes en bloemrijk gras zal de natuurstructuur worden versterkt;
- door aanleg van groene daken op woningen en bedrijven wordt het oppervlakte groen in de wijk vergroot, krijgt de wijk een groene uitstraling en nemen de natuurwaarden toe;
- bij het ontwerp van de nieuwe wijk wordt in de situering van het groen rekening gehouden met barrières en de mogelijkheden om deze barrières direct op te lossen. Er wordt voorkomen dat nieuwe barrières voor natuur ontstaan.

Recreatie:

- er wordt vanuit de wijk een doorgaande recreatieve fietsverbinding gerealiseerd naar het Elsenburgerbos die aansluit op de recreatieve verbinding tussen de stadsparkzone en de landgoederenzone via de plaspoelpolder;
- er wordt op minder dan 500 meter afstand vanaf elke woning minimaal 77 m² openbaar groen gerealiseerd. In totaal komen er drie wijkparken in Rijswijk-Zuid. Mogelijkheden voor natuurlijk spelen worden meegenomen;
- burgers worden gestimuleerd om groene tuinen aan te leggen in plaats van verhard;
- in Rijswijk-Zuid wordt op verschillende manieren zorg gedragen voor een aangenaam leefklimaat. Dit wordt bereikt door het gebruik van kleur, via sortimentskeuze van sierplantsoen en boomsoorten, door inpassing van cultuurhistorische elementen (bijvoorbeeld de voormalige buitenplaats/klooster) en door aanleg van 5-10 % natuurvriendelijke oevers langs de (toekomstige) watergangen;
- bij het te realiseren winkelcentrum ontstaat een hoge belevingswaarde door toevoeging van beplanting met sierwaarde.

P1: Voor en Na: Aanvullen Boomstructuur langs Haantje

P2: Voor en Na: Watergang met natuurlijke oevers als structuur woonwijk

Kansen en aandachtspunten

Bomen:

- ontwikkeling van een doorlopende boomstructuur langs de Vliet (iep) als accentuering van de Vliet maakt deze lijn in het landschap beter zichtbaar;
- langs de Vrijenbanselaan, Broekmolenwetering en Zwaluwsingel komen bomenrijen van de 1^e grootte om de ruimtelijke structuur van het gebied beter zichtbaar te maken.

Natuur:

- de inrichting en het beheer van de secundaire natuurverbinding langs de Zuiderweg naar de Zwaluwsingel en via de Zwaluwsingel naar de Vrijenbanselaan wordt afgestemd op de eisen die de doelsoorten eraan stellen;
- er zijn kansen voor natuurvriendelijke oevers in dit deelgebied als er geen sprake meer is van riooloverstort dit kan bijvoorbeeld door afkoppeling van regenwater;
- door een faunavoorziening aan te leggen, wordt de barrièrewerking van de Zuiderweg - Vrijenbanselaan verminderd. De exacte locatie en maatregelen zullen, indien de barrières in de hoofdverbindingen onoplosbare blijken, nader ingevuld worden.

Recreatie:

- door de kwaliteit en de inrichting van de groenzone Zuiderweg te verbeteren, ontstaat aantrekkelijk pauzegroen;
- bij een goede balans tussen rood en groen ontstaat een aangenaam werkklimaat. Waar mogelijk wordt de hoeveelheid groen vergroot door toepassing van groene daken;
- door in beeld te brengen of het golfterrein toegankelijk gemaakt kan worden voor recreanten, wordt duidelijk of op deze manier de recreatieve mogelijkheden voor het deelgebied vergroot kunnen worden.

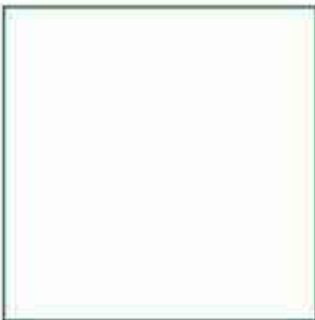
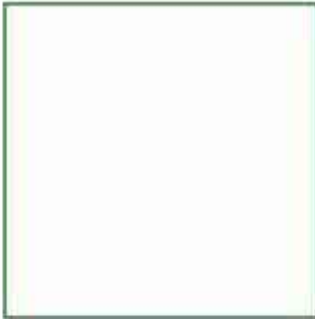
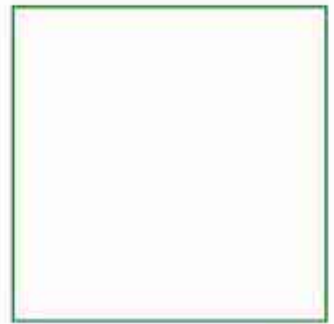
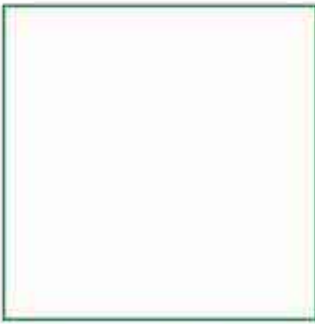

Q1: Voor en Na: Boomrij langs de Vliet

Na ↑
Voor →

Rijswijk heeft een groen imago en is een groene woon- en werkstad midden in Haaglanden. Een stad met twee belangrijke parkgebieden, de landgoederenzone in het noorden en de stadsparkzone in het zuiden. Gebieden met een eigen groene identiteit die door hun omvang ook belangrijk zijn in de regionale groenstructuur. Door de bebouwde kom van Rijswijk lopen meerdere groene aders, die in vorm, omvang en uiterlijk sterk van elkaar verschillen. Het zijn de bomenlanen, oude buitenplaatsen, wijkparken, buurtgroen, begraafplaatsen, verbindingzones, binnentuinen, losse groenelementen en monumentale bomen. Groene aders die de landgoederenzone en de stadsparkzone met elkaar en met de stad verbinden.

Dit groenbeleidsplan is een visie waarin de gemeentelijke ambities tot uitdrukking worden gebracht. Dit Groenbeleidsplan zorgt voor ontwikkeling en instandhouding van een duurzame kwalitatief hoogwaardige groenstructuur, die een belangrijke bijdrage levert aan een prettig en gezond leefklimaat en werkomgeving in de stad. Daarom is dit groenbeleidsplan input en toetsingskader bij alle nieuwe ontwikkelingen in Rijswijk. Ook geeft het richting aan: het denken over groen; prioritering in uitvoering en keuzes in groenbeheer.

Na vaststelling is het groenbeleidsplan:

- de groene input voor nieuw te maken beleids- en structuurplannen voor de stad;
- input en toetsingskader voor nieuwe ontwikkelingen en (her) inrichtingsplannen van gemeente maar ook van derden;
- de basis voor het opstellen van beheersplannen en werkt door in onderhoudsbestekken;
- inzet voor overleg met derden over mogelijke groene verbeteringen van de openbare ruimte. Het gaat dan om bijvoorbeeld buurgemeenten, woningbouwverenigingen, industrieschappen, winkeliersverenigingen;
- input voor communicatie over groen, waarbij ook burgerparticipatie, bedrijfsparticipatie en groeneducatie een rol spelen.

5.1 Vervolgstappen

Bij de uitwerking van dit groenbeleidsplan in inrichtingsopgaven en plannen is verdieping en detaillering van geformuleerde uitgangspunten en maatregelen uit de visie en deelgebieden belangrijk. Veel van de genoemde uitgangspunten en maatregelen kunnen direct in inrichtingsplannen en ontwikkelingen doorwerken. Sommige moeten verder worden verkend voordat zij in concrete voorstellen kunnen worden uitgewerkt.

De volgende vervolgstappen zijn aan de orde:

Bomen:

- opstellen lijst van monumentale bomen met bijbehorend beheeradvies. Mogelijkheden onderzoeken om monumentale bomen in Rijswijk ter bescherming een formele status te geven;
- plan van aanpak opstellen voor het aanvullen van boomrijen van de hoofdboomstructuur;
- plan van aanpak opstellen voor het aanvullen van de boomstructuur op deelgebiedniveau;
- bij (her)inrichting en herontwikkeling ook mogelijkheden om bomen te planten in beeld brengen;
- bij boomkeuze en boomsoortbepaling, letten op extra sierwaarde (bladkleuren/vormen, seizoenverschillen, bloemen, vruchten, etc.);
- overleg met buurgemeenten over boomsoorten, boomtypen e.d. waar aansluiting van de boomstructuur over de gemeentegrens gewenst is.

Natuur:

- in schetsplannen en uitvoeringsplannen voor aanpassingen in de landgoederenzone en stadsparkzone kansen voor natuur meenemen. Verstoring van flora en fauna verminderen door toepassen van zonerings-, verbindingzones-, natuurvriendelijke oevers;
- plan van aanpak opstellen voor realiseren en/of verbeteren van de inrichting en het beheer van de primaire natuurverbindingen (nat en droog);
- plan van aanpak opstellen voor realiseren en/of verbeteren van de inrichting en het beheer van de secundaire natuurverbindingen (nat en droog);
- opstellen plan voor aangepaste inrichting en beheer van Schaauweimolen;
- bij (her)inrichting en herontwikkeling de realisatie van natuurverbindingen direct meenemen;

- inventarisatie faunabarrières in wegen en waterwegen en daarbij locaties voor faunavoorzieningen en maatregelen bepalen;
- bij (voorgenomen) infrastructurele werkzaamheden knelpunten voor fauna bepalen en oplossen. Bij het aanbrengen van faunavoorzieningen ligt de prioriteit bij het oplossen van barrières in de primaire natuurverbindingen;
- bestaande watergangen (deels) omvormen tot water met natuurvriendelijke oevers;
- inrichtingskansen voor natuur in de directe woonomgeving in beeld brengen. Het betreft mogelijkheden voor kleine aanpassingen, zoals natuurlijke overgangen in wijkparken en anders inrichten van 'overhoekjes';
- bij inrichting en herontwikkeling zoeken naar mogelijkheden om de natuurwaarden te behouden en te verbeteren, door rekening te houden met natuurlijke kenmerken en karakteristieken van een gebied;
- overleg en afstemming met buurgemeenten over inrichting van groene natuurverbindingzones waar aansluiting op natuurstructuur over de gemeentegrens gewenst is.
- ontwikkeling van de vier groene recreatieve verbindingen voor wandelen en fietsen tussen de landgoederenzone en stadsparkzone in de planvorming van Eikelenburg, Beatrixlaan, Plaspoelpolder en 'De Driesprong' meenemen;
- bij actualisatie van het speel- en ontmoetingsplekkenbeleid' mogelijkheden voor natuurlijk spelen verder uitwerken;
- bevorderen van groen op bedrijventerreinen in de revitaliseringplannen van de Plaspoelpolder en bij nieuwbouw in Rijswijk-Zuid. Groenen daken en daktuinen dienen bij gebouwoptwerpen als optie te worden meegenomen;
- mogelijkheden voor vergroting van de recreatieve betekenis van volkstuincomplexen onderzoeken bij nieuwe locaties en modernisering van locaties in overleg met de direct betrokken volkstuinverenigingen;
- voor alle (her)inrichting en herontwikkeling het uitgangspunt hanteren van minimaal 77m² openbaar groen per woning op 500 meter;
- overleg met buurgemeenten over goede aansluiting van recreatieve fiets- en wandelpaden over de gemeentegrens.

Recreatie:

- in schetsplannen en uitvoeringsplannen voor aanpassingen in de landgoederenzone en stadsparkzone verbetering van de recreatieve waarden meenemen. Belangrijk uitgangspunt is behoud en versterking van het verschil in karakteristiek tussen beide gebieden;
- plan van aanpak opstellen om gebruikswaarden van verschillende wijkparken te verbeteren, in combinatie met het verhogen van eventuele natuurwaarden;
- plan van aanpak opstellen voor inrichting en beheer van beplanting met hoge sierwaarde op bijzondere locaties in de stad (heesters, vaste planten, 1-jarigen, bollen etc.);

Input groenbeleidsplan bij inrichtingsplannen en herontwikkeling

Bij herontwikkeling en herinrichtingsplannen liggen grote kansen om het groen in de gemeente te versterken. De hoofdgroenstructuur en de structurerende groene elementen op deelgebiedniveau moeten daarbij behouden blijven en waar nodig worden versterkt. Bij nieuwbouw is minimaal 77m² openbaar groen per woning op 500 meter en elke straat bomen is uitgangspunt. Extra waterberging die bij herontwikkeling vaak aan de orde is, is een kans om de natuurwaarde en belevingswaarde van het groen te vergroten door realisatie van natuurvriendelijke oevers.

Input groenbeleidsplan en toetsingskader bij nieuwe (stedelijke) ontwikkelingen

Bij de ontwikkeling van Rijswijk-Zuid en Eikelenburg zijn kansen om de groenstructuur (bomen, recreatie en natuur) al in een vroeg stadium in het ontwerpproces mee te nemen. Hierdoor wordt de beoogde inrichting beter afgestemd op (potentieel) aanwezige mensen, planten en dieren. Voor nieuwbouw is minimaal 77m² openbaar groen per woning op 500 meter en elke straat heeft bomen het uitgangspunt. Ecologische inbreng dient al vanaf de schetsplanfase tot in de uitwerkingsfase te worden meegenomen. In Rijswijk-Zuid kan de functieverandering van de stadsparkzone direct worden mee ontworpen, waardoor goede verweving van de wijk met de stadsparkzone ontstaat.

Beheer

Naast een goede inrichting is ook goed beheer een voorwaarde om de groene ambities uit dit groenbeleidsplan te kunnen halen en een duurzame groenstructuur te kunnen realiseren. Er dienen beheerplannen voor de stad te worden opgesteld die zijn afgestemd op de inhoud en ambitie van dit groenbeleidsplan. Door beheer en beheermaatregelen af te stemmen op de functie van het groen kan gewenste kwaliteit van het groen worden verkregen en gewaarborgd.

De op te stellen beheerplannen dienen in ieder geval de volgende onderdelen te bevatten:

- **ecologie/natuur:**
Het beheer van groengebieden zal afgestemd moeten worden op de beoogde doelsoorten. In gebieden met een natuuraccent is extensief beheer zeer belangrijk. Ook de ontwikkeling van bijvoorbeeld bloemrijk gras vergt een extensief beheer;
- **verzorgingsniveau:**
De mate van verzorgdheid van het groen is afhankelijk van de locatie. Op gebruiksintensieve plaatsen wordt een hoog verzorgingsniveau nagestreefd. Hier is een intensief beheer van toepassing. In de wijken is een iets lager verzorgingsniveau voldoende;

- **type sierplantsoen:**

Op gebruiksintensieve plaatsen en als markering van entrees zal groen met extra sierwaarde worden toegepast. Het beheer zal hierop moeten worden afgestemd, zodat een verzorgd en aantrekkelijk beeld ontstaat.

Communicatie en participatie

Communicatie is belangrijk bij de realisatie van de ambities uit dit groenbeleidsplan. Communicatie waarin het denken over groen, hoe het eruit ziet en welke waarden het toevoegt aan de stad centraal staan. Het gaat daarbij om communicatie met: burgers, bedrijven, bestuurders, gemeenteraad, ambtenaren en andere betrokkenen.

De communicatie moet leiden tot:

- realisatie van de groene ambities in concrete projecten;
- draagvlak creëren voor de gewenste groenontwikkelingen;
- bewaken/bewaren van de samenhang in de gewenste groenontwikkelingen.

De mogelijkheden voor burgerparticipatie en bedrijfsparticipatie dienen nader te worden onderzocht. Door burgers en bedrijven te betrekken bij de inrichting en het onderhoud van groenvoorzieningen in de directe omgeving, ontstaat er begrip van de waarde van groen en draagvlak voor ontwikkelingen in het groen. Gedacht kan worden aan projecten gericht op het aanbrengen van gevelbakken en adopteren van een boomspiegel. Ook voor participatie van bedrijven bij de inrichting en het onderhoud van groenvoorzieningen zijn verschillende mogelijkheden.

5.2 Financiering

Om te zorgen dat de Rijswijkse groenstructuur nu en in de toekomst een stevige groene basis aan de stad biedt, zal in die groenstructuur via inrichting en beheer geïnvesteerd moeten worden. Hoewel het beeld overheerst dat groen vooral geld kost

levert groen juist ook geld op vanwege de positieve effecten op bijvoorbeeld economie, gezondheid en milieu (zie Hoofdstuk 2). Investering in het groen van de stad zijn directe investeringen in het groen en indirecte investeringen in de stad als geheel.

In welke mate jaarlijks extra financiële middelen voor groene inrichting en beheer nodig zijn, is moeilijk aan te geven, omdat dit o.a. samenhangt met de volgende factoren:

- de benodigde vervanging of aanpassing van groen (bijvoorbeeld bomen) kan over enkele of zelfs meerdere jaren worden uitgesmeerd;
- benodigde groene inrichtingsmaatregelen kunnen over enkele of meerdere jaren worden uitgesmeerd;
- als groene (her)inrichtingen waar mogelijk in bestaande plannen en herinrichtingen kunnen worden meegenomen, wordt "werk met werk" gemaakt en kosten bespaard;
- groenbeheer moet worden afgestemd op de functies van de groenstructuur (extensiever in de natuurstructuur en intensiever bij toevoeging sierwaarde). Doordat groenbeheersplannen voor de stad nu ontbreken is er geen inschatting te maken of de beheerskosten zullen afnemen, toenemen of gelijk blijven. Wanneer straks groenbeheersplannen voor de hele stad beschikbaar komen, kan dat leiden tot effectiever keuzes in het groenbeheer en dus kostenbesparing.

Financieringsbron voor groeninrichting is de gemeentebegroting en indien van toepassing subsidies of geldstromen van andere overheden. Financiering van groenbeheer is afhankelijk van de budget uit de gemeentebegroting.

Hoewel er diverse groene subsidies binnen Europa, rijk en provincie bestaan zijn deze gericht op groene plattelandsontwikkelingen oftewel groene ontwikkelingen in het buitengebied. Rijswijk komt dan ook niet in aanmerking voor deze subsidies van europa, rijk en provincie. Voor sommige binnenstedelijke groenontwikkelingen is via het grote stedenbeleid gedeeltelijk co-financiering met rijks-geld mogelijk. In dat kader kan Rijswijk gebruik maken van het investeringsbudget stedelijke vernieuwing (ISV).

In de regio Haaglanden is een regionaal groenfonds ('fonds groen haaglanden') in ontwikkeling. Dit fonds moet regionale investeringen in het publieke groendomein stimuleren. Primaire doel van het fonds is uitvoering van groenprojecten die in de groenstructuur van Haaglanden vallen. Dat kan bestaan uit de aanleg van nieuwe groenvoorzieningen, de herinrichting van grote parkgebieden of de verbetering van de ecologische structuren. Het groenfonds gaat uit van co-financiering.

Financieringsbronnen	Groene inrichting	Groenbeheer
gemeente begroting	(her)inrichting: <ul style="list-style-type: none"> • wijk- en buurtgroen • landgoederenzone en stadsparkzone • semi-openbaar groen • straatbomen • monumentale bomen 	<ul style="list-style-type: none"> • wijk- en buurtgroen • landgoederenzone en stadsparkzone • semi openbaar groen • straatbomen • monumentale bomen
Investeringsbudget stedelijke vernieuwing (ISV 3)	fysieke maatregelen op het terrein van groen;	-
Groenfonds Haaglanden	<ul style="list-style-type: none"> • Projecten Landgoederenzone • Projecten Stadsparkzone • Projecten binnenstedelijke groen (beperkt) 	-
Groen subsidies europa	niet voor Rijswijk	niet voor Rijswijk
Groene subsidies rijk	niet voor Rijswijk	niet voor Rijswijk
Groene subsidies provincie	niet voor Rijswijk	niet voor Rijswijk

Financiering

5.3 Rijswijk in groene feiten en cijfers:

Groene Feiten

Er zijn in Rijswijk 13 (voormalige) herkenbare buitenplaatsen of delen van buitenplaatsen (7 liggen in de landgoederenzone) het zijn: Overvoorde; De Voorde; Steenvoorde; Te Werve; Rijswijkse bos/Huis te Nieuburch; Den Burch; Welgelegen; Hofrust; Cronvliet; Huis te Hoorn; Zuid-Hoorn; Vredenoord-Hoornbrug en Sion.

De landgoederenzone bestaat uit de Voordes, Kruisvaardspark, Huis te Veldepark, Julianapark, Te Werve, Rijswijkse Bos, Von Fisennepark, Den Burch, Schoonoord en Welgelegen. Dit gebied is 179 hectaren. De landgoederenzone is een cluster van buitenplaatsen, ontstaan op de strandwal aan de Van Vredenburgweg en is onderdeel van de landgoederen langs de Hollandse kust. Kenmerkende elementen zijn de cultuurhistorische gebouwen, landschapsparken en de eiken-beukenbeplanting. Het gebied heeft een historische identiteit.

In de landgoederenzone ligt kinderboerderij het Akkertje

Kinderen kunnen hier kennis maken met verschillende dieren, zoals schapen, geiten, herten, varken, koe, ezels, cavia's, konijnen, parkieten, ganzen, zwanen en pauwen.

De stadsparkzone bestaat uit Eikelenburg-Zuid, het Hoekpolderpark (inclusief Schaaeweimolen), Wilhelminapark, Elsenburgerbos, de Agrarische Driehoek, (inclusief de Zwethzone) en Kraaienburg. Dit gebied is 323 hectaren. De stadsparkzone is vanaf de jaren zeventig als parkencluster na een periode van zandwinning en puinstort aangelegd. Het is onderdeel van de Randstadgroenstructuur die als groene bufferzone in de Vlietranden is gerealiseerd. Kenmerkende elementen zijn de heuvels, grote waterpartijen, oude verkavelingspatronen en wilgen-elzenbeplanting. Het gebied heeft een natuurgerichte identiteit.

In het Wilhelminapark (stadsparkzone) ligt de natuurtuin

De tuin biedt een variatie aan planten en dieren en is een kleine oase van rust. Bij de blokhut is natuurinformatie over de tuin en het park te vinden en men kan er vrij rondwandelen.

Rijswijk heeft 3 gebieden met natuurstatus:

Te Werve (25,39 ha) in de landgoederenzone en Vredenoord-Hoornbrug (1,74 ha) in de Vlietzone behoren tot de Provinciale Ecologische HoofdStructuur, hebben de status natuurgebied en zijn particulier bezit. De Schaaeweimolen (18 ha) in het Hoekpolderpark is rust- en broedplek voor vogels, vissen en amfibieën en bedoelt voor natuurontwikkeling.

Het zwethzonetracé vanaf Schipluiden tot aan de A4 in Rijswijk behoort tot de PEHS en heeft de status "ecologische verbindingzone", mogelijk krijgt ook het laatste deel door Rijswijk op den duur die status.

Rijswijk heeft 4 begraafplaatsen:

- begraafplaats Oude kerk;
- begraafplaats Bonifatius;
- begraafplaats Oud-Rijswijk;
- begraafplaats Eikelenburg.

Rijswijk heeft 8 Volkstuincomplexen

(complexen met volkstuinten, hobbytuinen en/of schooltuinen) het zijn: Buitenlust, De Schoffel, De Vollegrond, Lommerrijck, Ons Ideaal, Schooltuinen Eikelenburglaan, Schooltuinen Juliaaantje en Tot Ons Genoegen.

In het noordoostelijke deel van Rijswijk liggen vijf speeltuinen

Verspreid over Rijswijk liggen speelplekken voor kinderen van 0 tot 16 jaar:

- voor kinderen van 0-6 jaar is er 1 speelplek op 430 inwoners;
- voor kinderen van 6-12 jaar is er 1 speelplek op 670 inwoners;
- voor kinderen van 12-16 is er 1 speelplek per 1450 inwoners.

Groene cijfers

Totaal	Bruto oppervlakte: groen oppervlakte inclusief alles, gebouwen, water, paden etcetera	Netto oppervlakte: het door de gemeente onderhouden groen- oppervlakte
landgoederenzone	178,6 hectare	67,3 hectare
stadsparkzone	322,5 hectare	149,5 hectare
wijkparken (alle gebieden met wijkpark-functie inclusief aanwezige speelplekken)	231 hectare	148 hectare
woonomgevinggroen, (totaal van kleine plantsoentjes, perkjes en buurtgroen (inclusief aanwezige speelplekken)	139 hectare	139 hectare
wijkparken + woonomgevinggroen (bepaald de groennorm: m2 openbaar groen per woning op een afstand van minder dan 500 meter)	niet relevant	287 hectare
straat- en laanbomen	29.500 stuks	29.500 stuks
parkbomen	3000 tot 10.500 stuks	3000 tot 10.500 stuks
monumentale bomen Rijswijk		nog bekend
Weg begeleidend groen	133,5 hectare	33 hectare
Volkstuinencomplexen gemeentelijk eigendom	28 hectare 25 hectare	6 hectare
Begraafplaatsen Sportvelden	124 hectare 96,9 hectare	5 hectare (samen)

Let op: Optellen van alle getallen leidt (door dubbelingen) niet tot het totale oppervlakte groen

BEGRIPPENLIJST

Barrièrewerking	Drukke, brede wegen, spoorlijnen en watergangen zijn obstakels in het landschap die dieren niet (makkelijk) kunnen passeren. Deze infrastructuur vormt dus een barrière voor verplaatsing van dieren.
Bomen van de 1 ^{ste} grootte	Bomen die een hoogte van meer dan 15 meter bereiken.
Bomen van de 2 ^{de} grootte	Bomen die maximaal 15 meter hoog worden.
Doelsoorten	Soorten waarvoor de natuurverbindingen worden aangelegd. Als deze soorten er gebruik van (kunnen) maken, dan is het ook geschikt voor veel andere soorten.
Droge verbinding	Een zone tussen twee groengebieden die uitsluitend bestaat uit 'droge' elementen, zoals bomen(rijen), bosjes, ruigtes en bloemrijk gras (geen watergang).
Extensief beheer	Beheer is gericht op natuurlijke processen en een minimale verstoring van planten en dieren.
Faunavoorziening	Een voorziening die barrières in de verspreiding van dieren wegneemt, bijvoorbeeld een duiker met looprichel of ecoduct.
Inheemse soorten	Soorten die van oorsprong in Nederland thuishoren.
Klein zoogdier	In het wild levend zoogdier met een beperkte grootte, bijvoorbeeld egels, muizen, eekhoorn, bunzing en marters.
Logische ruimtelijke eenheid	De ruimte tussen twee kruisingen, tussen twee hoofdkruispunten of kruisingen van andere infrastructuur (spoorlijn, brede watergangen).
Bijzondere boom	Een boom die zich onderscheidt van andere bomen door vorm, grootte of kleur.
Markante bomenlaan	Een bomenlaan met vier tot acht rijen bomen van de 1e grootte.
Natte verbinding	Een zone tussen twee groengebieden die uitsluitend bestaat uit 'natte' elementen, zoals een watergang met natuurvriendelijke oevers.
Natuurvriendelijke oever	Een brede oever (ongeveer 10 meter) met een geleidelijk talud, begroeid met watervegetatie (bijvoorbeeld riet).
Overkluizing	Civil technisch kunstwerk waarbij een soort wegconstructie een andere weg overwelft. Een overkluizing is vergelijkbaar met een brug die twee gebieden met elkaar verbindt.
Plas-dras oever	Een brede oever (ongeveer 3 meter) met een trapsgewijs talud, begroeid met watervegetatie (bijvoorbeeld riet).
Stinzenplanten	Bol- en knolgewassen die op landgoederen, buitenplaatsen en oude boerderijen voorkomen, bijvoorbeeld sneeuwkllokje, hyacint en bosanemoon.
Strandwal	Een langgerekte zandbank evenwijdig aan de kust.
Suburbane gebieden	Gebieden met uitsluitend een woonfunctie (huizen met tuinen).
Uitheimse soorten	Soorten die van oorsprong niet in Nederland thuishoren (ook wel exoten genoemd).
Wadi	Een laagte waar regenwater naar wordt afgevoerd, zodat het kan infiltreren in de bodem en niet in het riool terecht komt.
Zwemwaterkwaliteitsnormen	Eisen waaraan het water moet voldoen, voordat het wordt bestempeld als schoon zwemwater.

LITERATUURLIJST

Alterra, 2002, Groene Meters, toetsing van de groennorm uit het Beoordelingskader Groen in de stad, Alterra, Wageningen

Blauw Research, 2006. Rijswijk, daar wil ik wonen! Eindrapportage over de meningen en wensen van inwoners over bouwen en wonen voor gemeente Rijswijk. Blauw research, Rotterdam.

Bomenstichting. Uittreksel bestand Monumentale bomen. Bomenstichting, Utrecht.

Bomenwacht, 2009. Bomeninventarisatie Rijswijk 2009. Bomenwacht, Capelle aan de IJssel.

De Groene Ruimte, 2009. Ecologische structuur gemeente Rijswijk. De Groene Ruimte, Wageningen.

Entente Florale, Rijswijk Juryrapport Nationale Groencompetitie 2002. VKC vakjury van de Nationale Groencompetitie Entente Florale Nederland, Boskoop.

Gemeente Delft, 2004, Ecologieplan Delft 2004 – 2015, een groennetwerk, de groen aders van Delft. Gemeente Delft. Delft.

Gemeente Den Haag, 2008. Stedelijke Ecologische Verbindingszones in Den Haag 2008 - 2018. - Gemeente Den Haag, De Haag.

Gemeente Rijswijk, 2009. Nota Volkstuinen Rijswijk. Gemeente Rijswijk, Rijswijk.

Gemeente Rijswijk, 2008. Overzicht W.C.O. locaties. Tekeningnummer 07-92-01. Gemeente Rijswijk, Dienst Grondgebiedzaken, Rijswijk.

Gemeente Rijswijk. 2008, Folder Uw hond uitlaten in Rijswijk. Gemeente Rijswijk, Rijswijk.

Gemeente Rijswijk, 2008. Fietsbeleid gemeente Rijswijk 2008-2015. Gemeente Rijswijk, Rijswijk.

Gemeente Rijswijk, 2007. Kwaliteitskader Landgoederenzone Rijswijk. Gemeente Rijswijk, Rijswijk.

Gemeente Rijswijk, 2007. Hoogbouwvisie Rijswijk. Gemeente Rijswijk, Rijswijk.

Gemeente Rijswijk. 2002 Bomenbeleid Oud-Rijswijk & omgeving. Gemeente Rijswijk, Dienst Grondgebiedzaken IOR, Rijswijk.

Gemeente Rijswijk, 2002. Jeugdbeleid Rijswijk - Speel- en ontmoetingsplekken, Inventarisatie en beleidsuitgangspunten. Gemeente Rijswijk, DGZ-IOR-Groen, Rijswijk.

Gemeente Rijswijk, 2001. Toekomstarrangement Rijswijk- 'Verrassend Veelzijdig Rijswijk'. Gemeente Rijswijk, Rijswijk.

Gemeente Rijswijk, 1993. Per blad-wijzer, groenbeleidsplan gemeente Rijswijk. - Gemeente Rijswijk, Rijswijk

Hartman, E. C., 2008. Waterplan Rijswijk - Beleid, visie en uitvoeringsprogramma. - DHV B.V., Amersfoort.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Milieubeheer, Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en Verkeer en Waterstaat, 1999. Nota Belvedere. Beleidsnota over de relatie cultuurhistorie en ruimtelijke inrichting. VNG uitgeverij, Den Haag.

Ponse, R., 2008, De waarde van groen, De factoren die bepalen of de voordelen van groen gebruikt worden in stedelijke projecten. Universiteit Wageningen, Wageningen

Provincie Zuid-Holland en GGD Hollands Midden, 2009. Bio + divers = gezond! Informatief rapport in het kader van het Biodiversiteit Actieplan Leiden en omgeving. GGD Hollands Midden, Leiden.

Raad Landelijk gebied, 2005. Recht op Groen I, Recht op Groen II, advies over de groene kwaliteit van de openbare ruimte, Raad Landelijk Gebied, Utrecht

Snep, R., 2005. Groene bedrijventerreinen. Boomblad juni 2005. Alterra, Wageningen.

Stadsgewest Haaglanden, 2008. Regionaal Structuurplan Haaglanden 2020. - Stadsgewest Haaglanden, Den Haag.

Stadsgewest Haaglanden, juli 2009, Concept - Beleidsplan GroenHaaglanden. Stadsgewest Haaglanden, Den Haag

TNS NIPD commerce, juni 2009. Enquête over het groen in Rijswijk, gemeente Rijswijk. TNS NIPO, Amsterdam.

Websites:

- **Groen en de Stad;**
- **Ministerie van LNV;**
- **Ministerie van VROM;**
- **Provincie Zuid-Holland.**

Artikelen:

- Tuin & Landschap 12 (2008) - schonere lucht achter barriere;
- De Levende Natuur 2 (2009) - meer dagvlinders in wijken bij groene bedrijventerreinen;
- Programma Groen en de Stad, de Waarde van groen - minder overgewicht bij groen;
- Groen in stad en landschap, PPH voorjaar 2004 - 10% minder energiegebruik achter energiehuizen;
- Bomenwerk kosten en techniek 2008 - afvangen fijn stof door bomen.

COLOFON

Teksten en Samenstelling:
Gemeente Rijswijk: Gerda Draljer
De Groene Ruimte: Tienke Springer

Vormgeving:
Movares: Marijke Wassens / Francis Vos

Definitieve versie vastgesteld
februari 2010